

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KATILIM BANKACILIĞI LİKİDİTE YÖNETİMİ:
TÜRKİYE'DEKİ KATILIM BANKALARI İÇİN BİR
KARŞILAŞTIRMA**

Anıl ARSLAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Celal TAŞDOĞAN**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BANKACILIK ANABİLİM DALI**

EKİM 2020

**KATILIM BANKACILIĞI LİKİDİTE YÖNETİMİ: TÜRKİYE'DEKİ KATILIM
BANKALARI İÇİN BİR KARŞILAŞTIRMA**

Anıl ARSLAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BANKACILIK ANABİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2020

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Anıl ARSLAN

20/10/2020

KATILIM BANKACILIĞI LİKİDİTE YÖNETİMİ: TÜRKİYE'DEKİ KATILIM
BANKALARI İÇİN BİR KARŞILAŞTIRMA
(Yüksek Lisans Tezi)

Anıl ARSLAN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekim 2020

ÖZET

Ulusal ve küresel alanda insanların gereksinimlerinin her geçen gün arttığı görülmektedir. Talep edilen hususların karşılanabilmesi büyük önem arz etmektedir. Etkin likidite yönetimi ile Katılım Bankacılığı'nın mali sistem bütünleyicisi olduğu, atıl vaziyette bekleyen fonları iktisadi tasarruflara dönüştürdüğü, iş insanlarına muhafazakar finansman yöntemleri sunduğu, ticari temelli çalışması sebebiyle ekonomik buhranlardan minimum eksenli sıyrıldığı, muhafazakar ve birikim sahibi kesime oldukça yüksek getiri imkanı sağladığı, ticaret ve sanayi ile iştigal olan kesime minimum kazançlarla fon kullandığı durumların oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu noktada, İslami Finans'ın gerekliliği önemli görülmekte ve likidite yönetiminin etkin yapılabilmesinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. Bu tez çalışması ile birlikte, Bankacılık Sistemi'nin kısaca anlatıldığı, İslami Finans süreçlerinin incelendiği, Katılım Bankacılığı Kanuni Otoriteler, Katılım Bankacılığı Fon Yönetimi, Katılım Bankacılığı Risk Yönetimi, Katılım Bankacılığı Likidite Yönetimi Dünya Uygulamaları ve Katılım Bankacılığı Finans Değerleri'ne yer verilerek gerekli araştırmaların yapıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Katılım Bankacılığı Likidite Yönetimi'ne ilişkin ekseri hususları, oluşumundan günümüze evrensel tarihçesi, radikal nedenleri, uygulanan farklı yönetim tarzlarının nihai sonuçlarına ilişkin değerlendirmeleri, dünya üzerinde icra edilen kültürel misyonun hangi alanlarda uygulanabilir olduğu, teoriden fiiliyata kadar gerçekleşen kayda değer aşamaları ve ilerleyen süreçte elde edilebilecek potansiyel kazanımların sürdürülebilirliğini içerdiği görülmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren Katılım Bankaları'nın Likidite Yönetimi'ni daha etkin gerçekleştirebilmeleri için 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer alan maddelerin konvansiyonel bankalara ait hususlar ile ayrıştırılarak değerlendirilmeleri gerekmektedir. Katılım Bankaları'na özel olarak faaliyet gösterecek üst bir bankanın oluşturulmasının olumlu sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Dünyada öncü konumda olan Katılım Bankaları'na ilişkin işleyiş süreçlerinin mentor alınarak yönetim kapasitelerinin artırılması ve büyüme hızlarının pozitif yönlü ivme kazanarak yükselmesi son derece önemli görülmektedir.

Bilim Kodu : 118221
Anahtar Kelimeler : Banka, Katılım Bankacılığı, Likidite Yönetimi
Sayfa Adedi : 85
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Celal TAŞDOĞAN
ORCID ID : 0000-0002-1181-0522

PARTICIPATION BANKING LIQUIDITY MANAGEMENT: A COMPARISON FOR
PARTICIPATION BANKS IN TURKEY

(M. Sc. Thesis)

Anıl ARSLAN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

October 2020

ABSTRACT

It is seen that the needs of people in the national and global arena are increasing day by day. It is of great importance to meet the demands. With its effective liquidity management, Participation Banking is a complementary financial system, transforms idle funds into economic savings, offers conservative financing methods to business people, minimizes economic depressions due to its commercial-based work, provides conservative and savvy people with a very high return. and it is observed that there are cases where it provides funds to the sector engaged in industry with minimum earnings. At this point, the necessity of Islamic Finance is considered important and effective liquidity management is considered to be inevitable. With this thesis study, the Banking System is briefly explained, Islamic Finance processes are examined, Participation Banking Legal Authorities, Participation Banking Fund Management, Participation Banking Risk Management, Participation Banking Liquidity Management World Practices and Participation Banking Finance Values. It is thought to have been made. In addition, most of the issues related to Participation Banking Liquidity Management, its universal history since its formation, its radical reasons, its evaluations regarding the final results of different management styles, in which areas the cultural mission performed in the world can be applied, the significant stages from theory to actuality and It is seen that the potential gains that can be achieved include sustainability. Participation Banks operating in Turkey in order to perform a more effective liquidity management of the 5411 Act in respect of substances conventional banks must be evaluated with decomposing. It is thought that establishing a top bank that will operate exclusively for Participation Banks will yield positive results. It is considered extremely important to increase the management capacities of the operational processes of Participation Banks, which are in a leading position in the world, by taking mentors and to increase their growth rates by gaining positive momentum.

Science Code : 118221
Key Words : Bank, Participation Banking, Liquidity Management
Page Number : 85
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Celal TAŞDOĞAN
ORCID ID : 0000-0002-1181-0522

TEŞEKKÜR

Meslek sınavlarını kazanmamda büyük emeği olan, iŐbu teze ilişkin çalışma ve araŐtırmalarım boyunca desteklerini esirgemeyen, etkin tecrübelerini uzun yıllardır örnek aldığım danıŐmanım ve yürekten değer verdiğim bir büyüğüm Doç. Dr. Celal TAŞDOĞAN'a, maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan çok kıymetli ailem Naile ÖZCAN, Lale ÖZCAN, Bilal ARSLAN, Özer ARSLAN, Melike ARSLAN ve Gülce Özer ARSLAN'a teşekkür eder, en derin Őukranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLARIN LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
2. BANKACILIK SİSTEMİ	5
2.1. Banka Tanımı ve Dünyada Bankacılık.....	5
2.2. Türkiye’de Bankacılığın Olgunlaşma Süreci	7
3. İSLAMİ FİNANS	9
3.1. İslami Finans’ın Tarihçesi ve Gelişimi.....	10
3.2. İslami Finans’ın Çıkış Sebepleri	11
3.2.1. İktisadi Sebepler	12
3.2.2. Türkiye’ye Dair Sebepler.....	13
3.2.3. Manevi Sebepler	13
3.2.4. Sosyal Sebepler.....	14
3.3. İslam’ın Bakış Açısı	14
3.4. Ticaret ve Faiz	16
3.4.1. İslam’da Faiz Uyarısı.....	17
3.4.2. İslami Finans’ta Kar Payı ve Faiz İşleyişi	19
3.4.3. İslami Ticaretin Süreçleri.....	20
3.4.4. Kar Payı ve Faiz Ayrımı	21
3.4.5. Vade Farkı Kavramı.....	23

3.4.6. Faiz Tartışmaları	24
3.4.7. İslami Finans'ın Ana Problemleri.....	25
4. KATILIM BANKACILIĞI KANUNİ OTORİTELER	29
4.1. İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu	29
4.2. İslam Kalkınma Bankası	30
4.3. Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu	30
5. KATILIM BANKACILIĞI FON YÖNETİMİ.....	33
5.1. Fon Toplama.....	33
5.1.1. Katılma Hesapları	33
5.1.2. Özel Cari Hesaplar.....	34
5.2. Fon Kullandırma.....	34
5.2.1. Murabaha	37
5.2.2. Mudaraba	39
5.2.3. Muşaraka.....	39
5.2.4. Sukuk	41
5.2.5. İcara	42
5.2.6. Tavarruk.....	43
5.2.7. Selem	43
5.2.8. Tekaful	44
5.2.9. Karz-ı Hasen	44
5.2.10. Gayri Nakdi Finansman.....	45
5.2.11. Kredi Kartı	46
5.2.12. Türev Piyasası.....	47
6. KATILIM BANKACILIĞI RİSK YÖNETİMİ.....	49
6.1. Kar Payı Riski	49

	Sayfa
6.2. Pazar Riski.....	50
6.3. Likidite Riski.....	50
6.4. Finansman Riski.....	51
6.5. Şer’i Risk.....	53
6.6. Operasyonel Risk.....	53
7. KATILIM BANKACILIĞI LİKİDİTE YÖNETİMİ DÜNYA UYGULAMALARI.....	55
7.1. Malezya.....	56
7.2. Bahreyn.....	57
7.3. Kuveyt.....	57
7.4. Katar.....	57
7.5. Mısır.....	58
7.6. Avrupa.....	58
7.7. Suudi Arabistan.....	59
7.9. İran.....	60
7.10. Pakistan.....	60
7.11. İngiltere.....	61
7.12. Ürdün.....	61
8. KATILIM BANKACILIĞI FİNANS DEĞERLERİ.....	63
8.1. Katılım Bankacılığı Hazır Değerleri.....	63
8.1.1. Net İşletme Sermayesi.....	63
8.1.2. Kısa Vadeli Likidite.....	63
8.1.3. Cari Rasyosu.....	64
8.1.4. Likidite Rasyosu.....	65
8.2. Katılım Bankacılığı Karlılık Verileri.....	66
8.2.1. Öz Kaynak Kar Verileri.....	67

	Sayfa
8.2.2. Net Kar Payı Verileri	67
8.2.3. Aktif Kar Verileri.....	69
9. SONUÇ	71
KAYNAKLAR	79
ÖZGEÇMİŞ	85

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 8.1. Kısa Vadeli Likidite Verileri	64
Tablo 8.2. Cari Rasyosu Verileri.....	65
Tablo 8.3. Likidite Rasyosu Verileri.....	66
Tablo 8.4. Öz Kaynak Kar Verileri	67
Tablo 8.5. Net Kar Payı Oranları	68
Tablo 8.6. Aktif Kar Verileri.....	70

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AAOIFI	İslami Finansal Muhasebe ve Denetim Organizasyonu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABG	Albaraka Banking Group
AFHL	Lariba Amerikan Finans Evi
API	Açık Piyasa İşlemleri
ATM	Otomatik Vezne Makinesi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BFD	Bireysel Finansman Desteği
BIMB	Bank Islam Malaysia Berhad
DB	Dünya Bankası
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
DUİB	Danimarka Uluslararası İslam Bankası
FDIB	First Dawood Investment Bank
FED	Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası
FFDK	Faizsiz Finans Danışma Kurulu
FIB	Faisal Islam Bank
GYO	Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı
HSBC	Hong Kong ve Şanghay Bankacılık Şirketi
IIFM	Uluslararası İslami Finansal Piyasa
IILM	Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu
İFHKS	İslami Finansal Hizmetler Kurulu Sekreterliği
İKB	İslam Kalkınma Bankası
İKT	İslam Konferansı Teşkilatı
İTYM	İslami Tasfiye Yönetimi Merkezi
KFD	Kurumsal Finansman Desteği

Kısaltmalar

Açıklamalar

KH

Katılma Hesapları

LIBOR

Londra Metal Borsası

LİB

Lüksemburg İslam Bankası

MB

Merkez Bankası

MİFM

Malezya İslami Finans Merkezi

MSI

Müslüman Tasarrufları ve Yatırımları

ÖCH

Özel Cari Hesaplar

POS

Satış Noktaları Terminali

S.A.S

Sallallahu Aleyhi ve Sellem

SA

Suudi Arabistan

SERPAM

Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama
Merkezi

SPK

Sermaye Piyasası Kurulu

TCMB

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TMSF

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TÖBANK

Türkiye Öğretmenler Bankası

TRY

Türk Lirası

UFRS

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

USD

Amerikan Doları

ÜİB

Ürdün İslam Bankası

VIOP

Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası

VKŞ

Varlık Kiralama Şirketleri

YP

Yabancı Para

1. GİRİŞ

Mudilerden mevduat toplayarak ekonomiyi fonlayan Bankacılık Sistemi'nin, ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren Bankacılık Kanunu ile birlikte sağlam adımlarla yoluna devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte gerek manevi değerleri gerekse yaşam biçimleri sebebiyle konvansiyonel bankalarla çalışmak istemeyen kişiler için İslami Finans yöntemlerinin bulunduğu bilinmektedir. Türkiye'de ise Katılım Bankacılığı ismi ile bu sistemin kullanıldığı görülmektedir.

İslami Finans'ın temel olarak, dinen icazet alınan hususlar ışığında fon toplama ve fon kullandırma işlemlerinin gerçekleştirilmesi, atıl vaziyette bulunan fonların ekonomiyi kazandırılması, ticaret temelli faaliyetlerde bulunulması ve en nihayetinde kar/zarar ortaklığı sonuçlarının nihai olarak uygulanması şeklinde sürdürüldüğü görülmektedir. Ülkemizde 1985 yılında faaliyete başlayan Albaraka Türk Katılım Bankası ve kuruluş sırasıyla Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, kamu sermayeli Katılım Bankaları Ziraat Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası'nın aktif olarak görevlerine devam ettiği bilinmektedir.

Tüm bunlarla birlikte işleyiş esaslarının, sürdürülebilir sistematik uygulamaların ve dogmatik perspektiflerin Katılım Bankacılığı sisteminde likidite yönetimini hayli zorlaştırdığı düşünülmektedir. Ülke ekonomisine pozitif katkı sağlayarak, buhran zamanlarından sağlıklı çıkış ve vergi temelli zafiyetlerin önüne geçmesine rağmen; kişilerin risk alma arzularının minimal seviyede seyretmesi, belirsizlik üzerine iktisadi aktivitelerini inşa etmek istememeleri ve negatif dışsallık sebebiyle fon ve risk yönetimlerine ilişkin uygulama alanlarının yeteri kadar genişleme gösteremediği düşünülmektedir. Fakat kamu sermayeli Katılım Bankaları'nın sektöre girmesinin etkisiyle birlikte büyüme skalasının pozitif yönlü ivme kazanması da takdire şayan görülmektedir. Sektör ortalamasının %4 seviyelerinden, %6 seviyelerine yükselmesi ve bununla birlikte orta vadede hedef ortalamasının %20 civarlarında olması devlet desteğinin süreceğine ilişkin tahminleri olumlu etkilemektedir.

Katılım Bankacılığı sistemi, Kar Payı Riski, Pazar Riski, Likidite Riski, Finansman Riski, Şer'i Risk ve Operasyonel Risk içerse de hazır değerlerinde ve karlılık verilerinde optimal noktaya ulaşmak için asgari özen noktalarına entegre olarak yoluna devam etmektedir. Dünya üzerinde Malezya, Bahreyn, Kuveyt ve Katar başta olmak üzere birçok ülkede sistematik olarak uygulama alanı bulduğu bilinmektedir.

Sistemsel mentor olan ülkeler diğerlerinin örneklem kümelerinde geniş yer tutsa da uygulanış bahsinde pek çok farklılıkların ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bununla beraber karakteristik yapıların varlığı sebebiyle aynı fiiliyatın uygulanabilmesinin çok güç olması da unutulmaması gereken kriterler arasında yerini almaktadır.

Katılım Bankacılığı Kanuni Otoriteler'in, genel itibari ile İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu, İslam Kalkınma Bankası ve Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu olmak üzere 3 farklı kuruluştan oluştuğu görülmektedir. İlgili kuruluşların, İslam'ın emrettiği hükümlerin sınırlarına riayet edilmesi noktasında denetleme görevini etkin şekilde sürdürmeye devam etmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Katılım Bankacılığı Fon Yönetimi'nin, fon toplama ve fon kullandırma olmak üzere ayrıştığı bilinmektedir. Fon toplamanın; Katılma Hesapları ve Özel Cari Hesaplar olmak üzere 2 hesaptan, fon kullandırmanın ise Murabaha, Mudaraba, Muşaraka, Sukuk, İcara, Tavarruk, Selem, Tekaful, Karz-ı Hasen, Gayri Nakdi Finansman, Kredi Kartı ve Türev Piyasası olmak üzere 12 farklı yöntemden oluştuğu görülmektedir. Başarılı fon yönetiminin dengeli ve etkin şekilde yapılması büyük önem arz etmektedir.

Katılım Bankacılığı Risk Yönetimi'nin, Kar Payı Riski, Pazar Riski, Likidite Riski, Finansman Riski, Şer'i Risk ve Operasyonel Risk olmak üzere 6 farklı tür barındırdığı görülmektedir. Katılım Bankaları'nın etkin politikaları dercetme hususunda büyük çaba sarf ederken risklerin bertaraf edilmesi noktasında sürdürülebilir yöntemleri izlemesinin ve faaliyetlerine devam etmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Katılım Bankacılığı Likidite Yönetimi Dünya Uygulamalarına ilişkin olarak ön plana çıkan ülkelerin; Malezya, Bahreyn, Kuveyt, Katar, Mısır, Almanya, Hollanda, İngiltere, Danimarka, Lüksemburg, Suudi Arabistan, Amerika Birleşik Devletleri, İran, Pakistan ve Ürdün olduğu ifade edilmektedir.

Katılım Bankacılığı Finans Değerleri'nin, Net İşletme Sermayesi, Kısa Vadeli Likidite, Cari Rasyosu, Likidite Rasyosu, Öz Kaynak Kar Verileri, Net Kar Payı Verileri ve Aktif Kar Verileri olmak üzere 7 farklı şekilde hesaplandığı görülmektedir. Katılım Bankaları minvalinde söz konusu değerler büyük önem arz etmektedir. Bankacılık sektörü çerçevesinde verilerin pozitif yönlü ivme kazanmasının elzem olduğu bilinmektedir.

Bu alışmada Bankacılık Sistemi'ne kısa bir giriş yapılarak İslami Finans kısmına daha geniş yer verilmiştir. Bu kapsamda Katılım Bankacılığı Kanuni Otoriteler, Katılım Bankacılığı Fon Yönetimi, Katılım Bankacılığı Risk Yönetimi, Katılım Bankacılığı Likidite Yönetimi Dünya Uygulamaları ve Katılım Bankacılığı Finans Değerleri başlıklarına yer verilmiştir.

Çalışmada ayrıca Katılım Bankaları'nın; yerel ve global alanda sistem işleyişlerinden, İslami Finans'ın yasal hükümlerinden, ÷lke iktisadına sağladığı faydalardan, konvansiyonel bankalar ile kıyas edilen verilerinden, bütünsel olarak büyüme ve gelişim hızından, sunduğu ürünlerin piyasa paylarına ilişkin sonuçlarından, sürdürülebilir ekonomik politikalara sağladığı katkılardan, personel kalitesinin öneminden bahsedilmekte ve sonuç kısmında izlenecek politikaların başarı sağlaması hususunda gerekli öneriler yapılmaktadır.

Tezin nihai hali ile akademik literatürden maksimum fayda elde edilerek kişisel gelişime optimizasyon sağlanması amaçlanmıştır. Kariyer planlaması çerçevesinde en radikal çalışma alanı olacağı düşünölmüştür. Katılım Bankacılığı ve işleyiş süreçlerini doğrudan ilgilendiren kaynaklardan yararlanılmış olup ilgi konu tüm boyutları ile ele alınmaya çalışılmıştır. Farklı bir perspektif sergilenmiş ve söz konusu farklılaştırma ile bilimsel katkıların öneminin vurgulanması ölçüsünde azami özen gösterilmeye çalışılmıştır.

2. BANKACILIK SİSTEMİ

2.1. Banka Tanımı ve Dünyada Bankacılık

Güncel tarih baz alınarak banka şubelerinde müşterilerin sıra alarak faaliyette buldukları alanın kapsadığı bölümlere banko adı verilmektedir. Bankerlikte başı çeken Tevrat inancına sahip Yahudi mensuplarının satış yaptıkları sergilerde bu tabiri kullandıkları düşünülmektedir. Banka kavramının “İtalyan dilinde Banco” sözcüğünün özünden ortaya çıktığı fikri de bilinmektedir.¹ Günümüzde ise ülke büyümesine katkıda bulunan, ticari ve sınai kurumların arkasında duran, mudilerden mevduat talep eden, finansman ve nakit organizasyonlarının başrolünde bulunan, kasa kiralanması suretiyle maddi değerlerin korunmasını sağlayan ve borsa uygulamalarına talep toplayan kuruluşlara banka adı verilmektedir.² Bir başka deyişle ana temalarına ilişkin hususların temelinde sürdürülebilir finansman kaynaklarını temin eden ve topladığı mevduatları optimum şekilde fonlama faaliyetlerinde uygulayan iktisadi oluşumlara banka adı verilmektedir.³ Bir diğer tanıma göre iktisadi olanakların meydana çıkması, kısa ve uzun vadeli likit piyasalarda nakit döngüsünün sürdürülebilir şekilde devam etmesi ve nakit yatırımsal seçeneklerin uygulanmasına ilişkin organizasyonlarla uğraş içerisinde olan yapılara banka adı verilmektedir.⁴

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda Katılım Bankaları; özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak üzere faaliyet gösteren, Mevduat Bankaları ise kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak üzere faaliyet gösteren bankalar olarak tanımlanmaktadır.⁵ Bunlara ek olarak Kalkınma ve Yatırım Bankaları; yurt dışında bulunan benzer niteliklere haiz kurumların Türkiye’deki şubeleri ve fonlama esasına dayalı icraat sergileyen, özel yasalarla üzerindeki yükümlülükleri yerine getiren kurumlar olarak ifade edilmektedir.⁶

Banka uygulamalarının Sümerler ve Babiller’den itibaren başladığı düşünülmektedir. Emtia alım satımlarının, kişilerin ihtiyaçlarına binaen takas yoluyla gerçekleştiği

¹ Yazıcı, M. (2015). *Bankacılığa Giriş*. Beta Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1.

² Takan, M. ve Boyacıoğlu, M. (2011). *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*. Nobel Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 4.

³ Doğan, E. (2015). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. F. Kaya (Ed.), Beta Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 3.

⁴ Babuşcu, Ş. ve Hazar, A. (2017). *Genel Bankacılık Bilgileri*. Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara, 81.

⁵ *5411 Sayılı Bankacılık Kanunu*. (2005). Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01.11.2005, Sayı: 25983.

⁶ Ayanoglu, Y. (2013). *Bankaların Yönetimi ve Denetimi*. A. Karapınar (Ed.), Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 1. Baskı, Eskişehir, 7.

görülmektedir. Delil olarak ise söz konusu hususa ilişkin yapılan kazılar gösterilmektedir.⁷ Babil'e ilişkin evrakların içerisinde bulunan yazıların içeriğinde finansman hususlarını içeren kıymetler görülmektedir. Babil Kralı Hammurabi kanunlarında fon kazandırma, belirli ücretlerin tahsiline dair yaptırımlar ve banka sistemlerine ait finansman sağlama yöntemlerinin bulunduğu bilinmektedir.⁸ Tacirlerin nakitlerini teminat altına alan, alışveriş yapılan alanlarda düzenlenen kıymetli evraklar yoluyla tacirlere yardımcı olan bankerlerin, yükselen refah seviyeleri ile birlikte banka ağlarını gün geçtikçe çoğalttıkları görülmektedir. Haçlılar döneminde uzunca bir süre fonlama uygulamalarının bulunduğu küresel banka durumundaki Templier tarikatının, ibadethanelerin olduğu alanlarda nakit alışverişi yaptığı görülmektedir. Fransız Kralı'na verdikleri ödünç paradan fahiş nema elde etmeleri ve ödünçün karşılığının olmaması neticesinde şövalyelerin hayatlarına son verilmesi nedenleriyle ilgili tarikatın büyük hasara uğraması kaçınılmaz olmaktadır. Roma hegemonyası hakim alanlarda, sisteme ilişkin evrakların özenle muhafazası ve evrakların yetkili kişilere teslim edilmesinin kanuni şartlar arasında yerini aldığı ve banka sistemlerinin yasalarla oluşturulduğu görülmektedir. Müslümanlar ile alışveriş durumları artan Avrupalılarda nakit kullanımının çoğaldığı gözlemlenmektedir.⁹

Mısır'da ribaya karşıt görüşler bulunmasına rağmen Yunan'da riba için herhangi bir kısıt konulmadığı görülmektedir. Roma ve Mısır'da bankacılık işleyişine müdahil olan bazı kurumların olduğu düşünülmektedir. İlk olarak bankacılık süreçleri maket aracılığıyla icra edilirken akabinde sermayesi yüksek tacirlerin ilgili konuda icrada buldukları tespit edilmektedir.¹⁰ 1609 tarihli Hollanda sınırları içerisinde tarihte ilk Merkez Bankası olan Amsterdam Bankası'nın, 1637 tarihli İtalya'da Venedik Bankası'nın, 1694 tarihli İngiltere'de İngiltere Bankası'nın, 1781 tarihli Amerika'da Bank of North America Bankası'nın, 1800 tarihli Fransa'da Fransa Bankası'nın ve 1907 tarihli ABD Merkez Bankası'nın (FED) kurulduğu bilinmektedir.¹¹ Nakit değerlerin karşılığının kolaylaşmasını sağlamak amacıyla Amsterdam şehrinde, Amsterdam Bankası'nın kurulduğu bilinmektedir. Bu zamanda uluslararası arenada

---

⁷ Parasız, M. İ. (2007). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*. Ezgi Kitabevi, 2. Baskı, Bursa, 17.

⁸ Takan ve Boyacıoğlu, 2011, 3.

⁹ Ertem, Ü. (2013). *Bankacılık ve Kambiyo İşlemleri*. Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 5.

¹⁰ Kandemir, O. (2015). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. F. Kaya (Ed.), Beta Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 44.

¹¹ Yazıcı, 2015, 3.

nakitlerin karşılıklı değer ölçümlerinin belirlenmesinin son derece zorlaştığı görülmüştür. Rönesans zamanında yapılan icatların parasal mevzuların yapısında farklılaşma sağlayarak Avrupa fon sistemine önemli ölçüde katkılar sağladığı düşünülmektedir.¹²

2.2. Türkiye’de Bankacılığın Olgunlaşma Süreci

Osmanlı döneminde, dış mevduat sürecinin hızlandığı, dış kaynaklı bankaların oluşumunda gelişmelerin olduğu, Müslüman olmayan kesim tarafından ilk bankacılık faaliyetleri yapıldığı ve Kırım Savaşı sonrası dış borcun artmaya başladığı görülmektedir.¹³ Bunlarla beraber aynı dönem zarfında, kendilerine ait olmayan nakitleri kullanarak yüksek nema gelirleri elde eden ve devletin küçülmeye başladığı dönemleri fırsat bilerek gelirlerini sürekli artıranların, azınlığı temsil eden Musevi tacirler olduğu düşünülmektedir.¹⁴ 1852’de Osmanlı yönetiminde başlayan Murabaha Nizamnamesi’nin, finans değerlerine kısıtlamalar getirerek faiz sisteminin negatif yönlerinin önüne geçen ilk yasal olgu olmasına rağmen Türk Ticaret Kanunu’nun yürürlüğe girmesine istinaden 1957’de uygulamasına son verildiği görülmektedir.¹⁵ Mithat Paşa talimatıyla, 1868’de Emniyet Sandığı, 1888’de Ziraat Bankası ve dış kaynaklı firmaların finansman ihtiyacına binaen kurulan bankaların, 23 Nisan 1923 öncesi faaliyetlerine başladığı görülmektedir.¹⁶

1923’te gerçekleşen İzmir İktisat Kongresi ile birlikte milli bir yapı minvalinde dönüşüm sürecine giren bankacılık sistemi, Cumhuriyet sonrası reel manada gelişim göstermektedir.¹⁷ Aktif olarak; 1924’te Türkiye İş Bankası’nın, 1925’te Sanayi ve Maden Bankası’nın, 1927’de Emlak Bankası’nın, 1930’da Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın (TCMB), 1933’te İller Bankası’nın ve Sümerbank’ın, 1935’te Etibank’ın, 1937’de Denizbank’ın, 1938’de Halkbank’ın, 1944’te Yapı Kredi Bankası’nın, 1946’da Garanti Bankası’nın, 1948’de Akbank’ın, 1953’te Demirbank’ın, 1954’te Vakıflar Bankası’nın, 1955’te Pamukbank’ın ve 1959’da

---

¹² Kandemir, 2015, 45.

¹³ Güney, A. (2010). *Banka İşlemleri*. Beta Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 3.

¹⁴ Akın, C. (1986). *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*. Kayıhan Yayınları, İstanbul, 112.

¹⁵ Çoban, Y. (2014). *Türkiye Ekonomisi*. İkinci Sayfa Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 22-23.

¹⁶ Günel, M. (2007). *Para Banka ve Finansal Sistem*. Yeni Dönem Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 173-174.

¹⁷ Özel, S. (2002). “Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi”. *İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 2, 238.

Türkiye Öğretmenler Bankası'nın (TÖBANK) faaliyetlerine başladığı tarih bazı bilinmektedir.¹⁸

Politika getirilerinin alternatif sistemlerden bağımsız olarak bankalar açısından yatırımlara entegre edilmesinin yıllık planlamalarda önemli rol oynadığı belirtilmektedir. 1960-1980 aralığında Sınai Yatırım ve Kredi Bankası ile Devlet Yatırım Bankası'nın faaliyete geçtiği ve kuruluşların hükümet çatısının denetimi altında tutulduğu bilinmektedir.¹⁹ 2000 ve 2001 iktisadi buhranlarının akabinde çok sayıda bankanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devrinin, başarısızlıkları sebebiyle gerçekleştiği görülmektedir. Yerel bankaların 2008 küresel mali krizinde yönetsel anlamda yükselişe geçtiği ve başarılı bir süreç geçirdiği düşünülmektedir.²⁰ 2002'den itibaren Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nda yapılan revize ile ana görevinin fiyat istikrarı olması tebliğ edilerek iktisadi yapılarda kuvvetli adımlar atıldığı, siyasal otoritenin varlığı benimsendiği, bankacılık sektöründe gözle görülür başarı sağlandığı ve etkin politikaların uygulanması aşamasında asgari özenin gösterildiği belirlenmiş olup ekonomik konjonktüre uyum sağlanmaya başladığı görülmektedir.²¹

---

¹⁸ Güney, 2010, 2.

¹⁹ Kandemir, 2015, 50.

²⁰ Bulut, H. İ. ve Er, B. (2012). *Katılım Finansmanı - Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi*. TKBB Yayınları, İstanbul, 23.

²¹ Ertem, 2013, 36-37.

3. İSLAMİ FİNANS

Faiz dışı sistemin bilinenin aksine geniş bir alanı kapsadığı düşünülmektedir. Değişik ülkelerde değişik sebeplerle varlık gösteren fakat Katılım Bankaları dışında faaliyette bulunan İslami nitelikten yoksun nema içermeyen bankaların bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple Faizsiz Bankacılık sisteminin, İslami Bankacılığa kıyasla daha kapsamlı bir alanı içerdiği düşünülmektedir.²² İslam dininin ilkelerine ve kriterlerine cevaz alınacak şekilde uygulanan, şer-i kuralların hakim olduğu sistematik süreçlerin işleyişine dahil olan yönetim tarzına İslami Finans kurumları adı verilmektedir. Faiz dışı süreçlerin sisteme tamamen entegre olabilmesi için manevi değerlerin ve kriterlerin net bir biçimde uygulanması gerekmektedir. İslami Finans kurumlarının, nakit uygulamalarının faiz dışı kapsamda tutularak işlendiği şekilde çalıştığı düşünülmektedir.²³

İslami Finans, iktisat ve sigorta kavramlarının iç içe değerlendirilmesi akabinde manevi değerlere ilişkin olgulara bağlı olarak icra edilebilmektedir. Küresel olarak meydana getirilmiş kuruluşların manevi anlamda sadece din üzerine ilişkilendirilmesi vasıtasıyla yasal temeller üretmenin, İslam dini adına yapılan hataların en öncül olanları arasında değerlendirildiği görülmektedir. İslam'a ilişkin keskin esaslarda bankacılık süreçleri ya da teminat poliçeleri adına herhangi bir açıklamanın mevzu olmadığı bilinmektedir. Bu sebeple keskin esaslara karşıt duramayan rastgele bir ekonomik sistemi İslam terimi ile temsil etmek, İslami Finans Sistemi'ni detaylandırmamak kadar mana karmaşasına sebebiyet verebilmektedir. Teorinin ilk kez İslam'a mensup ekonomistler tarafından sunulduğu ve süratli bir şekilde yayılmaya başladığı düşünülmektedir.²⁴

Finansman hesapları yoluyla fon toplayarak oluşturulan havuzdan mevzuatta işlenen kurallara uyulmak suretiyle, müşterek yatırım araçlarında, teminat mektubu süreçlerinde, sınai ve ticari uygulamalara finansman sağlanmasında, küresel mal alım satım süreçlerine finansman sağlanmasında ve buna ilişkin tüm faaliyetlerde müşterilerine destek sağlayan ve bilanço değerlerine esas olarak Türkiye'de ve

---

²² Tunç, H. (2016). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. Nesil Yayınevi, 11. Baskı, İstanbul, 39.

²³ Canbaz, M. (2016). *Katılım Bankacılığı*. Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 117.

²⁴ Özcan, M. E. ve Hazıroğlu, T. (2000). *Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama*. İ. Usul (Ed.), Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, 193.

uluslararası arenada ticaret işleyişini baz almış kurumlara Katılım Bankası adı verilmektedir.²⁵ Diğer bir ifade ile nema hususuna karşı bulunan fon talebini karşılayan, güncel sistem uygulamalarını icra etmeye çalışan, birikimlere katkı sağlayan, çift bacaklı olarak Özel Cari Hesaplar ve Katılma Hesapları üzerine süreçlerini uygulayan ve konvansiyonel banka işlemlerinde gerçekleştirilen sabit faiz tutarlarından uzak faaliyette bulunan kuruluşlara Katılım Bankası adı verilmektedir.²⁶ Ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile birlikte İslami Finans kurumlarının, Katılım Bankası ismini aldığı ve yasa ile desteklenmeye başladığı görülmektedir.

3.1. İslami Finans'ın Tarihçesi ve Gelişimi

Milattan önce Fırat dolaylarında hakimiyet kuran Murashu ve Egibi oluşumlarının yüksek montanlı faiz dışı fon işlemleri uyguladığı söylenmiştir. Tevrat yasaklamış olmasına karşın, her zamanı kapsayacak biçimde faiz süreçlerinin Musevi kesimlerince uygulamaya alındığı düşünülmektedir. Yine milattan önce Babil Kralı Hammurabi dönemi, faiz dışı bankacılık sürecinin ilk gelişimi şeklinde kabul görmektedir. Borç alışverişinin ne şekilde uygulanabileceğinin Hammurabi yasalarının ilgili alanlarında açıklandığı görülmektedir. Sonraki dönemlerde banka süreçlerinin monopolden uzaklaşarak, maddi durumu iyi şahısların hakimiyetinde egemenlik kurduğu düşünülmektedir.²⁷

İslami Finans Sistemi'nin lideri olarak kabul gören A. M. En-Neccar'ın kurduğu bankacılık süreçlerinin, nema dışında kar/zarar sistemi üzerine faaliyet gösterdiği düşünülmektedir. Bu faaliyet alanlarında mudaraba sistemine müdahil olan kurumların yer aldığı bilinmektedir. Bu kurumların gözle görülür biçimde başarı sağlamaları, geleneksel bankaların ikamesi olarak İslami Finans Sistemi'nin uygulamaya alınmasına neden olabilmektedir. Global olarak İslami Finans Sistemi fikrinin ilk kez Pakistan'a mensup Muhammed Uzeyr tarafınca 1955'te sunulduğu görülmektedir. 1960'ta Mısır'da uygulanmaya başlayan İslami Finans Sistemi'nin, ilerleyen zamanlarda etkili ve kayda değer gelişimler ortaya koyduğu gözlemlenmektedir. Tüketimlerin kısılması ile birlikte faizli banka hizmetlerinin alternatiflerini ortaya

---

²⁵ Eren, A. (2017). *Türkiye Ekonomisi*. Ekin Yayınevi, 8. Baskı, Bursa, 283.

²⁶ Ayanoglu, 2013, 7.

²⁷ Akın, 1986, 110-111.

koyan İslami Finans kuruluşlarının Müslüman ülkelerde hızlıca yayılmaya başladığı, İslami Finans süreçlerinin ülkemizde uygulanabilmesi fikrinin ön plana çıktığı ve başarılı olacağı düşünülmektedir. İslam dinine mensup kişiler tarafından nema temelli bankaların faaliyete alınması akabinde, İslam yazarları iktisadi konjonktürün varlığıyla finansal yapıların ihtiyaca binaen uygulanabilmesi ve tüketimlerin ileri düzeyde olması maksadıyla İslami Finans Sistemi'nin ivedi olarak icra edilmesinin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bütün tebliğlerde kesin hükümlerle yasaklanan faiz süreçlerinin, neredeyse tüm zamanlarda uygulandığı ve ilerleyen süreçlerde kurumlar ve varlıklı kişiler tarafınca fiiliyata alındığı görülmektedir. Nakit temelli oluşum içeren vakıf kuruluşları, bu zamana dair faizsiz finans ilkelerinin kabul gördüğü amatörükten uzak kuruluşlar olarak kaydedilmektedir. 1453 yılında İstanbul'un fetih edilmesinin akabinde, Fatih Sultan Mehmet Han'ın ilk nakit temelli vakfı uygulamaya koyduğu bilinmektedir. Söz konusu vakıf askerlerin beslenmesi için alınan gıdaların finansmanında kullanılmaktadır. Dönem dönem iktisadi konjonktür yapılanmalarının içerisinde pasif kalan vakıfların devamlılığını sürdüremediği görülmektedir.²⁸

1975'te İslam Kalkınma Bankası'nın faaliyete geçtiği bilinmektedir. İKB'nin kamu temelli uygulamalarla ilgilendiği ve kamu dışı projelerin bu ilgiden uzakta kaldığı görülmektedir. Bu yüzden kamu dışı projelerin finanse edilmesinde oluşan problemlere ilişkin 1981'de Kuveyt ve Suudi Arabistan'da yaşayan İslam dinine mensup kesimin birlik olması neticesinde Cenevre'de Dar Al-Maal Al-İslami isimli şirket faaliyete geçtiği ve bu şirketle beraber kamu dışı projelere de gerekli iktisadi yaklaşımların oluşturulduğu görülmüştür.²⁹

3.2. İslami Finans'ın Çıkış Sebepleri

İslam hükmünde atıl bekleyen kaynakların ekonomiye müdahil olamaması ve faizin ayetlerle yasaklanması neticesinde İslami Bankacılık süreçlerinin uygulanması mecburi görülmektedir. Bu kapsamda, atıl bulunan kaynakların iktisadi süreçlere entegre edilmesi, faiz dışı ilkeler temelli uygulamalar ve gelişimlerin sağlanması için finans kurumlarının ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Faizli sisteme ikame

---

²⁸ Battal, A. (1999). *Bankalarla Karşılaştırmalı Olarak Hukuki Yönden Özel Finans Kurumları*. Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 18.

²⁹ Sümer, G. ve Onan, F. (2015). "Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'de ki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları". *Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 298-299.

kurumların yokluğu, belli kesime ait kaynak oluşumunun atıl vaziyette beklemesine, yatırım araçlarının yasa dışı uygulamalarda yer edinmesine ve tüketimlerin artmasına sebebiyet vermektedir.³⁰ Katılım Sistemi'ne dayalı ekonomik süreçlerin belirlenmesinin temellerinde; iktisadi sebepler, Türkiye'ye dair sebepler, manevi sebepler ve sosyal sebepler olmak üzere başlıca ayrımlara gidilebilmektedir.

3.2.1. İktisadi Sebepler

İslami Finans Sistemi'nin ülke kalkınmalarına ciddi destekler vererek büyümekte olan ülkelerin hedeflediği rakamların gerçekleşmesinde büyük rol oynadığı düşünülmektedir. Konvansiyonel bankaların, ülke gelişimine katkı verecek uzun süreçli fonlamaların aksine kısa süreçli fonlamalar yaptığı ve nihai olarak büyümekte olan ülkelerin büyüme rakamlarının artışına katkı vermekte zorlandığı görülmektedir.³¹

Tasarruf eden kişilerin nemalandırma süreçlerine müdahil olmamaları sebebiyle elde ettikleri likit varlıkların piyasa dışında kalmamasına dikkat çekilerek Müslüman kesim öncül olmak kaydıyla İslami Finans süreçlerine destek veren kuruluşların oluşturulmasına büyük önem verilmektedir. Katılım Bankaları'nın bulunmadığı yönetimlerde konvansiyonel bankalarda işleyiş alanı olmayan nakit verilerin, iktisadi faaliyetlerde yer edinemeyerek zayiata sebebiyet vermediği düşünülmektedir.³²

İKT, 1970'lerde gerçekleştirdiği konferansta, teşkilata bağlı ülkelere ilişkin siyasi ve iktisadi oluşumlara destek verilmek kaydıyla finansman oluşturabilecek bankanın faaliyet göstermesine yer verilmiştir. İlgili hususta ülkemizin de kurucu üye olarak bulunduğu İKB 1974'te faaliyete geçmiş olup Katılım Bankaları'nın sayıca artmasında iktisadi bakımdan oldukça yararlı neticelerin elde edildiği ve finans süreçlerinin serileştiği görülmüştür. 1970 ve 1980'li yıllarda Katılım Bankaları'nın sayıca yükselmesinin farklı sebebi de süreçlere katkı sağlayacak global finansal kuruluşların etkinliğinin artması olarak gösterilmiştir.³³ Güncel olarak yaşanan petrol minvalinde varil fiyatlarının yükselişleri söz konusu kurumların, para ve sermaye piyasalarında artış eğilimi gösteren sektör bazında faaliyet göstermesine yol açtığı düşünülmektedir.

---

³⁰ TKBB. (2015). İstanbul, 18.

³¹ Bulut ve Er, 2012, 28.

³² Aras, O. N. ve Öztürk, M. (2011). "Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi". *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 168.

³³ Yozgat, F. (2010). *Faizsiz Ekonomi Sosyo-Ekonomik Yaklaşım*. Araştırma Yayınları, Ankara, 16.

Katılım Bankaları'nın faaliyet göstermesinin en önemli sebepleri arasında iktisadi hususların yer aldığı görülmektedir. Birincil iktisadi sebebin, 1970 ve 1980'li yıllarda Orta Doğu üzerinden prim yapan yabancı paralar olduğu bilinmektedir.³⁴

3.2.2. Türkiye'ye Dair Sebepler

Türkiye'de geleneksel bankaların haricinde ihtiyaç haline gelmiş kurumların farklı sebepleri içerisinde birincil tutum, tüketimlerinden kısıtıldığı birikimlerini ekonomik verilerin içerisine dahil etmeyen ve nemanın helal olmadığını kesin olarak indirgemiş kişileri ilgili süreçlere müdahil etmek olarak gösterilebilmektedir. Temel sebepler arasında; Müslümanların Katılım Bankaları vasıtasıyla aktarım yaptığı yerli olmayan likiditeden yarar sağlamak ve Katılım Bankaları'nın temel çıkış noktasına öncülük eden Arap kökenli sermaye sahipleriyle iktisadi oluşumların önünü açmak suretiyle İslami Finans süreçlerinin etkinliğinin maksimum seviyelere çekilmesi sayılabilmektedir.³⁵ Söz konusu hususlar dikkate alındığında başarılı uygulamaların öneminin ön plana çıktığı görülebilmektedir.

3.2.3. Manevi Sebepler

İslam dininde ve önce gönderilen tebliğlerde faiz, alın teri içermeyen, tacirlerin üstlendiği risklerden muaf olan, üretim dışı çoğalmaya sebebiyet veren sistem olarak görülmekte ve haram kılınmaktadır. Hz. Muhammed'in (S.A.S) göğe yükselişinin kabul edildiği sözlerde faizin ne denli kötü sonuçlarının olduğu bilinmektedir. Arabistan'da kutsal sayılan çeşitli şehirlerde konunun önemine binaen indirilen ayetlerde, Musevi kesimin karşılaştığı olumsuz hususların temel sebebi olarak, haram kılınmasına rağmen faizin sorumsuzca kullanılması belirtilmektedir.³⁶ İslami Finans'ın oluşumunda birincil sebep İslam dininin faizi ayet ve sahih hadislerle kesin olarak yasaklaması olarak kabul edilmektedir. Bu yasakların maneviyatına ilişkin husus ve ilkelerle kişiler yaşam boyunca değişik durum ve negatif getirilerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Nemanın haram olarak kabul edilmesinin iktisadi gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir; yüksek maliyetli ve düşük etkinliği olan iktisadi faaliyetleri artırması, kamu yatırımlarının pozitif katkılarını olumsuz etkilemesi, gelir

³⁴ Dikkaya, M. ve Kutval, Y. (2014). *Katılım Bankacılığı: Türkiye Örneği*. Savaş Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 78.

³⁵ Kalaycı, İ. (2013). "Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?" *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 61.

³⁶ Döndüren, H. (2014). *Delilleriyle İslam İlmihali*. İstanbul, 866.

dağılımını bozması, yatırımların temel belirleyicisinin faiz olması durumunda yatırım kararlarının düşen faizlere göre alınması neticesinde sabit ve değişken maliyetlerden kaynaklanan risklerin yönetilmesinin güçleşmesi şeklinde kabul edilebildiği gözlemlenmektedir.³⁷

3.2.4. Sosyal Sebepler

İslami Finans ile iktisadi alanların zemininde değişik dağılımların törpülenmesi hususunda üretim faktörleri arasında negatif gelir dağılımlarının minimum seviyede seyretmesinin, üretim dışı kazanılacak paranın adaletsizliğinin ve azami gayretin gösterilmesinin hedeflendiği düşünülmektedir. Devlet içerisinde gelir/gider aktarımlarının adalet hükümlü icra edilmesi bireylerin inanç özgürlüğünün oluşmasında büyük kriterler içerdiği görülmektedir.³⁸ İslami Finans süreçlerinin ilkeleri uyarınca edinilen tarzın farkı net şekilde ortaya koyulmaktadır. Ayrıca ilkeler hususunda iktisadi kalkınmanın hedeflenmesinin ve gelir/gider aktarımlarının adalet hükümlü icra edilmesinin başı çektiği düşünülmektedir. Kısmi eleştirilerde konvansiyonel yapılara benzerlikleri üzerinde durulsa da ilgili sistemin iktisadi ve manevi süreçlere sağladığı desteğin had safhada olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda nema karşısında zıt duruş sergileyen kurumlar, fonlama kalemlerinin ne şekilde uygulanması noktasında alternatifler sağlayarak, küresel yaşama destek verme hususunda faaliyetlerde bulunmaktadır. İslami Finans'ın, yaşayış alanı bulan toplulukların adalet temelli hüküm sürülmesine ilişkin destek sağlayan sistem olduğu düşünülmektedir.³⁹

3.3. İslam'ın Bakış Açısı

Kur'an-ı Kerim'in zengininin daha zenginleşmesini ve fakirin de daha fakirleşmesini istemediği bilinmektedir. Faize dayalı ekonomik düzen helal olmayan kazanımların önünü açmakta olup Allah bu durumu ayetleriyle belirtmektedir. Mülkiyet hakkı temsil edilmek koşuluyla sağlam adımların atıldığı fakat birikimin üleştirilmesinin çok önemli olduğu görülmektedir. İslam dışı kazanımların ahiret yurdunda karşılığı azap olup bununla ilgili ayrıntılar açıklığa kavuşturulmaktadır. İslam'ın emrettiği ilkeler kısmi alanlarda farklı şekilde icra edilebilmektedir. Mesela susuzluktan ölecek

³⁷ Özsoy, İ. (1994). *Faiz ve Problemleri*. Nil Yayınları, İzmir, 52-55.

³⁸ Baykara, H. V. (2012). *Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 19.

³⁹ Tunç, 2016, 176-177.

konuma gelen Müslüman kişinin sınırların aşılması şerhiyle içerisinde alkol bulunan içecekten içmesi caiz görülmektedir. Bu perspektifle, İslami Finans süreçlerinde de sınırlar içerisinde kalmak koşuluyla farklı fonlamalara icazet verildiği bilinmektedir. İslam dinine mensup tacirin batma eşiğinde konvansiyonel banka yerine Katılım Bankaları'nı kullanması ve tavarruk fonlama işlemlerinin yapılması caiz görülmektedir. Aksi takdirde art niyetle nakit işlemlerinin uygulanmasının yasaklandığı bilinmektedir.⁴⁰

Uzun ve kısa vadeli piyasalarda, kişilere zarar veren kurumların faaliyetleri, caiz olmayan hayvan etleri, alkollü ürünler ve riba fonlanmamaktadır. İslam'da caiz görülen durumların temelinde necis olmayan kriterlerin yattığı bilinmektedir. Hz. Muhammed helal olmayan hükümlerin ticaretini de yasaklamakta ve temizlik esasına büyük önem vermektedir.⁴¹ Toplumun temelini oluşturan aile bireylerinin, hukuksal kriterlerin uygulanması için İslam tarafından caiz görülen kritıklere baktığı düşünülmektedir. Ayet ve sahih hadislerin temel esaslı güncel durumlarında negatif sonuç doğuran olaylara icazet verilememektedir. Allah ve Hz. Muhammed tarafından emredilen hükümler kesinleşmiştir. Kesin hükümlerin bireyler tarafından icra edilmesi hususunda değişiklik yapılamayacağı aşikardır.⁴² Fakirlerin aynı düzeyde seyretmesinin önlenmesi amacıyla İslam ülkelerinde zekat gibi mal ile yapılan ibadetlerin artışının en temel kriterlerin başında geldiği bilinmektedir. İslam'ın emperyalist sistemi ve düzeni reddettiği görülmektedir. Her bireyin emek sarf etmesini ve sınırlar içerisinde servet birikimi yapmasını söylemektedir. Bu durumla beraber nema, yasa dışı uygulamalar ve kayıt dışı sistemler İslam tarafından uygunluk bulamamaktadır.⁴³ Fahiş verilerin ara seviyede seyretmesi ve tüketim harcamaları ile tasarruf uygulamalarının sınırlar dahilinde yapılması hükmolunmuştur. İslam dininin kişilerin mülkiyet hakkının caiz olmayan durumlarla elde edilmesinin önüne geçtiği görülmektedir. Allah'ın vermiş olduğu tüm helal rızıklarda, verilen kadar verilmeyen diğer Müslümanların da hakkı olduğu düşünülmektedir. Haram olan alkollü içecekler ve buna benzer hususlar için nakit verilmesine izin verilmediği gibi fonlamasının da

---

⁴⁰ Çetin, A. (2018). *Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi ve Bir Uygulama*. Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 329, İstanbul, 47.

⁴¹ Bayındır, S. (2005). *İslam Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 36-38.

⁴² Aktepe, İ. E. (2010). *İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*. Erkam Matbaası, İstanbul, 29-30.

⁴³ Kutub, S. (2014). *İslam - Kapitalizm Çatışması*. Beka Yayınları, 51-53.

caiz olmadığı bilinmektedir.⁴⁴ Herkesin kendi sorumluluğunda olan için emri vaki yapılamamaktadır. İslam ileri gelenleri, nakit değerlemelerinde kişi aleyhine ciddi sonuçların doğduğu alanlarda, yenileme oranları dahilinde artırma eğilimine icazet verilebileceğini belirtmiştir. Kesin hükümlerle yasaklanmış hususların zaruri hallerde cevaz bulması İslam'ın güzellikleri arasında sayılmaktadır. Alkollü içeceklerin kesin olarak haram olması bilinmesine rağmen sağlık ve buna benzer durumlarda ihtiyaç duyulduğunda kullanılabileceği söylenmektedir. Fakat hiçbir şekilde sınırların aşılması ve suiistimal edilmemesi gereğinin akıldan çıkarılmaması da önemli görülmektedir.⁴⁵

Allah ayetlerinde güzel işlerin icra edilmesinde yarış halinde olunmasını, verilen lütufların sadece benlik için kullanılmaması gerektiğini, Rabbin her şeyden haberdar olduğunu, kendisi için istenileni Müslüman kardeşi içinde istemeyi ve yakınlarla yardım etmeyi emretmektedir. Bu sebeptir ki, zor durumda olan kişiler üzerinden gabin yapılması ve bu durumun karşılıksız bırakılması kesinlikle hoş görülmemektedir. Buna rağmen elinde var olan maddiyatın gizli tutarak karşı tarafa eziyet mahiyetinde davranışlarda bulunanın durumunun da iç açıcı olmadığı bilinmektedir. İslam dinine mensup kişiler arasında hayırlaşmak son derece güzel bir davranış olarak kabul edilmektedir.⁴⁶ Tevekkül edilebilmesi için öncesinde emeğin vuku bulması ve gerekli görülen adımların atılmasının şart olduğu bilinmektedir. Allah için yapılanların zamanı belli olması hasebiyle diğer kısımlarda kişilerin Allah'ın lütfettiği rızıklardan payına düşeni alabilmesi noktasında emek harcamaları belirtilmektedir. İslam'ın müsaade etmediği hususların en başında boş gezerek üretkenlikten uzak tutum sergileyen kişiler geldiği görülmektedir. Muhafazakarlık tutumuna sığınarak boş gezmek kesin olarak yasaklanmaktadır.⁴⁷

3.4. Ticaret ve Faiz

Müslüman tacirlerin temel bazlı alışveriş koşullarında sadece kar esaslı hareket etmeleri uygun görülmemektedir. Bunun yanında manevi değerlerde dikkate alınmaktadır. Hz. Muhammed'in alışveriş yapan ve vade gününü aksatmadan ödeme

---

⁴⁴ Çapak, İ. (2012). *Kur'an ve Ekonomi*. İstanbul: Sokak Kitapları Yayınları, 27-28.

⁴⁵ Abdul-Rahman, Y. (2014). *The Art of Riba Free (RF) Islamic Banking and Finance (Second B.)*. New Jersey: John Wiley & Sons, 84-85.

⁴⁶ Aktepe, 2010, 25-26.

⁴⁷ Kutub, 2014, 70.

düzeni icra eden kişilere yönelik güzel dualarda bulunduğu görülmektedir. Ayrıca alın teri ile kazanılan paranın hiçbir şeye değişilemeyeceğini ve bu doğrultuda yol alınması gerektiğini de özellikle belirttiği bilinmektedir. Peygamberler arasında doktorların, tacirlerin, iktisadi ilim icra edenlerin, tahta malzemeli işlerle iştigal olanların ve toprak ekip biçenlerin bulunduğu görülmektedir. Bunlarda çaba sarf edip alın teri ile para kazanmanın ne denli önemli olduğunu göstermektedir.⁴⁸ Maddecilik anlayışının ve sömürü düzeninin en belirgin paradoksunun sosyal olgulara bağımsız kalınması şeklinde olduğu düşünülmektedir. Çünkü hedefin her zaman kar maksimizasyonu olduğu bilinmektedir. Bu hedef uğrunda gabin kökenli uygulamaların önü açılmakta ve teşvik politikası devamlılık arz eder olmaktadır. Sosyal olguların yalnızca şahısların istekleri ile kısıtlandırılmadığı gözlemlenmektedir. Söz konusu durumun bütün yaşam boyunca ahlaki, iktisadi, siyasi ve global bazda herkesi sorumlu tuttuğu görülmektedir. Allah'ın kainatı yoktan var etmesinin akabinde, peygamberler ve tebliğler yoluyla aydınlık yarınlara ulaşabilmenin en kestirme ve en kolay tercihlerini kullarına aleni şekilde açıklamaktadır. Allah ayeti kerimelerinde ticaretin caiz, ribanın ise haram olduğunu belirtmektedir. İslam dini her yıl elde edilen malın 1/40'ünün verilmesini ve diğer hayırlar üzerinde çoğunluk sağlanmasını emretmektedir. Aile bireylerinin zorunlu ihtiyaçları, araç gibi sonra gelen ihtiyaçlar ve israf hükmünde diğer hususlar giderlerin ayrıştırılmasında esas alınmakta olup diğer hususların kesinlikle uygulanmamasının gerekliliğinin İslam dininin hükümleri arasında yerini aldığı görülmektedir.⁴⁹

3.4.1. İslam'da Faiz Uyarısı

İslam dininde faiz ve türevlerinin net hükümle haram olduğu bilinmektedir. Nema kapsamına ilişkin farklı görüşler mevcut bulunmaktadır. Serbest piyasa savunucuları tacir veya nominal olmayan nemanın tam faiz kapsamına girmeyeceğini iletirken İslam dinine mensup olan kişiler her türlü nemanın haram olduğunu belirtmektedir. Ayrıca enflasyon altında faizin hangi grupta yer alacağı da süregelen tartışma konularının lokomotif konumunda bulunmaktadır. Bunlarla birlikte bazı iktisat bilimcileri ve siyasi gruplar, kar payı ile ribanın pek farklı olmadığını belirtmektedir.⁵⁰

---

⁴⁸ Yaran, C. S. (2015). *İslam Ahlak Esasları*. Anadolu Üniversitesi İlahiyat Ön Lisans Programı, Eskişehir, 172-175.

⁴⁹ Chapra, M. U. (2009). "Ethics and Economics: An Islamic Perspective". *Islamic Economic Studies*, 16(2), 1-9.

⁵⁰ Ayub, M. (2007). *Understanding Islamic Finance*. John Wiley & Sons, England, 43.

Bu iletinin bu haliyle çok sığ görüldüğü ve nihai sonuç alınmadığı düşünülmektedir. Netice itibariyle konunun etraflıca konuşulup delilleri ile sunulmasının elzem olduğu görülmektedir.

Emredilen hükümlerin icra edilmesinin kişilerin iradesine bırakılmasının fakat netice alma konusunda tehdit içeren yaptırımların vuku bulmasının alenen tebliğ edildiği görülmektedir. Öncü konumda olmakla, sonradan işlenen fiilin yaptırımları arasında farklılaştırmaya gidilmediği ve çizgi kaymalarının reddedildiği düşünülmektedir. İslam'ın farklı zaman baremlerinde alınan tutarın farklı günlerde iade edilebilmesi hususunda nema sınırlarının dikkate alınması gerekmektedir. Din İşleri Yüksek Kurulu'nun bütün ayetleri kümülatif olarak dikkate aldığı bilinmektedir. Sebepsiz nema kazanımı ile kişiler üzerinden gabin sağlanmasının farklı alanlar harici değerlemeye alındığı görülmektedir.⁵¹ Allah, Bakara Suresi'nde yaratıcıya ve son peygambere koşulsuz itaat edilmesi şartının geçerliliğini, kişinin hakkına girmenin ya da kendi hakkını yedirmesinin doğru olmadığını, faizin emtiayı kirleteceğini, güzel işlerde öncül olanların ödüllendirileceğini ve korkularının yersiz olduğunu, ribanın kesin olarak yasaklandığını, ticaret ile nemalandırmanın farklı olmadığını söyleyenlerin elim bir azaba çarptırılacağını fakat aksine dönenlerin mükafatlandırılacağını, yokluk içinde bulunan kişilere zor zamanlar geçene kadar müsaade edilmesinin hayırlı olduğunu ve itikadi meselelerde nemadan uzak durulması gerektiğini belirtmektedir.⁵²

Allah'ın ayetlerinde ribanın sadece fiziki artış görünümlü olduğu, kendi katında seyrinin değişmediği, insanlara istikamet akdinin doğru icra edilmesi hususunda yol gösterildiği bilinmektedir. Aksini uygulayanların, Tevrat inancının insanları saptırmaya yönelik hususlarına benzer nitelikte nema esaslı haksız kazanç elde edenler gibi elim bir vaziyette diriltilecekleri ayetlerle sabit kılındığı bilinmektedir.⁵³ Allah nimetlerinin üzerinde zor durumda kalanlarında haklarının olduğunu, emirlerinin koşulsuzca yerine getirilmesini, varlık üzerinden faiz yememenin gerektiğini, aksi takdirde sonuçlarının ağır olacağını belirtmektedir. Nedenleri arasında, üretmeden servete servet katma gereksinimlerinin toplumu yıpratmaya yönelik olduğu, birey davranışlarının iktisadi temelde gerçeği yansıtmadığı ve işsizliğin artış sergileyeceği

---

⁵¹ Ayub, 2007, 45.

⁵² Kuran-ı Kerim, (2016). *Bakara Suresi 275-280 Ayetler*. Diyanet İşleri Başkanlığı Meali.

⁵³ Abdul-Rahman, 2014, 34.

hususlarının sayıldığı görülmektedir.⁵⁴ Hz. Muhammed'in (S.A.S.) gerçekleştirdiği Veda Hutbesi'nde Müslümanların yaşayış şekillerinin çerçevesini çizdiği ve prensiplerin özenle uygulanması hususunda ciddi uyarılarda bulunduğu görülmüştür. Faiz hususunda kapsam derinleştirilmekte, ticaretle ayrıştırılması gerektiği vurgulanmakta ve insanların doğru yolda ilerlemeleri konusunda uyarılar yapılmaktadır. Geçmiş dönemlerden süregelen akıl ve vicdanla uyuşmayan tüm uygulamaların sona erdiği ve cinsiyet ayrımı yapmanın kötü bir davranış olduğunu belirtilmektedir. Kul hakkının öneminin tekraren hatırlatıldığı görülmektedir.⁵⁵

3.4.2. İslami Finans'ta Kar Payı ve Faiz İşleyişi

Finansman tutarını direkt olarak talep edene verecek şekilde sistemini oluşturan bankaların konvansiyonel olduğu görülmektedir. Katılım Bankalarının ise aksine hareket ederek ticari mal üzerinden oluşturulan finansman modelini uyguladığı düşünülmektedir. Bu sistemde finansman tutarına ilişkin nakit, talep eden dışındakilere aktarılarak icra edilmektedir. En büyük farklılık olarak; faizli bankaların vadeli hesaplarına vereceği faiz meblağı kesinleşmişken, Katılım Bankaları'nın katılma hesaplarına vereceği kar payı tutarları belli olmaması hususu gösterilmektedir. Ayrıca bu durumun bankanın kar etmesi esasında geçerli olduğu ve zarar durumlarında yansıtılacak meblağın müşterilerde oluşturduğu risk baz alınarak bölüşümde kullanıldığı bilinmektedir.⁵⁶

Ticaret esas alınarak faaliyetine devam eden Katılım Bankaları'nın genellikle kar elde etmesi de sıkça sorulan sorular arasında yerini almakta olup cevabının ise oldukça kolay olduğu bilinmektedir. İlgili kuruluşların finansman işlemlerini ince eleyp sık dokuduğu kabul görmektedir. Peşin alım vadeli satım minvalinde nokta atışı ilerleyen İslami Finans süreci, istisnalar hariç olmak üzere son derece özverili çalışmakta ve karşılığında yüksek getiriler elde edildiği düşünülmektedir. Finansman kullanan müşterilerin ödeme güçlüğüne düşme noktasında direnç gösterme rakamlarının %4'lere dahi ulaşmadığı gözlemlenmektedir. Doğal olarak elde edilen karların illiyet bağında bu süreçle açığa kavuşmuş olmaktadır. Dağıtım yapılacak olan birikim havuzlarında denge mekanizmasının oldukça verimli ilerlediği tahmin edilmektedir.

---

⁵⁴ Ayub, 2007, 91-93.

⁵⁵ Algül, H. ve Avcı, C. (2010). *İlk Dönem İslam Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 126-127.

⁵⁶ Usmani, M. T. (1998). *An Introduction to Islamic Finance*. Karachi, 13.

Krize maruz kalınan iktisadi durumlarda dahi bireylere genelde kar paylaşımı yapıldığı görülmektedir. Finansman geri ödeme işlemlerinde bankaların sözleşme hükümlerine aykırı hareket etmemesi şartıyla, taksit ödemelerinde zorluk gösteren müşterilere gerekli yaptırımların uygulanması son derece doğal karşılanmaktadır. Benzer ekonomik konjonktür işleyişinde faaliyet gösteren İslami ve faizli bankalar farklı durumlar minvalinde aynı içerikli etkileşimlere maruz kalabilmektedir. İktisadi analizler baz alındığında sektör öncülerinin çizdiği çerçeveye sınırları içerisinde manevra kabiliyetinin kısıtlandığı bilinmektedir. Aynı rakamsal verilerin aynı şartlarda sunulmasının, aynı sonuçları doğuracağı anlamına gelmediği görülmektedir.⁵⁷

3.4.3. İslami Ticaretin Süreçleri

İslam hukukunda sözleşme hükümlerinin net olarak konulmadığı durumlarda ticarete icazet verilmediği görülmektedir. Neticesinde farklı durumlara ve gabine sebebiyet verilebilmektedir. Tutar konulmadan vadeli biçimde alım satıma konu olan emtianın vade sonu meblağından işlem görmesinin icazeti alınmaktadır. Görüş birliği bulunmakta olup aksi bir durum söz konusu olmamaktadır. Allah ayetlerinde, nefsi terbiye etme ve doyurma noktasında helal yolların kullanılmasını, çizgi dışına çıkmanın sonuçlarının ağır olacağını ve tüketim konusunda orta yolun bulunmasını emretmektedir. Aşırılıklar hoş karşılanmamakta, Müslüman kişinin elinin aşırı sıkı ya da aşırı açık olması durumu uygun bulunmamaktadır. Yardım hususunda öncelikle bakmakla mükellef olunan fertlerin geçiminin yapılması sonra ise hayır hasenat işlerinde bulunulması gerekmektedir. Kur'an-ı Kerim'de rakamsal oran ve tutarların bire bir örtüşmesi hususu üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. 11 farklı ayet-i kerimede alışveriş esaslarının çerçevesi hakkında tebliğ yapılmaktadır. Bunlara rakamları kendi lehine tasvir edenlerin elim bir azaba çarptırılacağı, farklı şekillerde icrada bulunanlara uygulanacak yaptırımların ağır olduğu, ölçünün tam ve kusursuz gerçekleştirilmesi gerektiği örnekleri verilebilmektedir. Tacir kişilerin sorumluluklarının fazla ve taşıdıkları yükün ağır olduğu bilinmekte ancak Allah kullarına taşıyamayacağı yük yüklememektedir. Bu sebeple ticaret yapanların İslam'a uygun hareket etmesi, sözünün eri olması, tutarların karşılıklı rızayla uyuşması ve ilgili

---

⁵⁷ Civan, M., Dayı, F. ve Akdemir, E. (2015). "Yapay Sınır Ağı ile Katılım Bankalarında Kar Payının Tahmin Edilmesi: Türkiye Uygulaması". *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 9(1), 10-29.

kriterlere sadık kalınması halinde Allah katında rütbesi yüksek kişilerle haşrolunacağı iletilmektedir.⁵⁸

İslam'da her türlü işlemlerin icrasında sözün asıl olduğu bilinmektedir. Kesin hükümlerle şerh konulmayan hususlarda farklı yorumlarla sınırların daralmasına yönelik çalışmalar yapmak caiz görülmemiştir. Üretim faktörleri arasında yer alan emek ve sermaye tabanlı emtia alım satım işlemlerinin farkından getiri elde edilerek faaliyetlerin sürdürülmesini içeren kuruluşların bulunduğu görülmektedir. Bu kuruluşların ifada bulunabilmesi için likit sirkülasyonunun taraflarca sağlanabilmesi gerekmektedir. Girişimci açısından alışverişin caiz konularda yapılması sınırların genişlemesini sağlamaktadır. Faiz dışı işlemlerin icazet alınan emtialar çerçevesinde sürdürülebilmesi gerekmektedir. Uygulama sürecinde gabin harici değişim içeren faktörlerin reel bulunmasının işleri kolaylaştırdığı düşünülmektedir.⁵⁹ Kar payı icazeti ilgili emtianın nakit ya da vadeli süreçte alıcıya iki seçenek sunulması ile alakalı alınabilmektedir. Peşin satılmayan ticari malın getirisi kadar götürüsü de bulunduğu ve telafi edilebilmesi açısından uygulanabilirlik çerçevesinde farklı hususların söz konusu olduğu gözlemlenmektedir. Üstlenilen risk oranında getirinin de artacağı bilinmekte olup peşin alım vadeli satım akitleri uygun bulunabilmektedir. İslami Finans ekonomisi içerisinde sınırların dışına çıkmamak şartıyla icazet verilen çok sayıda hususun varlığı bilinmektedir. Sınırlar ise ticaret yapılan listenin geri ödenmesinde her hususun şeffaf biçimde şekillendirilmesi, rakamsal oran ve tutarların bire bir örtüşmesi, asimetrik bilgiden uzakta seyretmesi ve haram olmayan emtianın alışverişte yer alması şeklinde özetlenebilmektedir.⁶⁰

3.4.4. Kar Payı ve Faiz Ayrımı

Katılım Bankaları'nın, terör finansmanı, alkol, uyuşturucu ve buna benzer alanlarda faaliyet gösteremediği, fon aktarımı yapamadığı ve genel itibariyle çizgilerin keskin olması ile birlikte İslam'da kişilerin ve işletmelerin nihai hallerinin de kapsama alındığı bilinmektedir. Durumun kötüleşmesi veyahut iflas tarzında süreçlerde Katılım Bankaları da elinden gelen desteği sonuna kadar sağlayabilmelidir. Konvansiyonel

---

⁵⁸ Günay, H. M. (2016). *Günümüz Fıkıh Problemleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 177-190.

⁵⁹ Bayındır, S. (2015). *Fıkhi ve İktisadi Açından İslami Finans II*. Süleymaniye Vakfı Yayınları, İstanbul, 20-21.

⁶⁰ Günay, 2016, 181-185.

süreçlerin işleyişinde bilançonun sağ tarafının götürüsünün, sol tarafının getirisini etkilediği görülmektedir. Çünkü işlemlerin net rakamları en baştan sözleşmeye dercedilmektedir. Vadeli mevduat hesaplarına ödenecek faizler ve finansmandan elde edilecek faizler önceden bilinmektedir. Katılım Bankaları'nda ise süreçler tam tersi istikamette izlenmekte olup bilançonun sol tarafının getirisi, sağ tarafının götürüsünü etkileyebilmektedir. Katılım Bankaları'nın icazet alınan tüm piyasalarda faaliyet karı elde etmeye çalışarak müşterilerine de pay vermeye çalıştığı düşünülmektedir. İslami Finans'ın geleneksel sistemden ticareti esas almasıyla ayrıştığı görülmektedir. Gerçekleştirme süreçlerinde mudarebe ve muşareke kalemleri etkin olarak kullanılabilir. Ayrıca sadece Katılım Bankaları'nda faaliyet alanı bulan leasing ve peşin alım vadeli satım gibi yöntemlerde verimli olarak çalışabilmektedir. Faizli bankaların işleyişini para satma üzerine kurduğu, İslami Sistem'in ise emtia üzerine oluşturduğu görülmektedir. Faizli bankalarda mudilere direkt ödeme yapılması esas alınırken, İslami Sistem'de tedarikçiye aktarım yapılmasının baz alındığı gözlemlenmektedir.⁶¹ İşleyiş süreçlerinin etkin uygulanmasının önem teşkil etmesi de göze çarpmaktadır.

Alışverişin olmadığı bir dünyada girişimci işlemlerinden bahsetmenin söz konusu olamadığı görülmektedir. Bu noktada İslami Finans'ın gerekliliği ve önemi alenen ortaya çıkabilmektedir. Riskin bertaraf edilmesi noktasında kısa ve uzun vadeli alanların, artı eksi yönlü mal eğrisinin nihai halinin, girdi unsurlarının, iktisadi faaliyet sınırlarının, yabancı para değişkenlerinin, fiyat istikrarının sağlanmasının, tahmini süreçlerin ve ekonomik konjonktürün önem arz ettiği gözlemlenmektedir. Müslümanlar için alışveriş caiz olup nema keskin çizgilerle yasaklanmaktadır. El emeği ya da alım satım arasında gerçekleşen farkın ana sebebi getiri elde edilebilmesidir. Getirinin nemalandırılması ise emeksiz kazanç olarak nitelendirilmektedir. Emtia alım satımlarının neticelerinin en önemlisi kar elde edilebilmesidir. İslam'ın ticarete yalanı, para satarak para kazanmayı, emtia fazlasını piyasadan saklamayı, har vurup harman savurmayı, harcamaların abartılı biçimde kısılmasını kesin olarak men etmiş olduğu görülmektedir.⁶²

---

⁶¹ Usmani, M. T. (2002). *An Introduction to Islamic Finance*. Hague: Kluwer Law International, 12-13.

⁶² Aktepe, İ. E. (2013). *Sorularla Katılım Bankacılığı*. Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları, İstanbul, 34.

Emperyalist düzende rakamların genel olarak Londra Metal Borsası üzerinden belirlendiği bilinmektedir. Emperyalist düzen nakdin pozitif yönlü artmasının sebeplerine bakmaktan ziyade sonuç odaklı işleyebilmektedir. Katılım Sistemi'nde ise sebep büyük önem arz etmekte olup süreçler bu minvalde sürdürülebilmektedir. İslami Finans kuruluşlarının işleyişi hususunda kişilerin kafasında işletmelerin neden hep kar ettiği sorusu oluşabilmektedir. Cevabı oldukça basit olup küresel buhranlarda dahi ilgili kuruluşların zarar etmediği ve bunun en temel nedeninin fonlama süreçlerinde reel mal alım satımının olduğu gerçeğinin bilinmesidir. Faaliyet gösterilen cüzi alanlarda zarar edilse dahi diğer alanların sayıca fazla olması ve getirilerinin rakamsal olarak yüksek olması başka bir cevap olarak belirtilebilmektedir. İlgili bankaların sermaye yapılarının oldukça güçlü olduğu görülmektedir. Bunun hangi alanda hangi şekilde kullanılacağı kendi tercihlerine bırakılmaktadır. Diğer bir soru ise konvansiyonel süreçte dağıtılan rakamların Katılım Sistemi ile yakın seyretmesine ilişkin sorulabilmektedir. Global dünyada milenyumdan itibaren Amerika ve Orta Asya ülkelerinin iktisadi alanlarda vermiş olduğu hükümlerin ekonomik konjonktürü direkt olarak etkilediği gözlemlenmektedir. Katılım Bankaları'nın sistematiğinin farklı çalışarak yaklaşık neticeler elde etmesi, görünen etkinin kaçınılmaz bir sonucu olarak tezahür edebilmektedir. Yine aynı şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın vermiş olduğu hükümlerin de, hem konvansiyonel bankaları hem de Katılım Bankaları'nı doğrudan ilgilendirdiği görülmektedir.⁶³

3.4.5. Vade Farkı Kavramı

Nakdin nema üzerinden artması ile emtianın ileri vadeli satışından gelen farkın oluşması arasında keskin çizginin bulunduğu gözlemlenmektedir. İslam alimleri ekseri olarak nema dışında ticari mal alışverişi esas alınması kaydıyla oluşan fazlalığın icazetini vermektedir. Mezhepler dahilinde değerlendirildiğinde de aynı neticeye ulaşılacağı açık şekilde görülebilmektedir. İslam nema üzerinden getiriye yasaklamakta, ticareti ise helal kılmaktadır. Emtianın bugün ki fiyatı ile gelecek dönem fiyatı arasındaki farkın sınırlar dahilinde tahsil edilmesinde karlılığın esas alındığı görülebilmektedir. İslam'da herkesin hesabı ayrı değerlendirilmekte olup vicdani ve işlevsel uygulamaların sonucu şeklinde ayrışabilmektedir. Fiyat istikrarının gelecek dönemlere etkin yansıtılamayacağı gerçeğiyle, gerçek veya tüzel kişi zararının

---

⁶³ Usmani, 2002, 118-119.

göz ardı edilemeyeceği, dolayısıyla karşı taraf tutumlarından doğacak sorunların baştan bertaraf edilmesi maksadıyla sonuca rahatça ulaşılabilir. İlgili tavrın artı ve eksileri de değerlendirmeye tabi tutulabilmelidir. Güncel zamanlı uygulamalarda paranın nemalandırılması ile emtia üzerinden kar elde edilmesinin benzerleştirilmesi yüzeysel düşüncenin eseridir denilebilmektedir.⁶⁴

Tutarlar için sözleşme kurmanın yazılı olma zorunluluğunun bulunmadığı bilinmektedir. Hukukta çoğu delilin yazılı olarak sunulması istenirken İslam'da ağızdan çıkan cümleler delil niteliği taşımakta olup verilen sözün aksine hareket edildiğinde sonuçlarına katlanılması gereğine riayet edilmesi istenilmektedir. Ayrıca zihinde oluşan düşüncenin fiiliyata dökülmesi de son derece önemli görülmektedir. Eş değer kriterlerle farklı uygulamaların nihai hallerine azami özenin gösterilmesi gereği gözlenmektedir. Getiri ve götürü riskinin pozitif veya negatif ivmeli hareket etmesinin önemi olmaksızın ticarete büyük değer verilmektedir. Müsaade edilen her türlü emtianın kar süreçleri de yasal olabilmektedir. İleride tahsil edilecek karşılığın bugünden farklı ve fazla olmasının mantıksal çerçevesi çizilmektedir. Tüm bunların içerisinde günümüz tanımlamasıyla enflasyon değerlerinin de yer aldığı görülmektedir.⁶⁵

3.4.6. Faiz Tartışmaları

Çok eski dönemlerden itibaren faizin tartışma konusu olduğu ve değişik fikirlerin ortaya koyulduğu bilinmektedir. Faizin yasak olduğu gerçeği kesin olup çizgilerine, sınırlarına, çerçevesine ve muhteviyatına ilişkin öne sürülen bilgi ve verilerin kaynak kuramının doğruluğunun teyit edilmesinin son derece tartışmalı bir konu olduğu görülmektedir. Bazı durumlarda ağır yaptırımların uygulanacağını iletirken diğerlerinde ise yaptırım kademesinin arada kaldığı gözlemlenmektedir. Globalleşen dünyada ve ekonomik konjonktürde, ikilik oluşmasına binaen her türlü fikir ve önerinin tekrar değerlemeye alınmasının ve uzlaşma yolunun tercih edilmesinin gereği düşünülerek gerekli aksiyonların alınması hususu gerekli görülmektedir.⁶⁶ Eski dönemlerde nakit elde etme yöntemleri değişkenlik göstermektedir. Tasvip edilmeyen

---

⁶⁴ Karaman, H. ve Bardakoğlu, A. (2000). *İlmihal II İslam ve Toplum*. Divantaş Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 423.

⁶⁵ Döndüren, 2014, 879.

⁶⁶ Aktepe, İ. E. (2011). *Hadis Kaynaklarında Faiz ve Finansman*. Hayat Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 30.

tek türün paradan para kazanmak olduğu bilinmektedir. Nakdin kullanılmasının en temel sebebi, alışveriş araçları arasında tek düzeni oturtabilmektir. Durum böyle iken kazancın katlanması amacıyla nakdin üzerinden nema elde edilmesi uygun bulunmamaktadır. Riba hususunda ortaya atılan fikirler için çok eski dönemlerden itibaren bazı ikilikler süregelmektedir. Eski filozoflarda riba sürecine müdahil olmakta ve arada oluşan farkın kullanılmasının uygun olmadığı kanısına varmaktadır. Ribanın temel hedef olarak icra edilmemesi gereği önemli görülmektedir. Üst gelir grubundan alt gelir grubu ve hükümette dahil olmak üzere her kesimin adalet terazisinde sapmalara neden olabilmektedir. Kazançlarda oluşan makas marjının had safhada olması, üretim desteğinin ilerleyebilmesinde farklı nitelik arz eden servet yapısı ve hedeflenen inanma duygusu millette yozlaşmaya sebebiyet verebilmektedir.⁶⁷

Kur'an-ı Kerim'de ve Hz. Muhammed'in sözlerinde tebliğ edilen nemanın haram olması hususunun alimler tarafından da belirtildiği görülmektedir. Alimlerin görüşleri noktasında değişik durumlar ortaya çıkabilmektedir. Birinci gruba göre; istisnai hususların bulunmadığı hallerde, nema ve nema kaynaklı her somut verinin işlenmesi ve uygulanması kati olarak reddedilmiş olup süreçlerin bu şekilde sürdürülmesi tavsiye edilmektedir. İkinci gruba göre ise; nemanın kaynağının araştırılması, uzun süreli getirilerden elde edilen nemanın yasaklanması, direkt haram olması ile illiyet bağının kurulması hükümlerinin aynı sonucu teşkil etmemesi ve söz konusu hususlara icazet verilmesi durumları belirtilmektedir.⁶⁸ Nema kazancının kötü yönlerini açıkça ortaya koyan ünlü düşünür Aristo, nemanın pozitif yönlü hareketinin normal olmadığını, paranın değişim aracı olarak kullanılması gerektiğini, ulaşılmak istenen hedeften saptığını, nakit üzerinden nakit elde edildiğini, nemanın adaletsizliğini belirtmekte ve üzerinde durmaktadır.⁶⁹

3.4.7. İslami Finans'ın Ana Problemleri

Ana problemler sekiz farklı kategoride değerlendirilebilmektedir. İslami Finans alanında istihdam edilen bireylerin fihhi eğitimlerinin üst seviyeye çıkarılması ve uzman kadrolardan oluşturulması için gerekli vasıfların sağlanması şart koşulabilmektedir. İşleyiş süreçlerinde para kazanmanın esas alınması yerine manevi

---

⁶⁷ Özsoy, M. Ş. (2012). *Sağlam Bankacılık Modeli İle Katılım Bankacılığına Giriş*. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Yayınları, İstanbul, 110.

⁶⁸ Karaman ve Bardakoğlu, 2000, 420.

⁶⁹ Aktepe, 2011, 14.

ilkelerin uygulanabilmesi koşulunun sağlanması gerekli görülebilmektedir. İslami Finans kuruluşlarının sermaye esaslı süreçlerinin sıhhatli yürütülmesi için konvansiyonel bankaların bağlı bulunduğu ve desteklendiği Merkez Bankası tarzı yapının ivedilikle icra edilmesinin gerekliliği göze çarpabilmektedir. Katılım Bankaları'nın işleyiş esaslarına ilişkin tüm verilerin soru işaretli alanları aydınlatması minvalinde çalışılması gerekli görülebilmelidir. Standart ekonomik kalemlerin işlenmesi yerine İslam'a uygun ilkelerin icra edilmesinin zorunluluğu belirtilebilmelidir. Geleneksel banka ürünlerinden bağımsızlaşarak, kendi bünyesine ait hizmetlerin esas alınması ve devamlılık arz etmesi gerekliliği elzem görülmektedir. Bağlı olduğu yasaların yerine kendi işleyişine has yasaların ve üst kurumlarca bildirilen tüm hükümlerin istisnasız uygulamaya alınması gerekliliği bilinmektedir. Fazla mevduatını faiz kazancı ile artıran faizli bankaların, sistemsel yükümlülüklerinin gereğini yapmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. İlgili sıkıntıların aşılabilmesi için nakit temelli yasa yaptırımlarının yanında, sadece İslami Finans kuruluşlarının tabi olacağı ve kişiler açısından itimat durumunun üst seviyede kurulabileceği yasaların yürürlüğe girmesi çok mühim görülmektedir. Bunlarla beraber hangi politikaların daha verimli işleyeceği, ahlaki süreçlerin tespit edilmesi, güvenin üst seviyelere çıkarılması, yasaların ayrı olarak tekrar değerlendirilmesi, ekonomik konjonktürün uygun hale getirilmesi, değişik alanların uygulanabilirliği, alanında uzmanlaşma ve öğretim seviyesinin yükseltilmesi konularının hemen gündeme alınmasının gerekliliği düşünülmektedir. İslami Finans süreçlerine ilişkin zorluk derecesi yüksek başka bir kalem ise likidite yönetiminin sağlıklı şekilde yapılabilmesidir. Katılım Bankaları'nın fon kullandırma ve fon toplama noktasında bazı sıkıntılar yaşadığı bilinmektedir. Faiz yasağı sebebiyle repo faaliyetlerinin içerisinde yer alamayan kuruluşlar geleneksel bankaların likit bazında gerisinde seyretmektedir.⁷⁰

Gelişmişlik seviyesinin süreçlerin ilerlemesinde çok önemli yer tuttuğu görülmektedir. Diğer toplumlar verilerin etkin kullanılamaması sebebiyle ağır ağır ilerlemeye mahkum edilebilmektedir. Bu nedenle yayılması istenilen ilke ve görüşlerin aktarılması hususunun öncelikleri değişkenlik gösterebilmektedir. Katılım Bankacılığı kalemlerinde en çok kullanılan sistemin peşin alınan malın vadeli satımı şeklinde olduğu bilinmektedir. Bunun sebebi olarak ise sürecin çabuklaştırılmış olması ve

---

⁷⁰ Çetin, 2018, 83.

kaybın yüzdesel oranının minimal seviyede seyretmesi gösterilebilmektedir. Bu kalem yerine emek-sermaye ortaklığı ya da sermaye-sermaye tercih edildiğinde bilanço kalemleri içerisinde yer alma oranının bir hayli düştüğü gözlemlenmektedir. Başka bir husus ise kira sertifikaları ve Londra Metal Borsası'ndan alım satımı yapılan emtiaların talep görmesi, mali piyasa takip süreçlerinin birim bazlı sonuçları ve kredi kart tercihlerinin üst seviyelere çıkması olarak görülmektedir. Standart çerçeve içerisinde kurumların ana hedefi en üst karlılığa ulaşmak iken kişilerde bu hedef farklılık gösterebilmektedir. Müslüman görüşüne göre söz konusu ayrışmanın hoş karşılanmadığı görülmektedir. Elde bulunan ve ihtiyaca hasıl tutulandan fazlasının haram olduğu açık şekilde tebliğ edilmektedir. Bu sebeple gerekli aksiyonların ömür boyu alınmasının öneminin ortaya çıktığı görülmektedir. Müslüman kesimin manevi değerlerinin korunması ve iletilmesi konusunda yaklaşımın yeterli noktada olmadığı görülmektedir. Çizginin ötesine geçme ve elde edilecek konumun aktif olarak sürdürülebilmesine ilişkin önemli atfedilen kalemlerin uygulamaya alınmasının gereği önemli görülmektedir. Şer-i hükümler ile Müslüman görüşün hakim olabilmesi noktasında birey yetiştirilmesi için etkin öğretimin kusursuz uygulanması gerekebilmektedir. Bireylerin inisiyatif alma konusunda ortaya çıkan çekingenliği piyasa çalışmalarının etkin yapılması açısından olumsuzluk teşkil edebilmektedir.⁷¹

Fıkhi, ilmi ve akli süreç kalemlerinin Avrupa temelli gelişim gösteren verileri sınırlar çerçevesinde uygulamasının icazet noktasında olumsuzluk içermeye ihtimalinin bulunmadığı bilinmektedir. En önemli husus olarak, basit ekonomik kuramların zayıf noktalarını elemeyen bire bir uygulama alanı içerisinde kullanmanın hangi riskleri kapsadığını ilişkilendirememek sayılabilmektedir. Ekonomi basit tanımla kıt kaynaklarla sonsuz ihtiyaçların karşılık bulması şeklinde ifade edilebilmektedir. İslami Finans'ta en bariz sıkıntı Avrupa fikri ile şer-i hükümlerin kuramsal manada paradoks oluşturması şeklinde görülmektedir. Bilgi bazında açıklanabilir paylaşımlar bulunsa da açıklanamayan noktalarda ikiliğin devam ettiği gözlemlenmektedir.⁷² İslam çerçevesinde iktisadi mekanizmaların etkin olabilmesi için süreci bilen kişilerin sayıca artmasının, hükümet desteğinin artmasının, faizsiz kalemlerin farklılaştırılmasının,

---

⁷¹ Asutay, M. and Harningtyas, A. F. (2015). "Developing Maqasid al-Shari'ah Index to Evaluate Social Performance of Islamic Banks: A Conceptual and Empirical Attempt". *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 1(1), 5-12.

⁷² Mollavelioğlu, M. Ş. ve Kanberoğlu, Z. (2016). *İslam Ekonomisi ve Finansı*. Umuttepe Yayınları, İstanbul, 54-57.

ekonomik süreçlerde faizsiz bölümlere ait öncül uygulamaların icra edilmesinin, kira sertifikası faaliyetlerinin artırılmasının ve LIBOR tarzı kuruluşların aktif edilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca halka itimat verebilme noktasında ülkemiz özelinde yeknesaklığın sağlanması, FFDK'nın aktif olarak çalışması, işleyişin farklılaşması ve şer-i hükümlerin ayrıcalığı tavsiye edilmektedir. Öğretim seviyesinin yükseltilebilmesine ilişkin katılım ve geleneksel banka işleyişlerinin eşit alanlarda eşit şekilde sunulması, istekli kişilere gerekli maddi desteğin karşılıksız olarak sağlanması, dersler haricinde de etkin alanların oluşturulması ve manevi ilkelerin baz alındığı üniversite derslerinin yoğunlaştırılması tavsiye edilmektedir.⁷³

---

⁷³ BDDK ve TKBB. (2013). *Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans Çalıştay Raporu*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 93-98.

4. KATILIM BANKACILIĞI KANUNİ OTORİTELER

Müslüman nüfusun hakim olduğu ülkelerde işleyiş farklılıkları arz eden ve destek katma değeri yüksek olan İslam Kalkınma Bankası'nın (İKB) kurulduğu bilinmektedir. Konvansiyonel bankalara ilişkin mali ve kontrol hedeflerinde öncül ilkeler Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) tarafından belirlenirken Katılım Bankacılığı'na ilişkin mali ve kontrol hedeflerinde öncül ilkeler İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI) tarafından belirlendiği görülmektedir. Bununla birlikte madde yönetimine ilişkin ahlaki ve şer'i hususlar minvalinde İslam temelli kurumların içerikleri de bulunmaktadır. Ayrıca İslami Finans süreçlerinin denetim birimlerince kritik edilmesine sebep olan ilkelere etkin durumdadır. Küresel iletişimlerin devamlılığı ve ekonomik stratejilerin etkin uygulanabilmesi, kira sertifikalarının piyasaya sürülmesi, yurt dışı nakit yönetiminin önerilmesi ve paydaşlar arasında takas işlemleri için Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu'nun (IILM) Malezya'da faaliyetine başladığı bilinmektedir.⁷⁴

4.1. İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu

AAOIFI'nin, 1991 yılında işletmelerin temel hedeflerinden bağımsız olarak Bahreyn'de kurulduğu bilinmektedir. Süreçlerin yürütülmesinde Albaraka Banking Group (ABG) tarafından destek sağlandığı görülmüştür. İlgili kuruluşun 1999 yılında İslam fihhi alanında ilkeler belirlediği görülmüştür. İlkelerin uygulanması hususunda farklı zamanlarda bir araya gelen ve alt ekipleri de bulunan kurul bulunmaktadır. Mevzular konuşulup görüşülerek nihai karar yüksek kademe tarafından alınmaktadır. Görüşme yerlerinin ağırlıklı olarak Arabistan şehirleri arasında olduğu bilinmektedir. Kurulun uygulanmasını istediği ilkeleri oyların yarısının bir fazlası veyahut tamamının olumlu olması şeklinde icra ettiği görülmüştür. İlkelerde şahsi uygulamalara nazaran kurul kararları kabul görmüştür. Kurul kararları kesin olmakla beraber şahsi donanımların dikkate alınması da farklılık açısından önem arz etmektedir. Görüşülmüş ve uygulama alanında faaliyet göstermiş ilkelerin doğruluktan sapma oranlarında yükseliş meydana gelirse AAOIFI birimine gönderilmektedir. İlgili kurul ilkeleri değerlendirmektedir. AAOIFI kapsam sınırlamaları özetle; Katılım Bankaları'na ait mali ve kontrol ilkeleri düzenlemek, düzenlenen ilkeleri uygun zaman ve koşullarda ilgililerine iletme, ilkelere ilişkin soruşturma yapmak, izahta bulunmak ve

---

⁷⁴ Çetin, 2018, 48-49.

bilgilendirme yapmak, kontrol verilerinin etkinliğini artırarak makul güvence sağlamak şeklinde açıklanabilmektedir. İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu'nun idari yapısında farklı komisyonlar bulunduğu görülmektedir. Organizasyon yapısı içerisinde düzenleme, denetleme ve karar mercii bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak görev süreleri beş sene olacak şekilde idame ettirilmektedir.⁷⁵

4.2. İslam Kalkınma Bankası

İKB'nin ana hedefinin, destek veren kuruluşların ve İslam ülkelerinin iktisadi devamlılığını sağlamak ve büyümelerini manevi ilkelerin uygunluğu çerçevesinde gösterebilmek olduğu bilinmektedir. İKB 1973 yılında Suudi Arabistan'da kurulmasına rağmen icrasına 1975 yılında başlayabilmiştir. Yapısal görünümeler içerisinde kamu dışı şirketleri destekleme kuruluşu, büyüme ve yurt dışı finansman koruma kuruluşu, global fonlama kuruluşu ve dine uygun gelişim kuruluşu bulunmaktadır. Arabistan çıkışlı olmasına rağmen on beş farklı ülkede ve dört farklı alanda faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir. İKB'nin nitelikli olarak, Müslüman toplulukların kalkınması noktasında likit destek, büyüme ve yurt dışı finansman, Müslümanların iktisadi projelerinin oluşturulması, emtia alışverişlerinin ve büyük ölçekli olmayan kuruluşların fonlanması, destek kurumlar içerisinde iktisadi ortak çalışma alanları, devlet ve devlet dışı uygulama fonlamaları, kişilerin refah seviyelerinin artırılması için desteklenmesi ve istisnai hususlar haricinde kalan temel uygulama alanlarında hizmet verdiği bilinmektedir. İKB fon ihtiyaçları paydaşların sermayeleri ile desteklenmekteyken güncel zamanlı kira sertifikasının yoğun biçimde arz edilmesi farklı prosedürlerin devreye girmesine sebep olduğu gözlemlenmektedir. 2000'li yılların başından itibaren kira sertifikası arzının büyük montanlı devamlılık sağladığı görülmektedir.⁷⁶

4.3. Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu

IILM'nin amaçları arasında, kira sertifikalarının arz işlemlerine destek ve arz/talep dengesinin sağlanması noktasında verimli uygulamalar bulunduğu görülmektedir. Bununla beraber, yurt dışı sermayenin yurt içine çekilmesine yönelik icraatlar,

---

⁷⁵ TKBB. (2012). *Faizsiz Bankacılık Standartları*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No: 2, 13-30.

⁷⁶ IRTI. (2013). *Islamic Development Bank Group in Brief*. Economic Research and Policy Department, Islamic Development Bank, Jeddah, 1-17.

fonlama süreçlerinde şer'i hükümlerin varlığının elzem olması, küresel ilişkilerin devamlılığı ve iktisadi kalkınmanın sürdürülebilir olması hususlarının da amaçlar içerisinde yer aldığı görülmektedir. IILM, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ve İKB'nin müdahil olarak dokuz farklı ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren banka uygulamalarıyla birlikte hareket ederek oluşturduğu kurum şeklinde anılmaktadır. 2010 yılında faaliyetine başlayan kurumun ortakları arasında ülkemiz dahil olmak üzere dokuz ülke bulunduğu bilinmektedir.⁷⁷

Müslüman toplulukların iktisadi amaçlarına ulaşmasında lokomotif konumda bulunulması ve ortakların sermaye birikimlerine ilişkin kira sertifika arzlarının temsil edilmesi kurumun temel hedefleri arasında gösterilmektedir. Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kurumu'nun çıkardığı kira sertifikalarının puantaj noktasında avantaja sahip olması, kuruma güvenin yüksek çıtalara çıkmasına ve nakit kalmasına sebebiyet vermektedir. İcra faaliyetlerinin İslam hükümlerine entegre edildiğinin ispatını sağlamak üzere IILM'nin iç yapısında nihai kararları veren bir birim bulunduğu bilinmektedir. IILM'nin çıkardığı kira sertifikaları, istisnai durumlar hariç USD üzerinden icra edilmekle beraber diğer yabancı para cinslerinde de uygulama alanı bulabilmektedir. Çıkarılan kağıtların hem katılım hem de geleneksel bankalar tarafınca talep edildiği görülmektedir. İslami Finans süreçlerine verdiği en büyük yararın kira sertifikalarının nakit konumlu bulunması ve diğer bankalar çerçevesinde korunarak fonlama ihtiyaçlarının karşılık bulması olduğu bilinmektedir. Geleneksel banka yapılarının ihtiyaçları arasında ise büyük montanlı verilere sahip olması ve likit varlıklara duyulan gereksinimin sayıldığı görülmektedir.⁷⁸

---

⁷⁷ <http://www.iilm.com/>, Son Erişim Tarihi: 05.01.2020.

⁷⁸ Çetin, 2018, 53.

5. KATILIM BANKACILIĞI FON YÖNETİMİ

5.1. Fon Toplama

İslami Finans kuruluşlarına ait bilanço verilerinde bulunan en büyük kapsamlardan birisinin katılım fonu olduğu bilinmektedir. Bankacılık Yasası'nda İslami Finans kuruluşları haznesinde birey ve şirketlerin fonlarında bulunan nakit şeklinde tarif edilmektedir. Tarif çerçevesinde toplam nakdin ÖCH ve KH ile belirlendiği görülmektedir. İslami Finans Sistemi'nin, konvansiyonel sistemden ayrılarak kar/zarar esas alınmak suretiyle müşterilerin payına düşenin icra edildiği nakit birikimlerin yönetimi gerçekleştirdiği düşünülmektedir.⁷⁹

5.1.1. Katılma Hesapları

Genel olarak Katılım Fonu ile Katılma Hesapları'nın karıştırıldığı görülmektedir. Katılım Fonu, Özel Cari Hesaplar ve Katılma Hesaplarından oluşan toplam birikimi ifade etmekten, Katılma Hesapları'nın faizsiz sistemde işlem gören ve getiri taahhüdünde bulunmayan hesapları kapsadığı görülmektedir.

Faizsiz esaslı çalışan bankalara verilen nakitlerin ilgili kuruluşlar tarafından işletilerek kar/zarar getirdiği bilinmektedir. Bunun neticesinde işletmeden elde edilecek kar/zararın bilinmemesi ve yatırılan likidin bile aynı kalmasının taahhüt edilmediği hesaplar ortaya çıkmaktadır. Bunlara Katılma Hesapları adı verilmektedir.⁸⁰ Söz konusu hesaplar, bir/üç/altı/on iki ve daha fazla vade günlük ve Türk Lirası, Amerikan Doları, Avrupa Para Birimi türünde işletilebilmektedir. Müşterilerin elde ettiği kazançtan kanun gereği %15 kaynakta kesinti oluşmaktadır. Kalan tutara ilişkin kazanç hesabı kesintiye uğramadan sonuçlanabilmekte ve hesapların günü gelmeden tediye işlemi yapılabilen olup bu durumun müşteriler açısından cezbedici olduğu görülmektedir.⁸¹ Müşterilerden toplanan fonlar katılma havuzlarında değerlendirilmektedir. Burada müşteri payı ve banka payı bulunmakta olup oranları ise arada gerçekleştirilen anlaşma gereği belirlenmektedir. Bu anlaşma içerisinde en kritik husus, müşterilerden elde edilen nakitlerin kesin kazanım olacak şekilde vaat edilmemesi ve yatırılan tutarların dahi kesinlik arz etmemesi şeklinde belirtilmektedir. Katılmada, toplanan fonlar ile ticaret yapılmakta ve ticaret sonucu kazanılacak veya

⁷⁹ Babuşcu ve Hazar, 2017, 179.

⁸⁰ Bayındır, A. (2016). *Ticaret ve Faiz*. Süleymaniye Vakfı Yayınları, İstanbul, 236.

⁸¹ Canbaz, 2016, 188.

kaybedilecek meblağın müşterilere aktarımının yapıldığı görülmektedir. Katılma Hesaplarının gün bazlı değerlendirilmesinden elde edilecek kazanç faizli sistem içeriğinde bulunduğu gibi netlik ifa etmediği bilinmektedir.⁸²

5.1.2. Özel Cari Hesaplar

Vade günü olmayan işlemlere Özel Cari Hesaplar adı verilmektedir. Bunların ana hedefinin ihtiyaç olduğunda fayda sağlamak için kullanımına müsaade edilmesi ve nakdi varlıkların kanunsuz yollarla elde edilmesinin önüne geçmek olduğu görülmektedir. İşletmenin her koşulda hiçbir şarta müdahil olmadan söz konusu tutarları müşterilerine iade etmesi kaçınılmazdır. ÖCH, süre sınırlamasına dahil olmayan ve Türk Parası ve Yabancı Para türünde uygulanabilen tanımı içermektedir. Bu fonlar kişilere getiri taahhüdünde bulunamamakta ve havuz verilerine dahil edilememektedir. Bunlarla beraber bir takım ayrıcalıklara da ihtiyaca binaen ulaşılabilirdiği düşünülmektedir. Süre sınırı olmadığı için müşteriler talepte bulunduğu anda nakdin hepsine sahip olabilme avantajına sahip durumda bulunmaktadır.⁸³ Katılım Bankaları ismini almadan önce Özel Finans Kuruluşları mevzuatında TRY ve YP olarak anlık çekim fiilinin uygulanabildiği ve evrak karşılığı icra edilebilen, ayrıca müşterilere sayı sınırlamasının bulunmadığı ve kazanç taahhüdü oluşturmayan nakitlerin bir arada tutulduğu durumları ifade etmektedir. ÖCH, farklı zamanlarda isteğe binaen bütünün tediye edilebilme özelliği bulunan, İslami Finans kuruluşları nezdinde kullanılabilen ve herhangi bir nakdi kazancı bulunmayan tanımları içermektedir.⁸⁴

5.2. Fon Kullanırma

İslami Finans alanında altı adet sistem tabanlı desteğin bulunduğu görülmektedir. Kurumsal Finansman Desteği (KFD): Katılım Bankası ile finansman ihtiyacı olan kurumlar arasında gerçekleşecek olan akit minvalinde, kurumların talep ettiği ticari mal, taşınır/taşınmazlar ve tutarlarının fatura düzenleyene verilmesi şartıyla kurumların yükümlülüklerinin artırılması süreci şeklinde tarif edilmektedir. İlgili süreçte gerekli görülen ve alınması zorunlu olarak tanımlanan evrakların bir

---

⁸² Yazıcı, 2015, 57.

⁸³ Gül, A. R. (2004). *Borç Ayetlerinin Aktüel Değeri Faizsiz Bankacılıkta Mevduat ve Fonların Statüsü Meselesine Kur'an Işığında Bir Yaklaşım*. Avrasya Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 38-39.

⁸⁴ Noyan, E. (2007). *Bankacılık Faaliyetleri & Mevduat, Katılım Fonları, Krediler*. Adalet Yayınevi, Ankara, 37.

nüshasının banka tarafından saklanması mecburi olduğu bilinmektedir. Bireysel Finansman Desteği (BFD): Şahsi talepler minvalinde tüzel olmayan kişilerin direkt olarak fatura düzenleyenlerden temin ettikleri taşınır ve taşınmaz tutarlarının, banka aracılığıyla fatura düzenleyene verilmesi şartıyla kişilerin yükümlülüklerinin artırılması süreci şeklinde tarif edilmektedir. İlgili süreçte gerekli görülen ve alınması zorunlu olarak tanımlanan evrakların bir nüshasının banka tarafından saklanması mecburi olduğu bilinmektedir.⁸⁵

Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımı (Mudaraba): Katılım Bankaları tarafından ticari işleyişlerden ya da tespit edilen emtianın alışverişinden oluşacak getiri ve götürüden pay almak şartıyla ilgililere finansman sağlama yöntemi şeklinde tarif edilmektedir. Kuruluşların finansman sağladığı bireylerin getiri ve götürülerine, aralarında imzalanan akit çerçevesinde katılım sağladığı görülmektedir. İlgili akit maddelerinde tüm paylar şeffaf şekilde belirtilmekte ve uygulamaya alınmaktadır. Akitte getiriden ayrı şekilde tespit edilmiş meblağın ödenmesine ilişkin hususların bulunmadığı bilinmektedir. Finansal Kiralama (İcara): Menkul ve gayrimenkullerin Leasing Yasası'nın söz konusu hususları minvalinde, Katılım Bankası ile Kalkınma ve Yatırım Kuruluşları aracılığıyla sahip olunarak kiralama işleminin gerçekleşmesi şeklinde tarif edilmektedir. Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı: Katılım Bankası ile finansman sağlanan vasıtasıyla organize edilecek sözlü olmayan akit minvalinde, emtia için vesaik mukabilinde finansman sağlanması süreci şeklinde tarif edilmektedir.⁸⁶

Ortak Yatırımlar (Muşaraka): Yasanın 56. maddesinin ilk kısmında yer alan kısıtlamalara riayet edilmesi şartıyla, büyüme ihtimali olan ve desteklenmesi gereken kuruluşların aktiflerine, karşılıklı olarak akit hususları minvalinde oluşacak hisselerin maksimum 7 sene içerisinde piyasaya sunulması kaydıyla, Katılım Bankaları tarafından müdahil olunması ya da büyüme teşvikinin olgunlaşmasıyla likiditenin yönetilmesi şeklinde tarif edilmektedir. Bilanço aktiflerine ilişkin yapılacak akitlerde, paya katılımın aktif yönetimi çerçevesinde sorumlulukların yerine getirilmesine ait maddelerin bulunmasının mecburi olduğu görülmektedir.⁸⁷

---

⁸⁵ *Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik*. (2006). Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01.11.2006, Sayı: 26333.

⁸⁶ *Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik*, 2006.

⁸⁷ *Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik*, 2006.

Ulusal ve global manada İslami Finans süreçlerine ilişkin fazla sayıda hizmetin bulunduğu bilinmektedir. Bu hizmetlerin toplumlara göre etkileşimleri farklılık göstermektedir. Bazı toplumlar peşin alım vadeli satım tarzında hizmetleri etkin olarak kullanmaktayken, bazı toplumların emek-sermaye, sermaye-sermaye ortaklığı ve leasing gibi hizmetleri tercih ettiği görülmektedir. Tercih sebeplerinde farklı değerlerin baz alındığı düşünülmektedir. İslami Finans kuruluşlarının büyümesi kapsamında sermaye rakamlarının yukarı seviyelere taşınarak getiri süreçlerinde yukarı yönlü sıçrama olması ya da işlem maliyetlerinin minimum seviyeye çekilmesi gereği önem arz etmektedir. İslami Finans faktörlerinin piyasada daha etkin olabilmesi için global gelişim sürecinde motivasyon sağlanması, reklam kapsamalarının büyütülmesi, personel kalitesinin üst seviyelere çıkarılması ve bilanço aktiflerinin artırılması elzem görülmektedir. İslami Finans kuruluşlarının faaliyet karları kapsamında olumsuzluklar yaşadığı ve çözümüne ilişkin etkin kaynakları aktif edemediği gözlemlenmektedir. Kırsal alanların negatif getirileri yayılcı politikaların işlevselliğini köreltmekte ve iktisadi açıdan mantık süzgecinin dışında seyretmektedir. Türkiye için İslami Finans ile faizli sistem kıyas edildiğinde iktisadi süreçlerde dezavantaj yaşadıkları ve İslami ürün seçeneklerinin kısmen daha az olduğu gözlemlenmektedir. Katılım sigortacılığı süreçlerinin ve ortaklık esaslı fonlama sistemlerinin uygulama alanı da günden güne artış eğiliminde bulunmaktadır. İlgili alanda önemli hususlar, karşılıklı etkileşim hükümlerinden oluşan şartlı donanımlar, kişilerin davranış özellikleri, eldeki verilerin konjonktür tabanlı seyretmesi ile ÖCH ve KH 'ların uzun süreli tercihten uzak olması şeklinde görülebilmektedir. Katılım Bankaları'nın faaliyetlerine esas aldığı karşılıklı rızanın yazılı süreci taahhüt altına girmenin gerçekliğiyle beraber uygulamaya alınması gerekmektedir. Allah'ın söz konusu çerçevede hareket edilmesi emri unutulmamalıdır. Allah'ın elçisi en üst rütbeden yaşamını idame ettirerek çevresi tarafından emin insan olarak anılmıştır. Gayrimüslimler dahil hemen herkesin hiç sıkıntıya düşmeden ihtiyaçlarının karşılığını aynen aldığı bilinmektedir. Kendisinin direkt olarak icra edemese bile sağ koluna görev emrini tebliğ ettiği ve harfiyen uygulanmasını istediği görülmektedir.⁸⁸

Fon çeşitliliğinin standart uygulamaların aksine, kullanılabilir ve farklı verilerin icazetinin alınmasıyla birlikte geçiş sürecinin etkin oluşumuna yön verdiği

---

⁸⁸ Çetin, 2018, 93-96.

gözelemlenmektedir. Ayrıca söz konusu verilerin güncel kavramların sisteme entegre edilmesinde önemli rol oynadığı bilinmektedir. İslam işleyişinde görüş çoğunluğunun ve görüş birliğinin uygulanması hasebiyle değişik emtiaların kullanıldığı ve ortaya çıktığı görülmektedir.⁸⁹ Emtianın satış işlemi gerçekleştiğinde tutar belirleniyorsa ivazlı sözleşme, karşılıksız icra ediliyorsa ivazsız sözleşme hükümleri vuku bulur. İlk duruma misal bazında alışveriş emsal gösterilirken, ikinci duruma borç hususları gösterilebilmektedir. Sözleşmenin en önemli sınırları olarak görme ve onaylama çerçevesinin çizilebilmesi gösterilmektedir. Bu sınırlar içerisinde hareket etmenin zorunluluğu bilinmektedir.⁹⁰

5.2.1. Murabaha

Murabaha kişinin bir ürünü talep etmesinin akabinde vade farkının uygulanarak satılması sürecine verilen isim olarak tarif edilmektedir. Peşin alım vadeli satım süreçlerinin faizli sistemin işleyiş esaslarından farklılık minvalinde ayrıştığı görülmektedir. Murabaha sözcük minvalinde yükselme şeklinde ifade edilirken, anlam olarak peşin alım vadeli satım işlemlerinde oluşan fazlalığın kar hesaplarına aktarılması süreci olarak tanımlanmaktadır.⁹¹ Peşin alım vadeli satım akdinde, arada oluşacak getiri miktarının değişmemesi ve net hükümlerle entegre edilmiş olması şartının getirilmesi önem arz etmektedir. Buna rağmen, gelecek harici hususlarda getiri tutarının kısmen tahmin edilebilmesi ve ön bilgi oluşabilmesi açısından geçmiş zaman verilerinin aktarılmasında hiçbir türlü sakınca oluşmamakta olup ve hatta faydasının görülebildiği düşünülmektedir. Peşin alım vadeli satım işlemlerinde genel itibariyle uygulanan yöntemde kar marjı kavramının bulunduğu bilinmektedir. Söz konusu kar marjının tutar toplamının, piyasa etkenlerine ve ürün değişkenlerine bağımlı olarak azalış ya da artış gösterebildiği düşünülmektedir. Peşin alım vadeli satım süreçleri taahhütten bahsedilmeden seyrediyorsa bu standart murabaha şeklinde tanımlanmaktadır. Günümüz tanımında ise Katılım Bankası'nın kişinin talep ettiği

---

⁸⁹ Bank Negara Malaysia. (2010). *Shariah Resolutions in Islamic Finance*. Central Bank of Malaysia, Second Edition, 3-5.

⁹⁰ Döndüren, H. (2005). *Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları, 78-106.

⁹¹ Beck, T., Demirgüç Kunt, A. and Merrouche, O. (2010). *Islamic vs. Conventional Banking: Business Model, Efficiency and Stability*. Policy Research Working Paper: 5446, 5.

ürünü temin etmesi ve ardından gerekli eklentileri yaparak belirli bir süre taahhüdü karşılığında kişiye vermesi işlemi olarak tarif edilmektedir.⁹²

Kişinin talep ettiği ürünün, vade durumuna istinaden oran bazlı değişimlerin baştan belirlenmesi, Katılım Bankaları yoluyla kişiye vekalet verilerek temin edenden istenmesi kaydıyla, talep edene aktarılması durumuna murabaha adı verilmektedir. İlgili süreçlerde söz konusu emtianın kişinin kullanımına açılmadan kuruluş aktifinde yer alması zorunluluğu bilinmektedir. Bu noktada aktif ilavelerinin ekstra yükümlülük oluşturması sebebiyle vekil tayin edilmesinin kararlaştırıldığı görülmüştür. Ülkemizde icra edilen finansman türlerinin çoğunluğunun murabaha işlemlerinin uygulanması şeklinde olduğu bilinmektedir.⁹³ Müslüman alimler ekseri mahiyette güncel ve standart peşin alım vadeli satım süreçlerinin icazetini vermektedir. Vadeli satım ile ribanın bir tutulmasının çok sığ kaldığı görülmektedir. Altı doldurulamayan görüşlerle kaniya varmak neredeyse imkansız olarak tanımlanmıştır. Bu sebepten ötürü büyük değişikliklerin söz konusu olmadığı düşünülmektedir. Peşin alım vadeli satım süreçlerinin tamamen ticaret temelli olduğu görülmektedir. Riba ise sadece paranın bulunması ve paradan para kazanılması şeklinde icra edilmektedir. Bu minvalde şer-i hükümlerin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken ve farklı yollara sapmadan aynı çizgi üzerinde sabit olunması gereken hususların açık olduğu görülmektedir. Peşin alım vadeli satım süreçlerinin temin eden, kuruluş ve talep eden olmak kaydıyla üçlü olarak işlediği bilinmektedir. Kuruluşun bulunmadığı, yalnız temin eden ve talep edenin getiri usulüyle ticaret yapması işlemi standart murabaha şeklinde tarif edilmektedir. Süreçlere kuruluşunda müdahil olması ile birlikte güncel murabahanın tanımı da ortaya çıkmaktadır. Güncel murabaha üçlü işlem usulüyle icra edilebilmektedir.⁹⁴

Mekke'den Medine'ye göç edilmesi sırasında Hz. Sıddık'ın temin ettiği hayvanlardan 1 adedini Hz. Muhammed'e hibe etme talebine rağmen son peygamberin hayvanı maliyet tutarıyla değerlemesinin esas alındığı görülmektedir. Karz-ı Hasen süreçleri

---

⁹² AAOIFI. (2012). *İslami Standart 8 - Murabaha*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 161-191.

⁹³ Bayındır, 2005, 38.

⁹⁴ Bayındır, 2005, 75-83.

emtiyanın hiç kar alınmadan verilmesi şeklinde seyretmektedir. Bu süreç peşin alım vadeli satım esaslarının çıkış noktası olarak bilinmektedir.⁹⁵

5.2.2. Mudaraba

İki çeşit olmak üzere net emek-sermaye ortaklığı ve kısıtlanmış emek-sermaye ortaklığı şeklinde uygulanabildiği görülmüştür. İlk yöntemde nakit sahibi çerçeve belirlenmeksizin uygun olan tüm süreçlerde icrasını yapabilirken, ikinci yöntemde sermaye sahibine çerçeve bir fiil oluşturularak seçeneklerin kısıtlanabildiği gözlemlenmiştir. Tercihler anlaşmaya bağlı olarak uygulanabilmektedir. Banka ve müşteri arasında değişebilir hususlardan sermaye ve emek sunulması kaydıyla elde edilen süreçlere mudaraba adı verilmektedir.⁹⁶ Likidite risk içeriğinde bilançonun sağ ve sol tarafının bütünleşme eğiliminin negatif yönlü seyretmesi hususu yer almaktadır. Söz konusu durumların çözümüne ilişkin zorunluluklar arasında, çalışanların analitik zeka ve sonuç odaklılık alanlarında performanslarının üst düzey olması ve getiri yorumunun çok iyi yapılması kriterleri yer almaktadır. Bu ise giderlere harcanan tutarların belirli kapasitede düzenli olarak artması demektir. Süreçlerin uygulanmasının götürü riski, likidite riski ve ortaklıklara ilişkin finansman riski şeklinde risk çeşitlerinin bulunduğu bilinmektedir. Finansman risk içeriğinde getirinin olmaması ya da işlemlerin yarıda kalması hususları yer almaktadır. Ayrıca en baştan akit belli olduğu için olumsuz durumların telafisinin mümkün olmayacağı aşikardır.⁹⁷

5.2.3. Muşaraka

Muşarakanın sayı kısıtı konulmaksızın likit verilerin havuz sistemiyle entegre edilmesinin akabinde oluşacak olumlu ya da olumsuz neticelerin yükümlülük değerlerinin eşit derecede paylaşılması şeklinde icra edildiği görülmektedir. Katılım Bankaları ya da süreçlerde uygun şekilde rol alan kuruluşların katılımı ilgili ortaklığın faaliyetlerinin artmasına olumlu manada katkı verdiği düşünülmektedir. İslami Finans kuruluşlarının pay sınırları belirlenirken çerçevesi geniş tutulmaktadır. Bu sebeple sonuçlarının da aynı şekilde sorumluluk içerdiği gözlemlenmektedir. Muşaraka sözcük ifadesiyle ortaklaşa manasında kullanılmaktadır. Katılım Bankacılığı sermaye-sermaye ortaklık yapısında, icra edilecek birim için paydaşlık sisteminin

---

⁹⁵ Döndüren, 2005, 238.

⁹⁶ Usmani, 2002, 32.

⁹⁷ BDDK ve TKBB, 2013, 36.

sürdürülebilmesi ve alışverişte bulunulan kıymetlerin alışverişi baz alınırken, pazar süreçlerinin uygulanmasında ribanın esas alınması önem arz etmektedir.⁹⁸ Akit hükümleri farklı yöntemlerle sonuçlandırılabilir. Gösterilen hedefin icra edilmesi ya da hedef alanının daralması sebebiyle münferit olarak bitebilmektedir. Pay sahiplerinden bir veya birkaçının vefat etmesi de akdi sonlandıran mücbir sebepler arasında yer almaktadır. Varislerin sona erdirme hususunun tamamen kendi inisiyatifleri nezdinde gerçekleştiği bilinmektedir. Ayrıca hedefin gerçekleşme ihtimalinin sıfıra inmesi ya da paydaşlardan fiil ehliyetini yitirenin olması durumunda sermaye-sermaye ortaklığı bitebilmektedir. Bazı toplumlarda konut ödeme tutarlarının stabil seyretmesi sebebiyle sermaye temelli sukuk işlemleri, azalan sermaye ortaklığı ve sermaye-sermaye ortaklığı yüksek derecede yol kat etmektedir. Sermaye-sermaye ortaklığının ölçüm yapılması neticesinde konut esas değerlerinin artmasına ilişkin kişilerin külfetinin devam etmesi ve negatif sonuçlarının bulunması hasebiyle Türkiye’de ilgili süreçlerin geniş bir alana yayılması imkanı kuvvetle muhtemel güçlük arz etmektedir. Standart olarak ortaklığa müdahil olan her bireyin söz söyleme yetkisinin olmasına rağmen kalifiye personele de aktarım söz konusu olabilmektedir.⁹⁹ Akit hükümleri tamamen yerine getirildiğinde hak devrinin gerçekleştiği görülmektedir. Söz konusu süreçlerde giriş ve sonuç kısmında hak devrinin ne şekilde olacağına kritik olduğu düşünülmektedir. Fonlama süreçlerinde ekstra vergi dairesi işlemlerinin uygulanmasının külfeti artırdığı bilinmektedir. Azalan sermaye-sermaye ortaklığı kişi ile Katılım Bankası’nın bir hedef için çaba sarf etmesi ya da icra edebilmesi gayesiyle oluşturulmaktadır. Talep edilen emtia vasfının kişinin zaman aralığında Katılım Bankası’na ilişkin payların farklı şekillerde aktarılması hususu önem arz etmektedir. Katılım Bankası’nın sahip olduğu tutarların düşmesi getirinin de otomatik olarak düşmesi anlamına geldiği görülmektedir.¹⁰⁰ Hanefi mezhebinde standart koşullarda getiri tutarının yatan tutardan farklı olmasına izin verilmektedir. Ancak icra edilebilmesi noktasında taraflardan en az 1 tanesinin emek kullanması zorunlu kılınmaktadır. Eğer aksinin uygulanması için faaliyette bulunulur ise getiri tutarı yatan tutarın altında olmak zorunda olduğu bilinmektedir. Şafî mezhebi ile Maliki mezhebinde pay oranları çerçevesinde hüküm bulan aktiflerin getiri ve götürü

---

⁹⁸ Bayındır, 2005, 94.

⁹⁹ Usmani, 2002, 31-32.

¹⁰⁰ BDDK ve TKBB, 2013, 37-38.

tutarları da aynı çizgide seyretmektedir. Hanbeli mezhebinde ortaklık hükümlerinin uygulanması getiri tutarları aktif tutarlarından farklı şekilde olmasından geçmektedir. Şer-i ilkelerin uygulanması hususunda, 4 mezhep imamının 3 farklı görüş ilettiği görülmektedir.¹⁰¹

5.2.4. Sukuk

Kira sertifikaları sukuk paydaşlarının hükümlerini koruyan, VKŞ'ye devrini gerçekleştiren, duruma göre değişen kar bazlı ve farklı pazarlarda yer edinme ayrıcalığı olan sertifikalar ifadesiyle tanımlanabilmektedir. Kira sertifikalarının küresel anlamda süratle gelişen değerler arasında yerini aldığı bilinmektedir. Bunun nedeni ise ilgili ürüne ilişkin özel pazarların olması sürecidir. Afrika, Asya ve Amerika kıtası ülkeleri arasında büyük montanlı kira sertifikası devri yapılmaktadır. Kamusal alan harici büyümeler de ilgili piyasa işlem hacminin yüksek çizgide devam etmesine neden olmaktadır. Kira sertifikası süreçlerinde birinci olan ülkenin Malezya olduğu bilinmektedir. Ülkemiz ise sıralama olarak altı kategori altta yer almaktadır. İslam dinine mensup toplumlar haricinde Asya, Avrupa ve Amerika toplumları da kira sertifikası süreçlerine dahil olmaktadır.¹⁰² İcra edilen ekstra takviyelerle sukuk satışları bazı vergi ve harçların tahakkuk tutarlarına ilişkin yapılan hesaplamaların dışında tutulmaktadır. Ek olarak en az dört yılın üzerinde yapılan sukuk işlemlerinde kapsam genişletilmekte ve kaynakta kesinti oranı düşürülmektedir. SPK'nın 2010'da sukuk tabanlı tebliğ yayımlayarak Türkiye'de sukuk arzının önünde oluşan yokuşları düzlüğe çıkardığı görülmektedir.¹⁰³ Ekonomik konjonktür ve dış kaynakların etkisi neticesinde, hükümet politikalarının kısmen farklılaşması ve üstten alta sirayet edecek şekilde kurumların uygulamaları önem arz etmektedir.

Nakdin değerinin sukuk temelli icra edilmesi ve sürelerin seçenek bazlı belirlenmesi hususlarında, çerçevenin geniş kapsamlı çizilebileceği, pazar hükümlerinin etraflıca uygulanması, Katılım Bankaları ve diğer kurumlar benzeri pazar aktörlerinin de tercihinin olabileceği belirtilmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı, tüketici fiyat endeksine bağlı ihraç edilecek sukuk arzının İslami Finans kuruluşlarınca temin edilmesinin şer-i hükümlere aykırılık teşkil etmeyeceğini belirtmektedir. İlgili

---

¹⁰¹ Usmani, 1998, 24.

¹⁰² TKBB. (2015). *Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi 2015-2025*. Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No: 5, İstanbul, 16.

¹⁰³ TKBB, 2015, 20.

kurumca bildirilen sukuk verilerinin geniş kapsamlı çerçevede İslami Finans kuruluşlarınca temin edildiği ve sürenin nihai haline ulaşana dek satılmadığı görülmektedir.¹⁰⁴

5.2.5. İcara

Leasing talep edilen gayrimenkulün kullanma hakkına dair tespit edilmiş tutar üzerinden karşı tarafa aktarılması sürecine denilmektedir. Leasing akdinde en önemli hususun reel olarak icra edilecek konut, taşıt ve bireysel fonlama işlemlerinin temelini oluşturduğu görülmektedir. Leasing akdinin yazılı olarak farklı içeriklerin neticelenmesine ilişkin farklılaşmaya dayanması hususu gözlemlenmektedir. Söz konusu akit hükümlerinin uygulanması noktasında mülk aktarımının süresi içerisinde yapılması önem arz etmektedir. Bunların içerisinde leasinge esas malların ilk andan olmak kaydıyla karşı tarafa aktarılması gereği görülmektedir.¹⁰⁵ Birincisi emtianın uygulama sonucu aktarımının yapılması, ikincisi ise belirlenen ürün için bedel ödenmesi karşılığında uygulanması şeklinde oluşmaktadır. İlkinde leasing şart ve koşulları benzer şekillerde uygulama alanı bulmaktadır. İkincisinde ise çalıştırılana müstecir adı verilirken çalıştırana da mucir adı verilmektedir. Müstecirin önemli meslek gruplarından olması halinde meblağa ilişkin uygulamalar değişime uğramaksızın devam ettiği bilinmektedir. Sözcük anlamı olarak finansal kiralama şeklinde ve farklı hususlarda kullanıldığı görülmektedir.¹⁰⁶

Leasinge ait mülkün meblağını direkt olarak Katılım Bankası'nın üstlenmesi gereği bilinmektedir. Leasing akdinde emtia sahibi Katılım Bankaları olduğu için illiyet bağı içeren tüm problemleri Katılım Bankaları'nın çözmesi gerekmektedir. Leasinge ait mülkün karşı tarafa aktarımı hususunda ilk olarak imzalanan akdin mutlaka feshedilmesi lazım gelmektedir. Sayılan tüm hususların aksinin uygulanmasının mümkün olmadığı açıkça görülmektedir. Malezya'da finansal kiralama akitlerinin icazet alabilmesi için belli başlı koşulların uygulamaya alınması zorunlu tutulmaktadır. Finansal kiralama ve emtia devrine imkan sunan akitlerde, kişinin vade bitiminde mülkünü sahipleneceği ya da mülke ilişkin sahip olduğu hususları içeren hap bilgiler bulunması gereği bilinmektedir. Finansal kiralama ve emtia devrine imkan

---

¹⁰⁴ BDDK ve TKBB, 2013, 58.

¹⁰⁵ Bank Negara Malaysia, 2010, 3.

¹⁰⁶ Usmani, 2002, 109.

sunan akitler Katılım Bankaları ile icra edilmektedir. Finansal kiralama ve emtia devrine imkan sunan akitlerin, karşılıklı olarak bağımlılık içermemesi gerekmektedir. Nihai meblağ, leasing akdinin ödeme planında emtia baz alınarak hesaplanması şartı olarak görülmektedir.¹⁰⁷

Kısa süreli leasing akitleri kapsamı dışında kalan maddelerde tutarın aynı kalması koşulu bulunmamaktadır. Eğer ilgili koşul mecbur olsaydı pazar şartlarında oluşacak farklılıklar sebebiyle kira verenin zor koşullara maruz kalabilecek aksiyonları oluşabilecek şekilde icra edilebilmektedir. Bu sebeple zor koşulların etkisinin hissedilmemesi noktasında leasinge konu mal meblağının istem dahilinde tespit edilmesi mecburi olup akit hükümlerinin zaman hususunda oluşturulabilmesinin mahzuru bulunmamaktadır.¹⁰⁸

5.2.6. Tavarruk

Türkiye’de tavarruk süreçlerinin gerçekleşmesi, VİOP’a ilişkin emtiaların aktarımının yapılamaması sebebiyle imkansız görülmektedir. Ülkemizde ilgili süreçler LIBOR piyasasında İslami Finans kuruluşları aracılığıyla icra edilebilmektedir. SPK türevlerinin süreçlerde aktife alınabilmesi için yönetmelikte revize ve gerekli düzenlemelerin yapılarak uygulamaya alınabilmesi şartının bulunduğu bilinmektedir. Borsa İstanbul minvalinde bulunan pazarlarda değerli malların korunması ve alışverişe konu edilmesi maksadıyla sunulan değerlendirmelerin ardından LIBOR ikamesi yerel pazarlarda tavarruk süreçlerinin icra edilebilmesi sağlanabilecektir. Ticaret erbabı kişilerin likit sorunlarının giderilmesi maksadıyla LIBOR piyasasından emtianın temin edilmesi ve arkasından tek seferde verilmesi sürecidir. Sınırlara ilişkin olarak aktarım olmamasına rağmen yasal bir kısıtta konulmadığı açıkça görülebilmektedir.¹⁰⁹

5.2.7. Selemler

Selemler sözleşmesi alışveriş süreçlerinde nakdin hemen verilmesine rağmen emtia iletiminin sonraki zamanlarda yapılması şeklinde ifade edilmektedir. Bahse konu süreçler İslam hukukuna göre yapılmasına rağmen fona erişim maksadıyla farklı işlemlerin yapılmasının ve emtia alım satımında ribanın saklanması icazeti alınmamaktadır. Hanefi mezhebinde ilgili süreçlerin sadece iki taraf arasında

---

¹⁰⁷ Bank Negara Malaysia, 2010, 4.

¹⁰⁸ Usmani, 2002, 117.

¹⁰⁹ BDDK ve TKBB, 39.

gerçekleştirilmesinin onaylanmadığı ve caiz görülmediği bilinmektedir. Peşin olmayan alışverişlerde ise emtia iletiminin hemen yapılmasına rağmen nakdin sonra temin edilmesi gerekmektedir. Özü itibariyle ticaret içermeyen süreçlere ilişkin verilerin İslam önde gelenleri tarafınca uygunluk alamadığı görülmektedir.¹¹⁰

Selem sözleşmelerinin statik yapısı nedeniyle istisna sözleşmelerinden keskin çizgilerle ayrıştığı düşünülmektedir. Mücevherat değerlerinin, gümüş ve yabancı para selem akdi içerisinde yer alamadığı görülmektedir. Fakat Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda hacim elde eden ve üretici tarafından mal temin edilen şirketlerin fonlaması ilgili süreçler ile yapılabilmektedir. Akitlerde nakdin temin edilmesine ilişkin tutarın ve para cinsinin net olarak belirtilmesi zorunlu tutulmaktadır. Akit ifa edilirken ilerleyen zamanlarda elde edilecek emtiaya ilişkin diğer kişi ile farklı olmayan emtianın eş zamanlı olarak icra edilmesi hususu önem arz etmektedir.¹¹¹

5.2.8. Tekaful

Sigorta garanti taahhüt edilen bireyde meydana gelecek problemin karşılığının esas alınması ve bir miktar tutar verilmesi minvalinde sayıca fazla olan şahıslarla akit icra edilmesi suretiyle düzenlenen sözleşme çeşidine verilen isimdir. İslam önde gelenleri arasında icazet alınabilmesi hususunda görüş birliği bulunmadığı görülmektedir. Bazıları sosyal temelli uygulanabilir olması hasebiyle icazet vermekteyken, bazılarının ise icazet vermediği görülmektedir. Söz konusu süreçlerin caiz görülebilmesi için arta kalan meblağların karşılıksız olarak yardım amaçlı kullanılabilmesi ve tutarların Müslüman yaşayış tarzlarına uyan alanlarda harcanabilmesi maksadıyla uygulama alanı bulabilmesi şart koşulmaktadır.¹¹²

5.2.9. Karz-ı Hasen

Konvansiyonel bankaların mudilerinin taleplerine karşılık verebilmek amacıyla ihtiyaç kredisi tarzında elden para verme işlemlerini yaptığı bilinmektedir. Fakat İslami Finans kuruluşlarının fonlama yöntemleri arasında nakit işlemlerini uygulayamadığı görülmektedir. Ticaret ve ticarete esas teşkil eden emtia bulunmadığı sürece paranın sunulması işlemine icazet alınamamaktadır. Maddi durumları iyi olan İslam dinine mensup kişilerin dinin emrettiği hükümler çerçevesinde zikredilen

---

¹¹⁰ Döndüren, 2005, 202-228.

¹¹¹ BDDK ve TKBB, 2013, 43.

¹¹² Döndüren, 2005, 166-174.

araçlarla zor durumda olan kardeşlerine aynı ve nakdi hayırda bulunmaları tavsiye edilmektedir. Ayrıca mecburi koşulmamış fakat yapılması hoş karşılanan araçların arasında önemli görülen kalemlerden bir tanesinin karz-ı hasen uygulaması olduğu düşünülmektedir. Söz konusu uygulama, hiçbir çıkarı bulunmaksızın ve karşılık beklemezsiniz, borç tebliğ edilen kişiden ek katkı olmadan iade edilebilme sürecine verilen isimdir. Dürüstlük ilkesinin özü itibarıyla zarar gördüğü kişilerin sayıca artması, bankaların büyüyerek geniş tabanlara sirayet etmesi ve fiyat istikrarının net olarak sağlanamaması etkinlik kriterini son derece azaltmaktadır. İslami Finans kuruluşlarının yardım etme noktasında ilgili süreçleri faaliyete geçirmesi insani yaklaşım açısından da önemli görülmektedir. Mali sorun yaşayan kişilere Allah'ın rızasını gözetmek suretiyle nakdi olarak ödünç sunulması ve belirlenen tarihte ödünçün aynen geri alınması koşuluyla uygulanması işlemlerine karz-ı hasen adı verilmektedir. İlgili sistemsel süreçlerin milenyuma kadar Türkiye'de etkin biçimde icra edildiği görülmektedir.¹¹³

Bazı İslami kişilerin fark almadan ödünç verme işlemlerinde fiyat istikrarının sağlanmasına ilişkin belirlenen oran kadar talepte bulunulabileceği noktasında fikirlerinin beyan edildiği görülmektedir. Fakat hangi koşullar ve şartlar altında sınırlarının belirleneceği tartışma konusu olmaktadır. Bunun yanında reel alanların kullanılıp kullanılmadığı da başka bir kritik husus olarak göze çarpmaktadır. Sistemsel ilkeler, ülkemizde bankalar açısından muteber gösterilen kişilerin uzun olmayan sürelerde taleplerinin icra edilebilmesi maksadıyla uygulanabilmektedir.¹¹⁴

5.2.10. Gayri Nakdi Finansman

BDDK tarafından uygunluk alan hususlar, ayrıcalıklı akitlerden doğan risk katsayıları, nakdi olmayan finansmanların değerli kağıt ücretleri, ürünlerin vade sonu tahsilatları, borç minvalinde oluşturulan likit, SPK işlem yöntemleri, kefil, avalist tarzında gayri nakdi finansman sağlama yöntemleri ve ilgili hususları taşıyan vaatler, bankalar tarafından icra edilen nakdi finansman sağlama yöntemleri ve teminat mektupları ilgili yasa kapsamında finansman olarak nitelendirilmektedir.¹¹⁵

---

¹¹³ Çetin, 2018, 107-108.

¹¹⁴ BDDK ve TKBB, 2013, 40-41.

¹¹⁵ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2005, Sayı: 25983.

Teslimat maksadıyla iki tarafın sorumluluklarının taahhüt altına alınması veya uluslararası alanda yaşayan ya da Türkiye’de ikamet eden şahıslar için yapılacak ödünçün zamanında verilmesi sürecin uygulanabilmesi amacıyla zorunlu ilkeler yerine getirilmediğinde hiçbir koşul aranmadan tazmin edilmesi gereken ve banka yoluyla icra edilen mektuplara teminat mektupları adı verilmektedir. Yükümlülüğün kesin olarak icra edilmesini yoksa neticelerine katlanmayı kabul eden müşterilere muhatap, banka tarafından kesin ödenmesi şart koşulan müşterilere de lehtar adı verilmektedir.¹¹⁶

5.2.11. Kredi Kartı

Müslüman alimler Katılım Bankaları tarafından sunulan ve İslami ilkelere riayet edilen kart kullanımlarının helal olduğunu belirtmiş olup konvansiyonel bankalar tarafından temin edilen ve mudilere sunulan kart süreçlerinin helal görülmediğini görüş olarak bildirmektedir. Bu minvalde tüm şartların önceden belirtilmiş olması ve nihai kararın verilerek tercihlerin sınırlarının tespit edilmesi elzem görülmektedir. Üst kademedeki bulunan toplumların, gelişmekte olan toplumlara nazaran oransal olarak daha fazla kart aktivasyonu gerçekleştirdiği bilinmektedir. İlgili süreçlerin icra edilmesi ile birlikte alışveriş minvalinde tüm verilerin ve hareketlerin sisteme entegre olduğu ve hükümetin gelir kalemlerinin tutarlarının artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. Ayrıca bilanço aktiflerinde yükselişe sebebiyet vermesi nedeniyle banka ve kuruluşlara, gelir kalemlerinde oransal artış olduğu için hükümete, nakit bulundurma mecburiyeti olmadığı için müşterilere ve alışveriş noktasında nakit işlemlere oranla büyük montanlı işlemlerin görüldüğü şirketlere çeşitli yararlarının olduğu bilinmekte ve bu sayede uygulama alanı bulabilmektedir. Başlangıç aşamasında yükümlülüklerin taraflara açıkça bildirilmesi ve akit edinimlerinin yerine getirilmesi ile birlikte faaliyet aktif olarak başlamış bulunmaktadır.¹¹⁷

Katılım Bankaları’nın bahis ve alkol tarzında İslam ilkeleri minvalinde haram sayılan alanların dışında kalanlar harici hiçbir ticarethane ile faaliyette bulunamadığı ve aracılık edemediği görülürken, konvansiyonel bankaların para kazanma noktasında tüm alanları faal olarak kullandığı düşünülmektedir. Sistemsel uygulamalarda ve kredi

¹¹⁶ Çetin, A. ve Dinç, Y. (2013). “Türkiye’de Teminat Mektupları: Uygulamalar ve Hukuki Sorunlar”. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(9), 69-71.

¹¹⁷ Aktepe, İ. E. (2010). “Kredi Kartı Sistemi ve İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(1), 134-155.

kartı süreçlerinde temel farklılıklar bulunmakta olup en önemli ayırım asgari ödeme noktasında baş göstermektedir. Katılım Bankaları kart borçlarının ödenmesine ilişkin, ödenmesi gereken tutarın %100'ünü tahsil etmek mecburiyetinde kalırken, konvansiyonel bankaların minimum meblağ olarak ödenmesi gereken tutarın 1/5'i ile tahsilat yaptığı görülmektedir. Ayrıca kullanım alanları açısından uygulama farklılıklarına ilişkin çerçeve ve kapsamın sınırlı olarak çizildiği gözlemlenmektedir.

İlgili yasanın farklı hükümlerinde, ödenmesi gereken tutarlara benzer fazla sayıda uygulama, POS kullanımı yapan kurumlar, kart basımı yapan kurumlar, süreçlerin faaliyetine başlanması ve ATM kartı oluşturulması hususları ön plana çıkmaktadır. Kartların süreçlerini düzenleyen ilgili yasanın hedefinin, ATM ve kredi kartlarının basılmasına, icra edilmesine, değişim işleyişine ait temel fiilleri aktif etmek maksadıyla alışveriş döngüsünün faal olarak sürdürülmesinin önünü açmak olduğu görülmektedir.¹¹⁸ Zaman ilerledikçe kişilerin para kullanmadan temel gıda gereksinimlerini ve ev ürünlerini vadeli biçimde sağlamaya başladığı düşünülmektedir. Rutin yaşamın zorluklarını aşmak amacıyla genellikle oyun alanlarında gıda gereksinimlerini karşılamak için üst sınır konulması şartıyla nakit yerine geçen kartlar 1970'li yıllarda ABD'de faal olarak kullanılmaya başladığı bilinmektedir. Birinci kullanımların ana görevi para yerine geçmesi olup finansman ve vade uygulaması şeklinde hedef kalemlerini içermediği görülmektedir.¹¹⁹

5.2.12. Türev Piyasası

Emtia alışverişinin asgari koşullarının uygulanmasına temel teşkil etmesinin, farklı pazarlar içerisinde alışveriş işlemlerinin aynı zamanda vuku bulmasının ve manipüle etmeden hakiki suretlerle yer bulmasının kesinlikle şart koşulduğu görülmektedir. Konvansiyonel banka sistemleri içerisinde emtia üzerinde tasarruf hakkı bulunmasa da ilgili hususu değişik pazarlarda kullanabilme durumu gözlemlenmektedir. İslam önde gelenlerinin arasından bir kısmı kur değişkenliğinin yok edilerek önceden belirlenmesine ve gelecek kapsamlı yabancı para alışverişine serbestlik konusunda icazet vermediği görülmektedir. Diğer kalan kısmının ise yapılabileceği hususunda serbestlik hükmünü iletmediği ve görüşü kabul etmediği görülmektedir.¹²⁰

---

¹¹⁸ 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu. (2006). Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01.03.2006, Sayı: 26095.

¹¹⁹ Abdul-Rahman, 2014, 7-8.

¹²⁰ Ayub, 2007, 88-89.

Alışveriş koşullarının tamamen sağlanabilmesi açısından reel işlemlerin icra edilmesi gereği önemli görülmektedir. Reel işlemlerde maddi hareketlerin bulunmasının kesinlik arz ettiği gözlemlenmektedir. Maddi hareket bulunmadığında ticarete konu emtiaya ilişkin olarak rıza hükmünde içeriklerin hareket alanı bulmasıyla birlikte işlemlerin ifa edilebildiği görülmektedir. İslami ilkeler çerçevesinde yasal piyasalar içerisinde amacı dışında kullanılmaması, uzun süreli dayanaklarının olmaması, yabancı para alışverişinin itibar görebilmesi açısından tutarların gerçek itibarla ve imtiyaz içermeden vuku bulmasının şart koşulduğu görülmektedir. Kısa ve uzun süreli pazarlara ilişkin gerçek itibarın yer almadığı yabancı para ticaretinin ve tutarların rızasız olarak aktarımının yapılmasının icazet alamadığı ve uygulama alanı bulamadığı görülmektedir.¹²¹

---

¹²¹ Çetin ve Dinç, 2013, 88-89.

6. KATILIM BANKACILIĞI RİSK YÖNETİMİ

6.1. Kar Payı Riski

Gerekli tedbirler alınmasına rağmen oluşabilecek tahmini negatif durumların matematiksel sonuçlara maruz kalınmasına genel itibariyle risk adı verilmektedir. 5411 sayılı yasada yer aldığı üzere pazarlama faaliyetlerine ilişkin ürünlerin net ifadelerle ayrıştırıldığı ve benzer yanlarının bulunmadığı görülmektedir. Kesin sonuç içermeyen yatırımların zarar ya da kazançları da paralel hareket ederek rakamsal ifadelerin büyük ya da küçük montanlı olmasına sebebiyet verdiği bilinmektedir.¹²² Riskin bertaraf edilmesi noktasında etkin stratejilerin uygulanması önem arz etmektedir.

Katılım Bankaları süreçlerinde elde edilecek ya da dağıtılacak kar payının sonuçlarına ilişkin bazı riskler taşınması elzem görülmektedir. Konvansiyonel bankalar gibi getirinin hangi tutarda uygulanacağını bilmesinin ve ona göre plan yapılmasının imkansız olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede A isimli Katılım Bankası ile B isimli Katılım Bankası arasında kar oranlarının farklılık göstermesi kaçınılmaz görülmektedir. Bu minvalde fon talep eden ya da fon getiren bireylerin sürekliliğinin sağlanması noktasında elden kaçırma ihtimallerine karşı etraflıca analiz yapılması ve stratejik hareket edilmesi gerekmektedir. Tüm bu hususlar çerçevesinde süreç ve uygulama farklılıklarının nihai sonuçları, oluşabilecek ve bertaraf edilmesi gereken risklere ilişkin önemin ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Dalgalanmanın üst seviyede olduğu pazarlarda para talebi olan mudiler ödeme noktasında olabilecek en üst limitli tarih akışında fon kullanmak istemekteyken, diğer mudilerin ise sahip oldukları paralarını hemen kullanma talebinde bulunduğu görülmektedir. Riskin bertaraf edilmesi noktasında radikal stratejilerin uygulanması gerekmektedir. Riba içerikleri ile detaylı olmayan pazar içeriklerinin benzer olmasının pek mümkün olmadığı gözlemlenmektedir. Riba götürüleri özelinde piyasa şartlarına bağlı olarak düşüş gösteren emsal kuruluşların sağladıkları imkanlar çerçevesinde geçişkenliğin kolay denilebilecek seviyede seyrettiği görülmektedir. Ribanın içerdiği riskler genel anlamda, piyasada faaliyet gösteren banka özelinde bilançonun sol tarafının ileri tarihli ve sağ tarafının ise küçük montanlı işlemlerin içeriğinden ayrışmaması temelinde

---

¹²² Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel I ve Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde*. Ankara: Turhan Kitabevi, 16.

negatif getirili hususların tabana yayılarak uygulanması noktasında tarif edilmektedir.¹²³

6.2. Pazar Riski

Kurumların bilanço aktiflerinin alışveriş kısımlarında bulunan fon riski, yabancı para değişim oranı riski, ticari mal riski ve özel olmayan pazar riski sebebiyle ortaya çıkabilecek götürü esaslarının kümülatif toplamına ilişkin tutarların tanımına pazar riski adı verilmektedir. Yabancı para değişim oranı riski, ticari mal ve sabit olmayan bir değere ilişkin yapılan akitlerde uygulanacak tutarın ileri tarihli emsallerinde, ticari mallara ait ortaya çıkacak risklerin götüreceği durumların geneli ya da zaman farklılaşmasının sınırları özelinde tarif edilebilecek tür olarak bilinmektedir.¹²⁴ Ticari mallara ilişkin riskin, kurumların ticari mal tutarlarında meydana gelen değişimler sebebiyle, farklı yatırımlardan ortaya çıkabilecek götürü ihtimallerinin bütünü kapsadığı görülmektedir. Ayrıca yatırım araçlarına ait iletilen riskin ise özel nitelikte diğer götürü ihtimallerinin oluşturduğu kapasite ile kurumların alışveriş konumları arasında bulunan pazar riski şeklinde uygulama alanı bulduğu görülmektedir. Yatırım araçları kar kapasitelerinin değerlendirileceği diğer ihtimallerin ve kurumların bilanço aktiflerinin alışveriş kısımlarında bulunan mali ürünlerin konumlarına ait riba riskinin tanımına pazar riski adı verilmektedir.¹²⁵

6.3. Likidite Riski

İslami Finans kuruluşları tarafından likidite yönetimi noktasında çözümü zor ama imkansız olmayan uygulamaların bir an evvel icra edilebilmesi gereklilikleri ve dağıtılacak ya da elde edilecek kar paylarının riba tutarları ile paralel seyretmemesi nedeniyle nakdi sıkıntılarının baş göstermesinin aşikar olduğu gözlemlenmektedir. İslami Finans nezdinde bulunan sukuk verilerinin sayısal olarak artması nakit verilerin kontrol edilebilmesi hususunda önem arz etmektedir. Bununla beraber kredi süreçlerinde yabancı para ya da değerli maden temelli uygulamaların artış göstermesinin İslami Finans kuruluşlarının nakit problemlerini ortadan kaldıracığı düşünülmektedir. İslami Finans kuruluşları Borsa İstanbul işlemleri kapsamında günlük faiz içeren süreçlerde yer alma imkanı bulamamaktayken, akit minvalinde yedi

---

¹²³ Çetin, 2018, 89.

¹²⁴ Altıntaş, 2006, 55-56.

¹²⁵ *Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik.* (2015). Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 23.09.2015, Sayı: 29511.

günlük süre içerisinde alışveriş imkanı bulabildiği görülmektedir. Konvansiyonel bankalar nezdinde bulunan DİBS verilerinin faiz getirileri hususunda avantaj sağladığı görülmektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, API için kapsam genişleme çalışması ile birlikte bazı revizeleri gerçekleştirmektedir.¹²⁶

Ülkemize ilişkin İslami Finans süreçlerinin süre kısıtı noktasında bazı handikaplar içerdiği düşünülmektedir. Değişik sürelerde dağıtılan kar payları ile uygulamaya konulan farklı süreçlerin neticesi gözle görülebilmektedir. Toplanan fonların kullanılan fonlar ile arasında oluşan süre değişkenliğinin riskin meydana gelmesinde önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Etkin kapsam çalışmasına ilişkin farklı zamanlarda farklı oranların uygulanabilirliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Riskin bertaraf edilmesi hususunda Basel maddeleri kapsamının tam etkinliğe erişemediği bilinmektedir. Getirilen düzenlemelerle orta ve uzun vadede nihai sonuçlara pozitif katkı elde edilmesi önemli bir husus olarak görülmektedir.¹²⁷ Nakitlerin kısıtlanması ile ortaya çıkan buhranlar genellikle tüm branşlarda meydana gelecek sıkıntıların önüne geçilmesini neredeyse imkansız kılacak şekilde ortaya çıkmaktadır. Katılım Bankaları'nın ulaşabileceği nakdi varlıkların uygulama aşaması karşılık hususunda farklılıklara sebebiyet vermektedir. Söz konusu durumların uygulama aşamaları genel itibariyle bilançonun sol tarafında nakit dışı varlıkların, nakit varlıklara kıyasla büyük montanlı seyretmesi ile birlikte ortaya çıkan sonuçların en temel göstergesidir.¹²⁸

6.4. Finansman Riski

Fon sağlanan kuruluş ya da kişinin taksit ödeme noktasında temerrüde düşmesi durumuna finansman riski adı verilmektedir. Söz konusu durum başvuru işlemleri ile başlayan iktisadi sürecin belirli aşamalarında farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Finansman kalemlerinde özen gösterilmesi gereken noktaların başında alacaklının kendini garantiye almasına sebebiyet verecek maddi güvence içeren varlıklar, karşılıklı akit maddeleri ve likidite durumları gelmektedir. İlgili hususların sıkı şekilde uygulanması finansman riskini minimuma indirecek olsa da küresel sermaye hareketlerinin sonuçlarının varyasyonları ve ekonomik konjonktür de riskin artışına

---

¹²⁶ BDDK ve TKBB, 2013, 55-57.

¹²⁷ Türküner, E. (2016). *Basel III Likidite Düzenlemeleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörünün Likidite Riskinin Ölçülmesi ve Modellemesi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 320, 68-69.

¹²⁸ Tunay, K. B. (2010). "Bankacılık Krizleri ve Erken Uyarı Sistemleri: Türk Bankacılık Sektörü İçin Bir Model Önerisi". *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 4(1), 10-11.

sebebiyet verecek unsurların başında gelmektedir. Komple bir stratejinin daha pozitif sonuçlar vereceği düşünülmektedir.¹²⁹

Finansman geri ödemelerinin gecikme türlerini içeren gün bazında ayrımların neticelerinin belirlendiği görülmektedir. İlk grupta finansmanın olağan akışı sonucu düzenli ödeme içeren taksitlerin geldiği bilinmektedir. İkinci grupta gecikmesi otuz ile doksan gün arasında oluşan ve takibinin daha özenli yapılmasını içeren taksitlerin geldiği bilinmektedir. Üçüncü grupta gecikmesi doksan günü aşmış ve kanuni takip hesaplarına intikal ettirilmiş kapasitesi düşük finansmanların geldiği bilinmektedir. Burada borçluların ödeme kabiliyeti son derece düşük seyretmekte fakat farklı şekillerde tahsilat yapılabilme imkanlarına yönelimin arttığı ve ödenmeme hususunda tüm yolların tükenmediği önemli bir nokta olarak görülmektedir. Dördüncü grupta tahsilat hususunda pek ümit içermeyen kapasitesi oldukça düşük ve gecikmesinden kaynaklı takip hesaplarında izlenen finansmanların geldiği bilinmektedir. Bu grupta borçludan yapılabilecek her türlü tahsilat hesapların verimli yönetilmesi hususunda son derece stratejik bir hamle olarak göze çarpmaktadır. Bu noktada portföy personellerinin ve üst yönetimin gayreti had safhada olması gereği önem arz etmektedir. Aksi takdirde tahsilat yapılmasının neredeyse imkansız yakın şekilde sürdürülemez noktalara geleceği düşünülmektedir. Takipte bulunan finansman tutarlarının toplu şekilde elden çıkarılıp çıkarılmayacağına kararını yönetim kurulu toplantısında alınacak kararın belirleyeceği bilinmektedir. Getiri ve götürü meblağlarının analitik uygulama sonuçlarının çıkarılması önem arz etmektedir. Bu noktada finansman risk yönetiminin çok iyi yapılması gerekmektedir. Tüm aşamalar gerçekleştirildikten sonra alacaklara ilişkin tüm vasıfların yitirilmesi neticesinde neredeyse alınabilecek hiçbir aksiyon kalmayacağı görülmektedir. Bu hususta Katılım Bankaları'nın alacaklarına ilişkin olarak bilanço kalemlerinde zarar yazmakta olduğu bilinmektedir. İlgili finansmanlar beşinci grup içerisinde yer almaktadır. Tüm hamleler yapıldıktan sonra tahsilat imkanı bulunmayan finansmanlar kanuni sebeplerle beraber ilgili grupta izlenilmelidir.¹³⁰

---

¹²⁹ Altıntaş, M. A. (2012). *Kredi Kayıplarının Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Olarak Tahmini ve Stres Testleri - Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşım*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 281, 16-19.

¹³⁰ Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik, 2006.

6.5. Şer'i Risk

İslami Finans kuruluşlarının işleyiş sürecinde yapılan ya da yapılacak olan yönetsel uygulamaların şer'i ve iktisadi eylemlerin icazetine uygun olarak icra edilmesi son derece önemli görülmektedir. Bütün Katılım Bankaları'nın kendi işleyişleri içerisinde icazet alacağı tekel uygulamaların içerdiği bazı negatif hususların bulunduğu bilinmektedir. Bir kuruluş bazı finansman yöntemlerine icazet alabilirken diğerlerinin alamadığı gözlemlenmektedir. Her kurumun icazet alabilmesi için başvurduğu dini bilgisi yüksek İslam alimlerinin gösterdiği yol üzere hareket etmek ve müşterilerine karşı şeffaf davranmak, süreç işleyişlerini ve güven yönetimini üst seviyede geçerli kılacağı düşünülmektedir. Aksi takdirde güven yönetimi noktasında zafiyetlerin ortaya çıkmaya başlayacağı ve konvansiyonel banka süreçlerine eğilimin artacağı düşünülmektedir.¹³¹ İslam hukuku ve işleyişi, ayrıca müşterilerin yaklaşımları açısından ortaya çıkacak ikiliğin, sistemin kısmen sorgulanmasına sebebiyet vereceği düşünülmektedir. Bu sebepler bir arada değerlendirildiğinde ayrı ayrı kurulların oluşturulması yerine tek bir kurulun fetva makamı ilan edilmesi ve karara varılan süreçlerin uygulanması zorunlu tutulduğu takdirde şer'i riskin bertaraf edilmesinin büyük ihtimalle maksimum seviyelere çıkacağı gözlemlenmektedir. Böylece sürdürülebilir politikaların ekonomik aktörlere entegre edilebilmesinin daha kolay hale gelmiş olacağı, Katılım Bankaları'nın bankacılık payı içerisinde ki oranında ciddi bir artış meydana geleceği, ikiliğin ortadan kalkacağı, güven mertebesine olan inancın artacağı ve şahsi uygulamaların önüne geçilmiş olacağı düşünülmektedir.

6.6. Operasyonel Risk

Bilançonun pasif tarafında yer alan bazı kalemler ile total meblağların birlikte değerlendirilmesi ile ortaya çıkacak nihai verilere karşılık alınması gereken tedbirler içerisinden uygulama alanı bulacak optimum noktalar, riskin bertaraf edilmesi hususunda ön plana çıkmaktadır. Mevzuat içi süreçlerin bütünsel yaklaşımının götürü ihtimalleri, personel etkinliğinin marj alanı olarak üstlerde seyretmemesi ve işleyiş tarzında kapasite verimliliği düşük uygulamalar etki alanı içerisinde yer almaktadır.¹³² Karar alma merci, son görüşün kısa sürede işleme alınmasını, verimlilik esaslı çalışarak doğru verilerin bilançolardan elde edilmesini ve mevzuat aşamalarının

¹³¹ Çetin, 2018, 90.

¹³² Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 2015.

tamamlanması kaydıyla uygulamaya alınmasını önermektedir. İsviçre’de bir araya gelen üyelerin, ilgili riskin yönetimi konusunda değişik bakış açıları ortaya koyduğu bilinmektedir. Bir takım görüşe göre, uygulama sonuçlarının kümülatif toplamlarına dayalı verilerin icra edilmesi tavsiye edilmiş fakat süreçlerin hedefe ulaşması noktasında daha uzun zamana yayılacağı görülmektedir. Diğer görüşe göre ise, kuruluşların getiri tutarlarının net olmayan bazda değerlendirilmesi neticesinde uygulamaya alınması öne sürülmekte fakat söz konusu görüşün nihai olarak tam kapasiteye dayalı etkinlik içermediği görülmektedir.¹³³

---

¹³³ Operasyonel Risk Çalışma Grubu. (2006). “Operasyonel Risk”. *Bankacılar Dergisi*, 58, 96-103.

7. KATILIM BANKACILIĞI LİKİDİTE YÖNETİMİ DÜNYA UYGULAMALARI

İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu ile beraber, süreçlerin işleyişinde farklı yorum sunarak faaliyette bulunulmasına müsaade etmeyerek, güven anlamında büyük aşama kaydedildiği ve İslami Finans ilkelerinde birlik olduğu görülmektedir. İslami Finans süreçlerinde etkin rol üstlenen Katılım Bankaları'nın ortak hareket ederek söz konusu organizasyonu icra etmeye başladıkları bilinmektedir.¹³⁴ Kamu dışında kalan kesimin desteklenmesi amacıyla İsviçre'de büyük montanlı servete sahip olan Arap kökenli İslam'a mensup kişilerin icrasına başladığı Dar Al Maal isimli holding kurulmuş olup izleyen dönemlerde sürecin ciddi manada gelişim kaydetmesinde ve hızlanmasında önemli rol oynadığı görülmektedir. 80'li yıllardan itibaren Müslüman kesimin ekonomik konjonktür sebebiyle İslami Finans kuruluşlarına olan pozitif yaklaşımın üst seviyelere çıktığı gözlemlenmektedir.¹³⁵

Kriz dönemlerinde sağlam yapıları ile ön plana çıkan İslami Finans kuruluşları çizgisini koruyarak faaliyetlerine devam etmekte ve etkin bir biçimde rolünü üstlenmektedir. Ayrıca kriz dönemlerine ilişkin ekonomik süreçlerde ortaya çıkan risklerin bertaraf edilmesi noktasında ön plana çıkmaktadır. 2008'de gerçekleşen küresel mali kriz, gelişmişlik düzeyi yüksek olan fazla sayıda bölge ile bu bölgelere mahsus iktisadi süreçleri kayda değer şekilde ve negatif manada etkisi altına aldığı görülmektedir.¹³⁶

Gerçek iktisadi hayatın içerdiği sektörlere bağlılık önemli rol oynamaktadır. Kullanılan her toplumda minik değişik nüanslar ortaya çıksa bile İslam ilkelerinin dikkate alınma oranları sürekli yükseliş çitasında seyretmektedir. İslami Finans süreçlerine ait kalemlerin Amerika Birleşik Devletleri, İsviçre ve İngiltere tarzında toplumlarda da kullanılma talepleri büyük önem arz etmektedir.¹³⁷ Konvansiyonel alanda ortaya çıkan fakat daha sonra bünyesine Katılım Bankaları'nı da dahil eden United Bank of Kuwait ve Citibank tarzında kuruluşlar bulunmaktadır. Ayrıca HSBC tarzında faaliyet gösteren bankaların sayısının da gün geçtikçe arttığı görülmektedir.

---

¹³⁴ Özsoy, 2012, 68.

¹³⁵ Sümer ve Onan, 2015, 298.

¹³⁶ Canbaz, 2016, 158-159.

¹³⁷ TKBB. (2007). İstanbul, 9.

Ülkemiz başta olmak üzere İsviçre, Danimarka, ABD ve İngiltere gibi pek çok alanda Katılım Bankaları icraatlarına devam etmektedir.¹³⁸

7.1. Malezya

Geçmişten bugüne bakıldığında ilgili süreçlerin Malezya’da 1983’te BIMB’nin aktif olarak faaliyete geçmesiyle birlikte icra edilmeye başladığı bilinmektedir. Katılım Bankacılığı süreçlerine Malezya Devleti arka çıktığı ve gelişiminde etkin hareket ederek büyük faydalar sağladığı gözlemlenmektedir. Bu minvalde İTYM, MİFM ve İFHKS faaliyete geçmiş olup izleyen süreçte hizmetlerine de devam etmektedir.¹³⁹ İslami Finans süreçleri çerçevesinde değerlendirildiğinde Malezya’nın oranının %12 olduğu bilinmektedir. Güneydoğu Asya bölgesine bakıldığında etkin iktisadi varlıklara sahip olan Malezya’nın, son 10 sene içerisinde senelik bazda %27 büyüme kaydederek büyük aşama ve yol kat etmesi önemli görülmektedir.¹⁴⁰

İslami Finans süreçlerinin yayılmasında lokomotif konumda bulunan Malezya, global çerçevede de aynı etkinlikle faaliyetlerine devam etmektedir. Ülke içerisinde Katılım Bankacılığı oranının, bankacılık hizmet ortalamasının tahmini %80’ini içererek kayda değer gelişim göstererek başarıya ulaştığı görülmektedir. Malezya’nın küresel alanda ilk olma özelliği taşıyan Katılım Bankacılığı kriterlerine uygun GYO icra ettiği, İslami ilkeler ile likidite yönetimi noktasında etkin bir altyapı oluşturduğu, sunulan kalemlerin üst kapasitede olmasını önemseydiği, uzun vadeli pazarların ihtiyaçlarına cevap verdiği, vergi süreçlerini yenileştirdiği ve kanuni süreçlerini sağlamlaştırdığı bilinmektedir. Küresel alanda sağlam temellerle faaliyetlerini icra ettiği ve dünya ülkeleri içerisinde en büyük aşama kaydeden İslami Finans otoritesi olma yolunda emin adımlarla ilerlediği görülmektedir.¹⁴¹ Küresel bazda en iyi olma hedefi yolunda faiz içermeyen tüketim dışı planı uygulamış ve emeklilik süreçlerine ciddi tutarda katkı sağlamış olup aktif olarak iş yaşamını sürdüren kişilerle beraber, emekli olarak iş yaşamında bulunmayan kişiler arasında gerçekleştirilecek organizasyona ilişkin etkinliği ön plana çıktığı görülmektedir.¹⁴²

---

¹³⁸ Dikkaya ve Kutval, 2014, 79.

¹³⁹ Bafra, E. (2015). *Katılım Bankacılığı Uygulamasında İslami Bankacılık Sözleşmelerinin Temelleri*. Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 121.

¹⁴⁰ TKBB, 2007, 8.

¹⁴¹ TKBB, 2015, 37.

¹⁴² TKBB. (2016). İstanbul, 42.

7.2. Bahreyn

İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu'na ait faaliyet merkezi Bahreyn'de yer almakta olup IIFM'nin de ülke sınırları içerisinde bulunduğu bilinmektedir. Bahreyn'in iktisadi alanda bölge bazlı merkez olma çabasına, Bahreyn MB üstün hizmet göstererek katkı sağlamaya devam etmektedir. Bahreyn'in, ülke olarak bünyesinde 11 adet tekaful ve 24 adet İslami Finans kuruluşu barındırdığı görülmektedir. 1970'li yıllardan itibaren iktisadi alanda bölge bazlı merkez olma yolunda süreçlerini sürdürdüğü gözlemlenmektedir. Uluslararası İslami Finansal Piyasa'nın ana işlevinin, İslam ilkelerine uygun likidite yönetiminin farklı yorum içermeyecek biçimde icra edilmesinin önünü açmak olduğu bilinmektedir.¹⁴³

7.3. Kuveyt

Kuveyt'in, yaklaşık 23 yıllık zaman içerisinde mali ve finansal alanda pozitif anlamda üzerine koyacak politikaları etkinleştirdiği ve Katılım Bankacılığı süreçlerinde hem yönetsel hem de rakamsal olarak dünyanın örnek olarak gösterebileceği bir hale büründüğü görülmektedir. Küresel alanda en büyük İslami Finans kuruluşuna sahip olan Kuveyt'in, 1991 yılında gerçekleşen Körfez Savaşı ile birlikte derin yara aldığı, toparlanma sürecinin kısa sayılamayacak kadar kayda değer zaman aldığı, pazar payı tutarlarında geriye doğru seyretmeye başladığı ve finans alanında ciddi sarsılmalar yaşadığı bilinmektedir.¹⁴⁴

7.4. Katar

Katar MB 2000'li yıllardan itibaren konvansiyonel kuruluşlara şer'i ilkeleri taşıyan hizmet verme görevini tanımlamış olup İslami Finans süreçlerinin Qatar Islamic Bank ile 1983'te icra edilmeye başladığı bilinmektedir. 2011'de Katar MB'nin çift sistemli çalışan bankalara, mevcut bulunan İslami hizmetler dışında hem şer'i hükümler içeren iktisadi kapsam minvalinde olan süreçleri uygulamama hem fon toplama rakamlarını yükseltmemeleri hem de şube ağını genişletmemeleri noktasında emir verdiği görülmektedir. The International Bank of Qatar, Doha Bank ve HSBC tarzı kuruluşların faizli sistemle ürün pazarlamakta iken aynı zamanda İslami hükümlere uygun olarak da çalışmaya başladığı gözlemlenmekte ve önem arz etmektedir.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Özsoy, 2012, 78.

¹⁴⁴ Dikkaya ve Kutval, 2014, 88.

¹⁴⁵ Dikkaya ve Kutval, 2014, 89.

7.5. Mısır

Mısır'da Katılım Bankacılığı süreçlerinin 1960'lı yıllardan itibaren faaliyet gösterdiği, tüketim dışında kalan birikimleri ve riba dışı işlemleri içeren finansman kurumları kapsadığı iletilmektedir. Mısır'da ilk olarak FIB'nin faaliyete geçtiği ardından ise Uluslararası Yatırım ve Kalkınma İslam Bankası aktif olduğu bilinmektedir. İlerleyen yıllarda Nasr Sosyal Bankası'nın İslami ilkeler ışığında icrasına başladığı ve gelişim sürecinde pozitif verim ve katkı sağladığı görülmektedir. Katılım Bankacılığı oranlarının yükselmesinde İslam Kalkınma Bankası'nın çok büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir.¹⁴⁶ 20. yüzyıl İslam hukukçularının önde gelen isimlerinden Abdurrezzak Ahmed Es-Senhuri verdiği icazet makamında, üst sınırı kesin olmak kaydıyla bazı işlemlerin faiz içermeyeceğini belirterek, Katılım Bankaları'nın ve konvansiyonel bankaların birlikte çalışma hususuna imkan tanıdığı görülmektedir. Katılım Bankaları'nın ve konvansiyonel bankaların birlikte çalışma sistemiyle beraber ekonomik süreçler aktif olarak icra edilmeye başladığı bilinmektedir.¹⁴⁷

7.6. Avrupa

Türkiye'de 1985 yılında faaliyete geçerek ilk Katılım Bankası olma özelliği taşıyan Albaraka Türk'ün, 2018 yılında Avrupa'nın ilk İslami ve tümüyle dijital bankası olan Insha'yı hayata geçirdiği görülmektedir. Albaraka Türk Katılım Bankası'nın iştiraki olduğu ve Avrupa'da Dijital Katılım Bankacılığı kapsamında faaliyete geçen kuruluşun, Almanya'da bulunan Berlin Yerel Mahkemesi'nce insha GmbH olarak tescil edildiği bilinmektedir. Alman Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kurumu BaFin tarafından lisans verilerek dijital işlemlerini gerçekleştirmeye başladığı görülmektedir.

Avrupa pazarında yer almak için çaba gösteren Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın, Türk ve İslam dinine mensup kişi sayısının oldukça fazla olması hasebiyle Almanya'yı öncelikli olarak seçtiği düşünülmektedir.¹⁴⁸ Avrupa'da Amsterdam, Londra ve Frankfurt iktisadi alanda etkin çalışan bölgeler olarak öne çıkmaktadır.¹⁴⁹

¹⁴⁶ ÖFKB. (2002). İstanbul, 28-29.

¹⁴⁷ TKBB. (2005). İstanbul, 19.

¹⁴⁸ <https://www.tkbb.org.tr/>, Son Erişim Tarihi: 23.03.2020.

¹⁴⁹ Bacanlı, Z. (2005). *Dünyada Yeni Trend: Faizsiz Bankacılık*. 4.

Katılım Bankacılığı işlemlerini İslam hükümleri çerçevesinde aktif etmeye çalışan ve 1983'te oluşturulan Danimarka Uluslararası İslam Bankası'na (DUİB) ilişkin ana görevin, İslam temelli faaliyet gösteren kurumlar ile İskandinav ülkelerine ait kuruluşların iktisadi işlemlerine aracılık etmek ve köprü vaziyeti görmek olduğu bilinmektedir. İslami Finans süreçlerini, 3.5 milyon Amerikan Doları sermaye temin ederek 1978'de Avrupa'da faaliyete geçiren ilk olarak Lüksemburg olduğu görülmektedir. Katılım Bankası'nın ismi Lüksemburg İslam Bankası (LİB) konularak işlemlerini gerçekleştirmeye devam etmektedir.¹⁵⁰

7.7. Suudi Arabistan

SA'nın, İslami Finans Sistemleri'nin işlemesi noktasında aktif olarak bulunduğu ve ciddi katkılar sağladığı gözlemlenmektedir. Küresel alanda finansal kiralama minvalinde öncü olarak gösterilen Al Rajhi'nin, iktisadi olarak etkin yol izlediği düşünülmektedir. SA'da büyük montanlı aktiflere sahip İslam Kalkınma Bankası, Commercial Bank ve Dar-Al Maal Al-Islami isimli kuruluşların yer aldığı bilinmektedir. Finansal kiralama çerçevesinde ciddi yatırımlar yapan Dallah Group adlı holding bulunmaktadır. Değişik İslam ülkelerinde Katılım Bankaları'na ilişkin sayının artmasında Arap kökenli iş insanlarının etkisinin olduğu düşünülmektedir.¹⁵¹ SA'da dini liderlerin riba hususunda çok ciddi hükümler verdiği ve uygulanması noktasında bankaların işleyişlerine müdahil olarak sınırlarını çizdiği görülmektedir. SA'da İslami Finans süreçlerinin oransal çerçevede yüksek montanlı olarak sürdüğü görülmektedir. Saudi Al Rajhi Bank, Suudi Arabistan kökenli olup bankalar arası dünya sıralamasında 2. sırada bulunmakta ve faaliyetlerine devam etmektedir.¹⁵²

7.8. Amerika Birleşik Devletleri

Kuwait Group'un İslami Finans süreçlerini ABD'de aktif ederek çalışmaya başladığı fakat işlemlerin süresi uzun soluklu olmadığı görülmektedir. Milenyumdan itibaren Guidance Residential: Islamic Home Finance Service şirketi kurulmuş olup AFHL ile ortak çalışarak mortgage sistemiyle faaliyetlerini sürdürmektedir. HSBC'nin ev kredisi işlemlerini ABD'de uyguladığı fakat karşısında duran diğer bankaların

---

¹⁵⁰ Kılınç, Ö. F. (2014). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı ve Müşteri Tercih Kriterleri Üzerine Bir Uygulama: Isparta İli Örneği*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 36.

¹⁵¹ Kılınç, 2014, 29.

¹⁵² Dikkaya ve Kutval, 2014, 84.

sermaye gücü daha etkin olduğu için işlemlerin süresi uzun soluklu olamadığı bilinmektedir. Muslim Savings and Investment (MSI) ve American Finance House Lariba (AFHL) isimli 2 kuruluşun İslam dinine mensup kesime ekonomik olarak destek olmak amacıyla 1987’de görevini icra etmeye başladığı görülmektedir. MSI ev kredisi süreçlerinde zarar etmiş ve mahkeme kararıyla ev kredisi kullandırma işlevi sona erdirilmiş olup AFHL ise işlem süreçlerini sürdürmektedir. MSI’nin ev kredisi kullandıran, AFHL’nin de ev, araç alımı ve farklı finansman üzere işleyen şirketler olduğu görülmektedir.¹⁵³

7.9. İran

İran, İslami Finans süreçlerinin ilerlemesinde önemli görülen ülkeler arasında yer almaktadır. 1984’ten itibaren geçerli olmak üzere Katılım Bankaları’na ilişkin yasa çıkarıldığı ve yürürlüğe konulduğu, konvansiyonel bankaların sistem dışında bırakılarak tüm süreçler İslam Hukuku çerçevesinde işletilmeye başladığı görülmektedir. İran’ın, milenyumdan itibaren sermayesi güçlü İslami Finans kuruluşlarının ülkesinde faaliyet göstermesine öncülük ettiği ve Katılım Bankacılığı sektörüne ait büyüme hızı payında yüksek rakamlara ulaştığı bilinmektedir. İran Saderat Bankası, İran Milli Bankası ve Bank Mellat önemli Katılım Bankaları arasında yerini almış ve çalışmalarını devam ettirmektedir.¹⁵⁴

7.10. Pakistan

Pakistan’ın, 2000’li yıllardan itibaren Katılım Bankacılığı alanında ön plana çıktığı görülmektedir. Katılım Bankacılığı’nda öncü ülkeler arasında gösterilmektedir. Pakistan MB’nin, 1980’den itibaren yapmış olduğu köklü değişimlerle beraber süreçte önemli adımlar kaydettiği gözlemlenmektedir. İslami Finans süreçlerinin, kavramsal olarak yer edinmeye, süreçler aktif olarak icra edilmeye, Pakistan Federal Şariat Yüksek Mahkemesi’nin verdiği kararlarla etkili olmasına, Katılım Bankacılığı işlemlerinin pozitif yönlü ivme kazanmasına ve mahkeme hükümlerine ait etkilerin görülmesine olanak sağladığı düşünülmektedir.¹⁵⁵ Al Baraka Bank, Emirates Bank, Dubai Islamic Bank, First Dawood Investment Bank (FDIB) ve Meezan Bank ülkede

---

¹⁵³ Abdul-Rahman, Y. (2015). *İslam’da Bankacılık ve Finansman*. (Çev. S. Tuğ ve M. A. Tuğ). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, 415-416.

¹⁵⁴ SERPAM. (2013). *İslami Finans: İslami Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği*. Araştırma Notları: 1, İstanbul, 9.

¹⁵⁵ Bafra, 2015, 128-129.

aktif olarak çalışan bankalar arasında ön plana çıkan isimler olarak gösterilmekte olup faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir.¹⁵⁶

7.11. İngiltere

İngiltere'nin Katılım Bankacılığı uygulamalarını 80'li yıllarda başlattığı ve sermaye-emek ortaklığı ağırlıklı olmak üzere kira sertifikası ihraç etmeye başladığı bilinmektedir. Bankacılık süreçlerine ilişkin uygulanan kanunların, Katılım Bankacılığı ve konvansiyonel bankacılık tarafından müşterek kullanılması sebebiyle faizsiz süreçlerin etkili biçimde yol almasının temellerinin atıldığı görülmektedir. Ülkenin, bölgesine kıyasla etkin pazar payına sahip ve İslami ilkelere riayet edilerek Katılım Bankacılığı sistemini uygulayan konumda bulunduğu düşünülmektedir. Katılım Bankaları'nın uyguladığı ve icazet gereği emtia alıp satmak zorunda olduğu tavarruk işlemlerinin çok büyük bir kısmı Londra Metal Borsası üzerinden yapılmakta olup metal ticareti aktif şekilde icra alanı bulmaktadır. Başkentte İslami Finans kuruluşları ile Ortadoğu kökenli iyi sermayeye sahip bankaların iktisadi merkez oluşturarak çalışmalarını sürdürmeleri ülkenin stratejik bir hal almasına sebep olmaktadır.¹⁵⁷ İngiltere'de hükümetin riba içermeyen alanların gelişmesinde etkin rol oynadığı ve İslami Finans süreçlerine destek sağladığı görülmektedir. İngiltere, dini değerler nedeniyle hiçbir şahsın pazar dışında kalmamasını ve küresel alanda İslami Finans açısından başkentinin ön planda olmasını istemektedir. İslami Finans süreçleri İslam dinine mensup kişiler tarafından yoğun olarak talep edilerek uygulanmaktadır. Gayrimüslim ülkelerde başarının sağlanması sadece devlet tarafından desteklenmesi koşuluyla olabilmektedir.¹⁵⁸

7.12. Ürdün

ÜİB'nin, konvansiyonel bankalarla beraber aynı mevzuatın içerisinde yer aldığı ve ülkenin ilk Katılım Bankası olmakla birlikte 1978'de icrasına başladığı bilinmektedir. ÜİB'nin, farklı bölgelerde İslami Finans kuruluşlarının aktif olarak faaliyete geçmesinde, ekonomik kalemlere ilişkin taleplerin karşılanmasında, piyasa işleyişinin

---

¹⁵⁶ Bafra, 2015, 141-142.

¹⁵⁷ Çanakcı, M. (2014). "Çok Kutuplu Dünyada İslami Finans Piyasalarının Gelişimi ve Sukuk İhraçları". *Türkiye İslam İktisadi Dergisi*, 1(2), 53.

¹⁵⁸ Özsoy, 2012, 82.

İslami hükümlerle beraber sağlanmasında ve finans değerlerinin ülke büyümesi için kullanılmasında önemli görevler üstlenerek başarı sergilediği görülmektedir.¹⁵⁹

---

¹⁵⁹ Kılınç, 2014, 30.

8. KATILIM BANKACILIĞI FİNANS DEĞERLERİ

8.1. Katılım Bankacılığı Hazır Değerleri

8.1.1. Net İşletme Sermayesi

Kuruluşların işleyiş süreçlerinin icra edilebilmesi noktasında ihtiyaç duyulan nakdi ve nakdi olmayan varlıkların bütününe Net İşletme Sermayesi adı verilmektedir. Likit bulunmayan kalemlerin parasal tutarlarının bilinebilmesi için değer belirlenerek kaydının yapılmasının mecburi tutulduğu görülmektedir.¹⁶⁰ Katılım Bankaları bilançolarında bulunan aktiflerini yükümlülüklerinden daha fazla bulundurmamak durumunda kalmaktadır. Aksi halde faaliyet kapsamlarını istedikleri ölçüde genişletemeyecek duruma geleceği ve nakit sıkıntısının baş göstermeye başlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından gerçekleştirilen repo işlemlerinden faizli bankalar gibi faydalanamadıkları için sıkıntı durumunda bir miktar daha artış oluşacağı bilinmektedir. Söz konusu durumun aşılabilmesine ilişkin olarak kira sertifikası süreçlerinin güvence olarak iletilebilmesi gereği önem arz etmektedir.¹⁶¹

8.1.2. Kısa Vadeli Likidite

İslami Finans kuruluşlarının uzun süreli olmayan nakdi varlıklarının yeterliliğine ilişkin kullanılan oranlardır. Pazar alanlarının yakınsanması ile uzun süreli olmayan bilançonun sağ ve sol tarafına ait varlık ve yükümlülüklerin nominal vasfının önemli rol oynadığı bilinmektedir. Kuruluşların sorumluluklarını radikal anlamda yerine getirebilmesi için söz konusu oran değerli görülmektedir. İslami Finans kuruluşlarına ait ÖCH'nin KH'ye bölünmesi ile elde edilen rasyonun, konvansiyonel bankalara ait aynı verilere kıyasla daha fazla bulunduğu bilinmektedir. Fazla olarak görülen finansman kalemlerinin gelir kaydedilmesi hususunda yapılacak uygulamaların önemli hale geldiği gözlemlenmektedir. Söz konusu rasyo için İslami Finans kuruluşlarının kar payı ödeme mecburiyetinin, konvansiyonel bankaların ise faiz ödeme mecburiyetinin olmadığı bilinmektedir.¹⁶²

---

¹⁶⁰ Usmani, 2002, 43.

¹⁶¹ Çetin, 2018, 161.

¹⁶² Çetin, 2018, 162.

	Albaraka Türk Katılım Bankası	Kuveyt Türk Katılım Bankası	Emlak Katılım Bankası	Türkiye Finans Katılım Bankası	Vakıf Katılım Bankası	Ziraat Katılım Bankası
2020 I. Dönem	63,88%	110,21%	10,30%	97,31%	41,26%	26,32%
2019 IV. Dönem	61,98%	89,08%	10,09%	66,83%	31,68%	22,93%
2019 III. Dönem	54,90%	84,69%	5,72%	67,48%	26,68%	19,29%
2019 II. Dönem	56,26%	82,99%	8,35%	73,13%	28,98%	18,34%

Tablo 8.1. Kısa Vadeli Likidite Verileri

Kaynak: TKBB

2020 - 2019 yıllarına ait toplam 4 dönem verileri incelendiğinde; en yüksek kısa vadeli likidite verilerine Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük kısa vadeli likidite verilerine ise Emlak Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir. Emlak Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın gerekli stratejileri izleyerek kısa vadeli likidite verilerini istenilen seviyeye çıkarması gerektiği düşünülmektedir.

8.1.3. Cari Rasyosu

Rasyo sonucunun yaklaşık olarak iki olmasının arzu edilen ve istenilen şekilde olduğu bilinmektedir. Söz konusu oran kuruluşların çalıştığı alana bağlı olarak farklılıklar arz etmektedir. Bu durum ise kuruluşların uzun süreli olmayan yükümlülüklerine ilişkin ne şekilde tasarruf edebileceğinin yorumlanması olarak görülmektedir. Katılım Bankalarının işlevleri açısından daha pozitif sonuçlarla karşı karşıya kaldığı bilinmektedir. Dönen varlık toplamının kısa süreli pasif toplamına oranına cari rasyosu adı verilmektedir.¹⁶³

¹⁶³ Çetin, 2018, 163.

	Albaraka Türk Katılım Bankası	Kuveyt Türk Katılım Bankası	Emlak Katılım Bankası	Türkiye Finans Katılım Bankası	Vakıf Katılım Bankası	Ziraat Katılım Bankası
2020 I. Dönem	0,36%	0,43%	0,33%	0,42%	0,46%	0,27%
2019 IV. Dönem	0,41%	0,50%	0,29%	0,41%	0,41%	0,25%
2019 III. Dönem	0,41%	0,48%	0,31%	0,45%	0,46%	0,24%
2019 II. Dönem	0,36%	0,42%	0,50%	0,35%	0,40%	0,24%

Tablo 8.2. Cari Rasyosu Verileri

Kaynak: TKBB

2020 - 2019 yıllarına ait toplam 4 dönem verileri incelendiğinde; en yüksek cari rasyosu verilerine Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük cari rasyosu verilerine ise Emlak Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir. Emlak Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın gerekli stratejileri izleyerek likit aktiflerini artırması, kısa vadeli yükümlülüklerini azaltması ve bunlarla birlikte cari rasyosu verilerini istenilen seviyeye çıkarması gerektiği düşünülmektedir.

8.1.4. Likidite Rasyosu

Asit-Test Rasyosu'nun, mevcut aktif kümülatif tutarlar, sabit olmayan değerler ve uzun süreli olmayan getiri kaynaklarının uzun süreli olmayan yerli varlıklar dışında kalan verilere bölünmesiyle elde edildiği bilinmektedir. Nihai sonucun bir olması istenmekle birlikte yapısal analizlerin içeriklerinde ortaya çıkacak yaklaşık oranlarda kabul görmekte ve sonuçlarında meydana gelen yansımalar gözlemlenmektedir. Katılım Bankaları için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun alacağı kararlarının uygulanması etkinlik açısından son derece önem arz etmektedir.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Çetin, 2018, 163-164.

	Albaraka Türk Katılım Bankası	Kuveyt Türk Katılım Bankası	Emlak Katılım Bankası	Türkiye Finans Katılım Bankası	Vakıf Katılım Bankası	Ziraat Katılım Bankası
2020 I. Dönem	0,29%	0,35%	0,24%	0,36%	0,37%	0,19%
2019 IV. Dönem	0,33%	0,41%	0,21%	0,34%	0,35%	0,17%
2019 III. Dönem	0,33%	0,40%	0,19%	0,37%	0,40%	0,16%
2019 II. Dönem	0,29%	0,35%	0,24%	0,30%	0,34%	0,16%

Tablo 8.3. Likidite Rasyosu Verileri

Kaynak: TKBB

2020 - 2019 yıllarına ait toplam 4 dönem verileri incelendiğinde; en yüksek likidite rasyosu verilerine Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük likidite rasyosu verilerine ise Emlak Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir. Emlak Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın gerekli stratejileri izleyerek likit aktiflerini artırması, toplam aktiflerini azaltması ve bunlarla birlikte likidite rasyosu verilerini istenilen seviyeye çıkarması gerektiği düşünülmektedir.

8.2. Katılım Bankacılığı Karlılık Verileri

Bilanço net rakamlarının içerisinde önemli kalemlerden olan faaliyet karının, süreçlerin işleyişinde büyük rol oynadığı görülmektedir. Kuruluş yıllarından itibaren büyüme ve işlem giderlerinin yer tutması karlılık artış hızında belli oranlarda azalma sağlayabilmektedir. Farklı İslami Finans kuruluşlarının farklı oranlarda kar rakamları olsa bile genel iz düşüm yükselme trendini aşağı çekemediği düşünülmektedir. Denge politikasının etkin uygulanmasının pozitif sonuçları olmasına rağmen farklı kalemlerde gerçekleşen gider tutarlarının bazı zorlukları da beraberinde getirdiği görülmektedir. Söz konusu nedenlerden dolayı üst kurul yol gösterici konumunda bulunmaktadır. Katılım Bankaları ile faizli bankalar kar elde etme türünde kıyas edildiğinde, Katılım Bankaları'nın karlılık verileri eğrilerinin istikrar açısından daha verimli ve etkin şekilde seyrettiği ifade edilmektedir.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Beck, Demirgüç and Merrouche, 2010, 37-42.

8.2.1. Öz Kaynak Kar Verileri

Öz Kaynak Kar Verileri, kuruluşların vergi sonrası elde ettiği karın toplam öz kaynaklara oranlanması ile elde edilmektedir. İslami Finans kuruluşlarına ait nakit oranlarının faizli bankalara oranla daha az olmasına rağmen verimlilik açısından yakın seyretmesi kar kalemlerinin etkin olarak işlediğinin en güçlü delillerinden bir tanesi olarak görülmektedir. İslami Finans kuruluşlarına ilişkin öz kaynak kar verileri buhran dönemlerinde faizli bankalara kıyasla daha yukarıda görülmektedir. Burada ticari temelli işleyişin öneminin ortaya çıktığı bilinmektedir. İlerleyen süreçlerde söz konular verilerin birbirine yakın seyrettiği gözlemlenmektedir.¹⁶⁶

	Albaraka Türk Katılım Bankası	Kuveyt Türk Katılım Bankası	Emlak Katılım Bankası	Türkiye Finans Katılım Bankası	Vakıf Katılım Bankası	Ziraat Katılım Bankası
2020 I. Dönem	0,00%	0,05%	-0,02%	0,04%	0,03%	0,04%
2019 IV. Dönem	0,02%	0,16%	0,04%	0,08%	0,17%	0,16%
2019 III. Dönem	0,00%	0,12%	0,02%	0,04%	0,14%	0,13%
2019 II. Dönem	0,02%	0,10%	0,02%	0,04%	0,09%	0,08%

Tablo 8.4. Öz Kaynak Kar Verileri

Kaynak: TKBB

2020 - 2019 yıllarına ait toplam 4 dönem verileri incelendiğinde; en yüksek öz kaynak kar verilerine Kuveyt Türk Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük öz kaynak kar verilerine ise Albaraka Türk Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir. Albaraka Türk Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası'nın karlılıklarına ilişkin rakamları gerekli stratejileri izleyerek artırması ve bununla birlikte öz kaynak kar verilerini istenilen seviyeye çıkarması gerektiği düşünülmektedir.

8.2.2. Net Kar Payı Verileri

İslami Finans kuruluşlarında net kar payı verilerinin hesaplanabilmesi için ilk olarak net kar paylarının bulunması ve sonra bütün kar payı getirileri ile bütün kar payı giderleri arasında oluşan farkın elde edilmesi şart koşulmaktadır. İzleyen süreçte net

¹⁶⁶ Çetin, 2018, 169-170.

kar payı verileri bütün varlıklara oranlanarak nihai sonuca ulaşılmaktadır. Söz konusu verilere, sürdürülebilir olması ve kuruluşların ana ölçüm kalemlerinde yer alması sebebiyle dikkat çekilmektedir. Verilerin istenilen seviyede olmaması durumunda hem ilgili müşterilerin hem de ilgili alanların süreçlerden imtina etmesine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle asgari özenin gösterilmesi elzem görülmektedir.¹⁶⁷

Vade	Aylık				3 Aylık				6 Aylık				Yıllık				
	Birim	TL	USD	EUR	Altın	TL	USD	EUR	Altın	TL	USD	EUR	Altın	TL	USD	EUR	Altın
Albaraka Türk Katılım Bankası	6,33	0,58	0,15	0,09	7,31	0,71	0,45	0,07	7,92	0,88	0,45	0,07	11,73	1,65	1,10	0,15	
Emlak Katılım Bankası	7,38	0,91	0,49	0,44	7,71	0,80	0,43	0,55	8,47	1,17	0,51	0,72					
Kuveyt Türk Katılım Bankası	6,57	0,55	0,18	0,15	6,81	0,65	0,18	0,26	7,32	0,75	0,23	0,30	10,33	1,48	0,57	0,71	
Türkiye Finans Katılım Bankası	7,29	0,71	0,33		6,94	0,70	0,30		7,50	0,83	0,33		9,49	0,85	0,43		
Vakıf Katılım Bankası	7,46	0,92	0,61		7,31	0,88	0,46	0,42	7,80	1,19	0,47	0,61	9,52	1,68	0,62		
Ziraat Katılım Bankası	7,76	0,82	0,42		7,60	0,79	0,37	0,27	8,29	1,09	0,48	0,24	10,66	1,62	0,73	0,49	

Tablo 8.5. Net Kar Payı Oranları

Kaynak: TKBB

2020 yılına ait son dönem verileri incelendiğinde; aylık verilen en yüksek kar payı oranına TL cinsinden Ziraat Katılım Bankası, USD ve EUR cinsinden Vakıf Katılım Bankası, Altın cinsinden ise Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu, 3 aylık verilen en yüksek kar payı oranına TL cinsinden Emlak Katılım Bankası, USD ve EUR cinsinden Vakıf Katılım Bankası, Altın cinsinden ise Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu, 6 aylık verilen en yüksek kar payı oranına TL cinsinden Emlak Katılım Bankası, USD cinsinden Vakıf Katılım Bankası, EUR ve Altın cinsinden ise Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu, yıllık verilen en yüksek kar payı oranına TL ve

¹⁶⁷ Kaya, Y. T. (2001). *Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Mali Sektör Politikaları Dairesi, MSPD Çalışma Raporları: 2001/4, 15-21.

EUR cinsinden Albaraka Türk Katılım Bankası, USD cinsinden Vakıf Katılım Bankası, Altın cinsinden ise Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir rekabet ve pozitif eğimli karlılık politikası açısından aylık, 3 aylık, 6 aylık ve yıllık periyotlarda olmak üzere TL, USD, EUR ve Altın cinsinden düşük kar payı oranlarına sahip Katılım Bankaları'nın gerekli stratejileri izleyerek verilen kar payı oranlarını yukarıya çekmesinin ve sağlanacak optimum noktada devamlılık oluşmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

İslam alimlerinden alınan görüşler çerçevesinde mahrum kalınan kar havuzlarının telafi edilebilmesi için bazı yaptırımların uygulanmasına karar verildiği görülmektedir. Havuz sistemli süreçlerde her bir müşterinin payının ve sorumluluğunun bulunduğu bilinmektedir. Bir müşteri diğer müşterinin kar tutarlarına negatif anlamda etki edecek davranışlarda bulunmadığı, bulunur ise sonuçlarına katlanmak zorunda olduğu görülmektedir. Bu minvalde elde edilemeyen kar meblağlarına paralel olarak belirli bir tutarın getiri olarak kaydedilmesinin icazetinin bulunduğu bilinmektedir. Ek olarak İslami Finans kuruluşlarının kar sınırlarını çizirken MB'nin riba tutarlarını takip edebileceği, İslam ilkeleri çerçevesinde elde edilecek kara ilişkin sınırların net olduğu ve söz konusu sınırlarda fiyat istikrar çizgi gözleminin önemli olduğu bilinmektedir. İslami Finans kuruluşları geçmiş dönemlere ilişkin taksit tahsilatlarında gecikme yaşayan kişiler için cezai yaptırımlara başvurmamış ve aradaki fark için kurları değerlendirerek çözüm arayışında bulunduğu görülmektedir. Yabancı para dengesinin sürekli değişmesi karlılık açısından negatif sonuçlar doğurduğu ve farklı yol haritaları belirlendiği gözlemlenmektedir.¹⁶⁸

8.2.3. Aktif Kar Verileri

İslami Finans kuruluşlarının bilançosunda yer alan vergi düşüldükten sonra elde edilen karın bütün aktiflere oranlanmasıyla oluşan verilerle ifade edilmektedir. Katılım Bankaları'nın politika süreçlerinde ne kadar başarılı olduğunun göstergelerinden birisi de aktif kar verilerinin yüksek çıkmasına bağlı pozitif yönlü olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu verilerle vergi sonrası karın bütün aktiflerle bağ kurulması istenilmektedir. İslami Finans kuruluşlarına ait aktif kar verileri etkin olarak kullanılmaktadır. İslami Finans kuruluşlarına ilişkin aktif kar verileri buhran dönemlerinde faizli bankalara kıyasla daha yukarıda görülmektedir. İlerleyen

---

¹⁶⁸ Aktepe, 2010, 68-70.

süreçlerde söz konular verilerin birbirine yakın seyrettiği bilinmektedir. Bu alanda İslami süreçlerin ticarete dayanmasının öneminin ve gerekliliğinin net biçimde ortaya konulduğu görülmektedir.¹⁶⁹

	Albaraka Türk Katılım Bankası	Kuveyt Türk Katılım Bankası	Emlak Katılım Bankası	Türkiye Finans Katılım Bankası	Vakıf Katılım Bankası	Ziraat Katılım Bankası
2020 I. Dönem	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
2019 IV. Dönem	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,01%
2019 III. Dönem	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,01%
2019 II. Dönem	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%

Tablo 8.6. Aktif Kar Verileri

Kaynak: TKBB

2020 - 2019 yıllarına ait toplam 4 dönem verileri incelendiğinde; en yüksek aktif kar verilerine Kuveyt Türk Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük aktif kar verilerine ise Albaraka Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir. Albaraka Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası'nın karlılıklarına ilişkin rakamları gerekli stratejileri izleyerek artırması ve bununla birlikte aktif kar verilerini istenilen seviyeye çıkarması gerektiği düşünülmektedir.

¹⁶⁹ Çetin, 2018, 168-169.

9. SONUÇ

Kişilerin ve kuruluşların küresel iktisadi konjonktüre ilişkin nakit döngülerinin sağlanması ve desteklenmesi hususunda ihtiyaçların oluşmasının kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Nakit ihtiyaçları üzerinden basit düzeyde uygulamalar vuku bulmasına rağmen her geçen gün üzerine konularak oluşturulan altyapıların sistem etkinliğini daha ileriye taşıyacağı düşünülmektedir. Ülkemizde Cumhuriyet ilan edilmeden önce 1888'de Ziraat Bankası'nın, Cumhuriyet ilan edildikten sonra 1924'te Türkiye İş Bankası'nın faaliyetlerine başladığı bilinmektedir. İslami Finans minvalinde ilk olarak 1985'te Albaraka Türk Katılım Bankası kurularak görevini icra etmeye başlamış bulunmaktadır. Dünya geneline bakıldığında tarihte ilk Merkez Bankası olan Amsterdam Bankası'nın 1609'da kurulduğu ve faaliyete geçerek icrasına başladığı görülmektedir.

İktisadi ve mali alanların geniş kitlelere hitap etmesi ve pozitif yönlü ivme kazanması büyük önem arz etmektedir. Her kesimin sisteme dahil olması ve katkı sağlaması çok önemli görülmektedir. Bu noktada İslam dinine mensup kişilerin ve Müslüman toplumların riba içermeyen ekonomi bazlı işlemleri çekince ve şüphesi olmadan gerçekleştirmesi gerekmektedir. 7. yüzyılda İslamiyet'in doğuşu ve yayılmaya başlamasıyla beraber Müslümanların gereksinimlerinin de artmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bunlar iktisadi, manevi, sosyal ve ilerleyen dönemlerde ülkemize dair gereksinimler şeklinde sıralanabilmektedir.

İslam dininde faiz hususunun ihtilafa yer verilmeyecek şekilde yasaklandığı bilinmektedir. Aynı şekilde iktisadi kaynakları yastık altında tutarak ekonomi dışında tutmanın da yasaklandığı görülmektedir. Bu çerçevede kaynakların icazet verilen şekilde ekonomiye entegre edilmesi ve üretimin devamlılığının sağlanarak değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de faize ilişkin yasakların pek çok ayette geçtiği bilinmektedir. Yasaklara uymayanlar hakkında uygulanacak yaptırımların net hükümlerle belirtildiği görülmektedir. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi'nde gerekli uyarıları yaptığı ve Müslümanların yaşayış şekillerinin sınırlarını çizdiği bilinmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de ticaret ile faizi bir tutanların çok ciddi cezalara maruz kalacağı belirtilmektedir. Finansman sisteminde, finanse edilen emtianın bulunmasının kar payı ile faiz arasında ki ayırımıda çok net bir çizgi olduğu düşünülmektedir. Peşin alım

vadeli satım ile faiz işlemlerinin aynı tutulmasının hem manevi hem de iktisadi anlamda ciddi yaptırımlarının bulunduğu görülmektedir. İslami Finans'ta kar payı ve faiz işleyişinin ayırımının yapıldığı, ticaret için gerekli kapsamların açıklandığı, vade farkı ile faiz tartışmalarına açıklama getirildiği ve İslami Finans'ın ana problemlerinin ortaya koyulduğu düşünülmektedir.

İslami Finans süreçlerinin, İslam ilkelerine riayet edilerek icra edilebilmesine yönelik olarak farklı kontrol noktalarının denetlenebilmesi için İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Organizasyonu'nun, İslam Kalkınma Bankası'nın ve Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu'nun oluşturulduğu görülmektedir.

Katılım Bankacılığı'nda Fon Yönetimi'nin; fon toplama ve fon kullandırma olmak üzere iki temel üzerine inşa edildiği görülmektedir. Fon toplama, Özel Cari Hesaplar ve Katılma Hesaplarından oluşmakta ve genel ifadesiyle Katılım Fonu olarak ifade edilmektedir. Fon kullandırma yöntemleri, Murabaha, Mudaraba, Muşaraka, Sukuk, İcara, Tavarruk, Selem, Tekaful, Karz-ı Hasen, Gayri Nakdi Finansman, Kredi Kartı ve Türev Piyasası işlemlerinden oluşmakta ve icra edilmektedir. En sık uygulama alanı bulanlar arasında Murabaha, Sukuk, Tekaful, Gayri Nakdi Finansman ve Kredi Kartı'nın sayıldığı görülmektedir. Fon toplama ve fon kullandırma süreçlerini dengeli ve etkin yöneten Katılım Bankaları'nın rakamsal olarak yukarı yönlü ivme kazandığı ve rakiplerinin önünde yer aldığı düşünülmektedir.

Katılım Bankaları'nın Likidite Yönetimi hususunda başarılı ve stratejik politikalar uygulamak üzere faaliyet gösterirken aynı zamanda bünyesinde bazı riskleri de barındırdığı görülmektedir. Bunlar genel itibariyle Kar Payı Riski, Pazar Riski, Likidite Riski, Finansman Riski, Şer'i Risk ve Operasyonel Risk olarak ifade edilmektedir. İslami Finans kuruluşlarının etkin nakit yönetimi hususunda büyük emek harcarken söz konusu risklerin bertaraf edilmesi noktasında çok titiz davranması ve sonuca ulaşması gerekmektedir.

Katılım Bankaları'nın Likidite Yönetimi'ne ilişkin dünya uygulamalarına bakıldığında ön plana çıkan ülkelerin olduğu görülmektedir. Malezya'nın, son 10 sene içerisinde senelik bazda %27 büyüme kaydederek büyük yol kat ettiği ve ülke içinde Katılım Bankacılığı oranı, bankacılık hizmet ortalamasının tahmini %80'ini içererek kayda değer gelişim gösterdiği bilinmektedir. Bahreyn'in, 1970'li yıllardan itibaren iktisadi alanda bölge bazlı merkez olma yolunda süreçlerini sürdürdüğü, bünyesinde

çok sayıda İslami Finans kuruluşu ve tekaful barındırdığı görülmektedir. Kuveyt'in, yaklaşık 23 yıllık zaman içerisinde finansal ve mali alanda pozitif anlamda üzerine koyacak politikaları etkinleştirdiği, Katılım Bankacılığı süreçlerinde hem rakamsal hem de yönetsel olarak dünyanın örnek olarak gösterebileceği bir hale büründüğü görülmektedir.

Katar'ın, İslami Finans süreçlerini Qatar Islamic Bank ile 1983'te icra etmeye başladığı ve Katar Merkez Bankası'nın 2000'li yıllardan itibaren konvansiyonel kuruluşlara şer'i ilkeleri taşıyan hizmet verme görevini tanımladığı bilinmektedir. Mısır'ın, 1960'lı yıllardan itibaren İslami Finans süreçlerini aktifleştirdiği, ilerleyen yıllarda Nasr Sosyal Bankası'nın İslami ilkeler ışığında icrasına başladığı ve Katılım Bankacılığı oranlarının yükselmesinde İslam Kalkınma Bankası'nın çok büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Avrupa'nın, 3.5 milyon Amerikan Doları sermaye temin ederek İslami Finans süreçlerini ilk olarak 1978'de Lüksemburg'da uyguladığı, ismini Lüksemburg İslam Bankası koyduğu ve Albaraka Türk Katılım Bankası'nın, 2018 yılında Avrupa'nın ilk İslami ve tümüyle dijital bankası olan Insha'yı hayata geçirdiği bilinmektedir. Suudi Arabistan'ın, İslami Finans Sistemleri'nin işlemesi noktasında aktif olarak bulunduğu, ciddi katkılar sağladığı, değişik İslam ülkelerinde Katılım Bankaları'na ilişkin sayının artmasında Arap kökenli iş insanlarının etkisinin olduğu ve Saudi Al Rajhi Bank'ın, bankalar arası dünya sıralamasında 2. sırada bulunduğu görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Muslim Savings and Investment ve American Finance House Lariba isimli 2 kuruluşun İslam dinine mensup kesime ekonomik olarak destek olmak amacıyla 1987'de görevini icra etmeye başlamasına olanak sağladığı bilinmektedir. İran'ın, 1984'ten itibaren geçerli olmak üzere Katılım Bankaları'na ilişkin yasa çıkararak konvansiyonel bankaları sistem dışında bıraktığı, tüm süreçleri İslam Hukuku çerçevesinde işletmeye başladığı, milenyumdan itibaren Katılım Bankacılığı sektörüne ait büyüme hızı payında yüksek rakamlara ulaştığı ve sermayesi güçlü İslami Finans kuruluşlarının ülkesinde faaliyet göstermesine öncülük ederek çalışmalarını devam ettirdiği görülmektedir.

Pakistan'ın, 2000'li yıllardan itibaren Katılım Bankacılığı alanında ön plana çıktığı, öncü ülkeler arasında gösterildiği ve Pakistan Merkez Bankası'nın 1980'den itibaren yapmış olduğu köklü değişimlerle beraber süreçte önemli adımlar kaydettiği

düşünülmektedir. İngiltere'nin, Katılım Bankacılığı uygulamalarını 80'li yıllarda başlattığı, emek-sermaye ortaklığı ağırlıklı olmak üzere kira sertifikası ihraç etmeye başladığı ve bankacılık süreçlerine ilişkin uygulanan kanunların, Katılım Bankacılığı ve konvansiyonel bankacılık tarafından müşterek kullanılması sebebiyle faizsiz süreçlerin etkili biçimde yol almasının temellerini attığı görülmektedir. Ürdün'ün, ülkenin ilk Katılım Bankası Ürdün İslam Bankası'nı 1978'de faaliyete geçirdiği ve konvansiyonel bankalarla beraber aynı mevzuatın içerisinde yer almasını sağladığı bilinmektedir.

Katılım Bankaları'na ilişkin Finans Değerleri iki ana başlıkta toplanmakta olup Hazır Değerler ve Karlılık Verileri şeklinde ifade edilmektedir. Hazır Değerler'in; Net İşletme Sermayesi, Kısa Vadeli Likidite, Cari Rasyosu ve Likidite Rasyosu içerdiği görülmektedir. Karlılık Verileri'nin; Öz Kaynak Kar Verileri, Net Kar Payı Verileri ve Aktif Kar Verileri içerdiği görülmektedir. İslami Finans kuruluşları açısından Finans Değerleri'nin başarılı olarak uygulanabilmesinin büyük önem taşıdığı düşünülmektedir. Bankacılık sektörü içerisinde konumlanan rakamsal ve oransal tutarların yukarı yönlü seyretmesinin gerektiği ve buna erişilebilmesi için Finans Değerleri'nin istenilen seviyelere çıkarılmasının şart koşulduğu görülmektedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren Katılım Bankaları için 2020 - 2019 yıllarına ait toplam 4 dönem verileri incelendiğinde; en yüksek kısa vadeli likidite verilerine Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük kısa vadeli likidite verilerine ise Emlak Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en yüksek cari rasyosu verilerine Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük cari rasyosu verilerine ise Emlak Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en yüksek likidite rasyosu verilerine Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük likidite rasyosu verilerine ise Emlak Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde karlılık verileri incelendiğinde; en yüksek öz kaynak kar verilerine Kuveyt Türk Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük öz kaynak kar verilerine ise Albaraka Türk Katılım Bankası ve

Emlak Katılım Bankası'nın, en yüksek aktif kar verilerine Kuveyt Türk Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası'nın sahip olduğu, en düşük aktif kar verilerine ise Albaraka Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir.

Ayrıca Türkiye'de faaliyet gösteren Katılım Bankaları için 2020 yılına ait son dönem verileri incelendiğinde; aylık verilen en yüksek kar payı oranına TL cinsinden Ziraat Katılım Bankası, USD ve EUR cinsinden Vakıf Katılım Bankası, Altın cinsinden ise Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu, 3 aylık verilen en yüksek kar payı oranına TL cinsinden Emlak Katılım Bankası, USD ve EUR cinsinden Vakıf Katılım Bankası, Altın cinsinden ise Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu, 6 aylık verilen en yüksek kar payı oranına TL cinsinden Emlak Katılım Bankası, USD cinsinden Vakıf Katılım Bankası, EUR ve Altın cinsinden ise Emlak Katılım Bankası'nın sahip olduğu, yıllık verilen en yüksek kar payı oranına TL ve EUR cinsinden Albaraka Türk Katılım Bankası, USD cinsinden Vakıf Katılım Bankası, Altın cinsinden ise Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın sahip olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir rekabet ve pozitif eğimli karlılık politikası açısından aylık, 3 aylık, 6 aylık ve yıllık periyotlarda olmak üzere TL, USD, EUR ve Altın cinsinden düşük kar payı oranlarına sahip Katılım Bankaları'nın gerekli stratejileri izleyerek verilen kar payı oranlarını yukarıya çekmesinin ve sağlanacak optimum noktada devamlılık oluşmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Katılım Bankaları'nın sosyal olarak daha aktif olabilmesi ve piyasa üzerinde tanınırlığını daha etkin yapabilmesi açısından stratejik politikaların izlenmesi gerekli görülmektedir. Son dönemde kamu sermayeli Katılım Bankaları'nın sektöre girmesinin olumlu etkilerinin artarak devam etmesi minvalinde daha fazla bankanın piyasaya müdahil olmasının; sunulan ürünlerin çeşitliliği çerçevesinde önemli adımların atılması, kaynak sağlanmasına ilişkin gözlemlenebilir artışın devam edeceği ve yerel iktisadi faaliyetlere fayda vereceğinin elzem olduğu düşünülmektedir.

Katılım Bankaları'nın verdiği hizmetlere ilişkin pozitif yansımaların artarak devam etmesi hususunda gözle görülebilir talebin olduğu, istek ve önerilerin karşılanabilmesi açısından mevcut ya da yeni kuruluşların politikalarının net olarak belirlenmesinin gereği ve vazgeçilebilir ürün skalasında müşteri tepkilerinin net olarak ölçülebilmesi hususlarının büyük önem arz ettiği görülmektedir.

Katılım Bankaları'nın müşteri portföy özellikleri kapsamında kazanç kaynaklarına ait net marjlı elde edilen tutarların ve eğitim düzey çizgilerinin pozitif yönlü ivme kazanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Söz konusu kuruluşların konvansiyonel sistem ile keskin çizgilerle ayrıldığı düşünülen fon kullandırma kalemlerinde şeffaflığın ön plana çıkarılmasının, ürün yelpazesine ait işleyiş süreçlerinde dogmatik düşüncelerin önüne geçilmesinin ve daha fazla müşteriye ulaşmak kaydıyla tanıtım ölçülerinin net olarak yapmasının önemli olduğu gözlemlenmektedir.

Katılım Bankaları'na ilişkin faaliyet gösteren tavsiye makamlarının tek bir otorite şeklinde ilerlemesinin, faizsiz işlemlerin yapılabilirliği hususunda etkin yol göstermesinin ve müşterilere kolay ulaşım yolu açılarak inançsal kavram mekanizmalarının açık olarak görülmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Akademik camiada İslami Finans Sistemi'nin kapsamına ilişkin alanların etkin şekilde oluşturulmasının ve bu minvalde şahısların gelişiminin katkı verecek biçimde konumlandırılmasının gerekli olduğu görülmektedir. Bu çerçevede İslam alanında ilerlemiş kişiler ile ekonomi piyasasında rüştünü ispat etmiş kişilerin harmanlanması ve detay açıklamaların sürdürülebilir piyasa koşulları ile birlikte sunulması gerekmektedir. Bununla beraber müşterilerin kolaylıkla ulaşabileceği bir sistemin güven esaslı temel arz etmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

İslami Finans Sistemi'nin global alanda, müşteriler ile ilgilenen portföylerin stratejik analizler yaparak üst düzey yönetim çerçevesinde önemli kararların alınabilmesi, piyasa içerisinde yer alan aktif alanların etkin olarak kullanılabilmesi ve ön plana çıkmış düzgün kişilik davranışları, tarafsız eşit mesafe ve kişilik hakları minvalinde kimseyi ayırt etmeksizin uygulanabilmesi gerektiği düşünülmektedir. Konvansiyonel bankaların ulaşma kapsamlarının geriye doğru çekilmesi minvalinde oluşacak boşlukların hemen doldurulabilmesinin ve müşterilerin ödeme yapabileceği üst limitlerin ciddi oranda azaltılarak cezbedici olabilmesinin önemli olduğu görülmektedir.

Uluslararası alanda belirleyici otoritelerin küresel kapsamlı yapılacak çalışmaları ile tüm dünyada geçerli olabilecek ve uygulanabilecek kriterlerin İslami Finans piyasasında ses getireceği, piyasada yer bulma rakamlarının ciddi derecede yükseleceği ve tek elden yönetilebilecek yerel olmayan süreçlerin yarar sağlayacağı

düşünülmektedir. Aksi takdirde düşünsel ve davranışsal kapsamda ortaya çıkabilecek ikiliğin giderilebilmesinin daha da güçleşeceği görülmektedir.

Global ve yerel piyasalarda faaliyette bulunan Katılım Bankaları'nın ileri teknolojik sistemleri kullanarak dijital alanda randımanlarının üst seviyeye çıkarılması, her seviyeye hitap edecek şekilde uygulama kolaylıklarına etkili biçimde ulaşılabilmesi, var olan rakamların yükseltilmesi ve potansiyel rakamların ortaya çıkarılabilmesi, bunların sonucunda elde edilecek kar tutarlarının yüksek montanlı icra edilebilmesi ve sürdürülebilir şekilde uygulanması büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'de kamu Katılım Bankaları'nın sektöre müdahil olması; Katılım Bankaları'nın rakamsal olarak ileri taşınmasında, Şubeleşme çabalarının etkin olarak gözlemlenmesinde, kar marjlarının oransal olarak yukarı çekilmesinde ve iktisadi pazarda cezbedici hale gelmesinde önemli rol oynamaktadır. Oluşabilecek kriz ortamlarının avantaja çevrilmesinin ve benzer otoritelerin stratejik alanları etkin kullanabilmesinin var olan potansiyelin ortaya çıkmasında önemli olacağı düşünülmektedir.

Nihai olarak, Türkiye'de faaliyet gösteren Katılım Bankaları'nın likidite yönetimini daha etkin gerçekleştirebilmeleri için 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer alan maddelerin konvansiyonel bankalara ait hususlar ile ayrıştırılarak değerlendirilmeleri ve Katılım Bankaları'na özel olarak faaliyet gösterecek üst bir bankanın oluşturulması, dünyada ise öncü konumda olan Katılım Bankaları'na ilişkin işleyiş süreçlerinin mentor alınarak yönetim kapasitelerinin artırılması ve büyüme hızlarının pozitif yönlü ivme kazanarak yükselmesi önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. (2005). Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01.11.2005, Sayı: 25983.
- 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu. (2006). Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01.03.2006, Sayı: 26095.
- AAOIFI. (2012). *İslami Standart 8 - Murabaha*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 161-191.
- Abdul-Rahman, Y. (2014). *The Art of RF (Riba-Free) Islamic Banking and Finance (Second B.)*. New Jersey: John Wiley & Sons, 7-8, 34, 84-85.
- Abdul-Rahman, Y. (2015). *İslam'da Bankacılık ve Finansman*. (Çev. S. Tuğ ve M. A. Tuğ). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 415-416.
- Akın, C. (1986). *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 110-112.
- Aktepe, İ. E. (2010). "Kredi Kartı Sistemi ve İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(1), 134-155.
- Aktepe, İ. E. (2010). *İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*. İstanbul: Erkam Matbaası, 25-26, 29-30, 68-70.
- Aktepe, İ. E. (2011). *Hadis Kaynaklarında Faiz ve Finansman*. (1. Baskı), İstanbul: Hayat Yayınları, 14, 30.
- Aktepe, İ. E. (2013). *Sorularla Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları, 34.
- Algül, H. ve Avcı, C. (2010). *İlk Dönem İslam Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 126-127.
- Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel I ve Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde*. Ankara: Turhan Kitabevi, 16, 55-56.
- Altıntaş, M. A. (2012). *Kredi Kayıplarının Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Olarak Tahmini ve Stres Testleri - Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşım*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 281, 16-19.
- Aras, O. N. ve Öztürk, M. (2011). "Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi". *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 168.
- Asutay, M. and Harningtyas, A. F. (2015). "Developing Maqasid al-Shari'ah Index to Evaluate Social Performance of Islamic Banks: A Conceptual and Empirical Attempt". *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 1(1), 5-12.

- Ayanoğlu, Y. (2013). *Bankaların Yönetimi ve Denetimi*. A. Karapınar (Ed.), 1. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 7.
- Ayub, M. (2007). *Understanding Islamic Finance*. England: John Wiley & Sons, 43-45, 88-89, 91-93.
- Babuşcu, Ş. ve Hazar, A. (2017). *Genel Bankacılık Bilgileri*. Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları, 81, 179.
- Bacanlı, Z. (2005). *Dünyada Yeni Trend: Faizsiz Bankacılık*. 4.
- Bafra, E. (2015). *Katılım Bankacılığı Uygulamasında İslami Bankacılık Sözleşmelerinin Temelleri*. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 121, 128-129, 141-142.
- Bank Negara Malaysia. (2010). *Shariah Resolutions in Islamic Finance*. Second Edition, Central Bank of Malaysia, 3-5.
- Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik*. (2006). Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01.11.2006, Sayı: 26333.
- Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*. (2015). Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 23.09.2015, Sayı: 29511.
- Battal, A. (1999). *Bankalarla Karşılaştırmalı Olarak Hukuki Yönden Özel Finans Kurumları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 18.
- Bayındır, A. (2016). *Ticaret ve Faiz*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, 236.
- Bayındır, S. (2005). *İslam Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 36-38, 75-83, 94.
- Bayındır, S. (2015). *Fıkhi ve İktisadi Açından İslami Finans II*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, 20-21.
- Baykara, H. V. (2012). *Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 19.
- BDDK ve TKBB. (2013). *Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans Çalıştay Raporu*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 36-43, 54-58, 93-98.
- Beck, T., Demirgüç Kunt, A. and Merrouche, O. (2010). *Islamic vs. Conventional Banking: Business Model, Efficiency and Stability*. Policy Research Working Paper: 5446, 5, 37-42.
- Bulut, H. İ. ve Er, B. (2012). *Katılım Finansmanı - Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi*. İstanbul: TKBB Yayınları, 23, 28.

- Canbaz, M. (2016). *Katılım Bankacılığı*. 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 117, 158-159, 188.
- Chapra, M. U. (2009). "Ethics and Economics: An Islamic Perspective". *Islamic Economic Studies*, 16(2), 1-9.
- Civan, M., Dayı, F. ve Akdemir, E. (2015). "Yapay Sınır Ağı ile Katılım Bankalarında Kar Payının Tahmin Edilmesi: Türkiye Uygulaması". *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 9(1), 10-29.
- Çanakcı, M. (2014). "Çok Kutuplu Dünyada İslami Finans Piyasalarının Gelişimi ve Sukuk İhraçları". *Türkiye İslam İktisadı Dergisi*, 1(2), 53.
- Çapak, İ. (2012). *Kur'an ve Ekonomi*. İstanbul: Sokak Kitapları Yayınları, 27-28.
- Çetin, A. (2018). *Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi ve Bir Uygulama*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 329, 47-49, 53, 83, 89-90, 93-96, 107-108, 160-170.
- Çetin, A. ve Dinç, Y. (2013). "Türkiye'de Teminat Mektupları: Uygulamalar ve Hukuki Sorunlar". *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(9), 69-71, 88-89.
- Çoban, Y. (2014). *Türkiye Ekonomisi*. 4. Baskı, İstanbul: İkinci Sayfa Yayınevi, 22-23.
- Dikkaya, M. ve Kutval, Y. (2014). *Katılım Bankacılığı: Türkiye Örneği*. 1. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 78-79, 84, 88-89.
- Doğan, E. (2015). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. F. Kaya (Ed.), 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 3.
- Döndüren, H. (2005). *Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları, 78-106, 166-174, 202-238.
- Döndüren, H. (2014). *Delilleriyle İslam İlmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları, 866, 879.
- Eren, A. (2017). *Türkiye Ekonomisi*. 8. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi, 283.
- Ertem, Ü. (2013). *Bankacılık ve Kambiyo İşlemleri*. İstanbul: Paradigma Akademi Yayınları, 5, 36-37.
- Gül, A. R. (2004). *Borç Ayetlerinin Aktüel Değeri Faizsiz Bankacılıkta Mevduat ve Fonların Statüsü Meselesine Kur'an Işığında Bir Yaklaşım*. 1. Baskı, Ankara: Avrasya Yayınları, 38-39.
- Günel, M. (2007). *Para Banka ve Finansal Sistem*. 2. Baskı, Ankara: Yeni Dönem Yayınları, 173-174.
- Günay, H. M. (2016). *Günümüz Fıkıh Problemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 177-190.

- Güney, A. (2010). *Banka İşlemleri*. 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2-3.
- IRTI. (2013). *Islamic Development Bank Group in Brief*. Economic Research and Policy Department, Islamic Development Bank, Jeddah, 1-17.
- İnternet: <http://www.iilm.com/>, Son Erişim Tarihi: 05.01.2020.
- İnternet: <https://www.tkbb.org.tr/>, Son Erişim Tarihi: 23.03.2020.
- Kalaycı, İ. (2013). “Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?” *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 61.
- Kandemir, O. (2015). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. F. Kaya (Ed.), 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 44-45, 50.
- Karaman, H. ve Bardakoğlu, A. (2000). *İlmihal II İslam ve Toplum*. 3. Baskı, İstanbul: Divantaş Yayınları, 420, 423.
- Kaya, Y. T. (2001). *Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Mali Sektör Politikaları Dairesi, MSPD Çalışma Raporları: 2001/4, 15-21.
- Kılınç, Ö. F. (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Müşteri Tercih Kriterleri Üzerine Bir Uygulama: Isparta İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 29-30, 36.
- Kuran-ı Kerim, (2016). *Bakara Suresi 275-280 Ayetler*. Diyanet İşleri Başkanlığı Meali.
- Kutub, S. (2014). *İslam - Kapitalizm Çatışması*. İstanbul: Beka Yayınları, 51-53, 70.
- Mollavelioğlu, M. Ş. ve Kanberoğlu, Z. (2016). *İslam Ekonomisi ve Finansı*. İstanbul: Umuttepe Yayınları, 54-57.
- Noyan, E. (2007). *Bankacılık Faaliyetleri & Mevduat, Katılım Fonları, Krediler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 37.
- Operasyonel Risk Çalışma Grubu. (2006). “Operasyonel Risk”. *Bankacılar Dergisi*, 58, 96-103.
- ÖFKB. (2002). İstanbul, 28-29.
- Özcan, M. E. ve Hazıroğlu, T. (2000). *Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama*. İ. Usul (Ed.), İstanbul: Albaraka Türk Yayınları, 193.
- Özel, S. (2002). “Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi”. *İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 2, 238.
- Özsoy, İ. (1994). *Faiz ve Problemleri*. İzmir: Nil Yayınları, 52-55.

- Özsoy, M. Ş. (2012). *Sağlam Bankacılık Modeli İle Katılım Bankacılığına Giriş*. İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Yayınları, 68, 78, 82, 110.
- Parasız, M. İ. (2007). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*. 2. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi, 17.
- SERPAM. (2013). *İslami Finans: İslami Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği*. Araştırma Notları: 1, İstanbul, 9.
- Sümer, G. ve Onan, F. (2015). “Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’de ki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları”. *Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 298-299.
- Takan, M. ve Boyacıoğlu, M. (2011). *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*. 4. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi, 3-4.
- TKBB. (2005). İstanbul, 19.
- TKBB. (2007). İstanbul, 8-9.
- TKBB. (2012). *Faizsiz Bankacılık Standartları*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No: 2, 13-30.
- TKBB. (2015). İstanbul, 18, 37.
- TKBB. (2015). *Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi 2015-2025*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No: 5, 16-20.
- TKBB. (2016). İstanbul, 42.
- Tunay, K. B. (2010). “Bankacılık Krizleri ve Erken Uyarı Sistemleri: Türk Bankacılık Sektörü İçin Bir Model Önerisi”. *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 4(1), 10-11.
- Tunç, H. (2016). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. 11. Baskı, İstanbul: Nesil Yayınevi, 39, 176-177.
- Türküner, E. (2016). *Basel III Likidite Düzenlemeleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörünün Likidite Riskinin Ölçülmesi ve Modellemesi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 320, 68-69.
- Usmani, M. T. (1998). *An Introduction to Islamic Finance*. Karachi: Idaratul Ma’arif, 13, 24.
- Usmani, M. T. (2002). *An Introduction to Islamic Finance*. Hague: Kluwer Law International, 12-13, 31-32, 43, 109, 117-119.
- Yaran, C. S. (2015). *İslam Ahlak Esasları*. Anadolu Üniversitesi İlahiyat Ön Lisans Programı, Eskişehir, 172-175.

Yazıcı, M. (2015). *Bankacılığa Giriş*. 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 1-3, 57.

Yozgat, F. (2010). *Faizsiz Ekonomi Sosyo-Ekonomik Yaklaşım*. Ankara: Araştırma Yayınları, 16.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ARSLAN, Anıl
Uyuğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 1988, Kızılcahamam / ANKARA
Medeni hali : Evli
Telefon : 534 897 37 94

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Bankacılık	2020
Lisans	Hacettepe Üniversitesi / Maliye	2011
Lise	Cumhuriyet Süper Lisesi	2006

Yabancı Dil

İngilizce

